

ס פ ר

אוצר מכתבים ומאמרים

מאת

בכור קדושת אדונינו מורינו ורבינו קדוש ישראל ותפארתו
ושכבה"ג מרן יהודא ארי' ליב זצוקלה"ה מגור יע"א
בעל השפת אמת

שנת תשמ"ו. לפ"ק

יצא לאור על ידי
מכון גחלי אש

©

כל הזכויות שמורות

פינוחט מנחם אלטר

בהרה"ק מגור זצללה"ה
ראש ישיבת שפת אמת
טל. 247534 שפת אמת 3 ירושלים

בה"י ב' לס' "כפר לעמך ישראל" ב"ל חנני ושלום וברכה

הנה כמה אברכים חשובים שמו להם למטרה,

חנני ושלום וברכה על גאון וצדק קדמאי ז"ל, אשר
לא הודפסו, (ורובם טרם פורסמו), וקטן ההוצאה (אחסונים)
נקבו "גחלי אש", ושמו יאה להם, כמאמר האש, ואל קדריהם
בגחלי אש. (אני עברתי על חלק מהם, אבל שמעתי שגחלי אש, הם
דברו על ודגיותו אל יודפסו דברים שבצנעא וכו'). אי-לכך
חנני מברכם בהצלחה, ויה"ר שהש"י יזכור לנו זכות הצדיק הגאונים זצ"ל,
זי"ע ועכ"ל.
ויל' באג' ז"ה פ.מ. אלטר

בה"י ב' לס' "כפר לעמך ישראל" כ"ז מנ"א תשמ"ו לפ"ק

הנה כמה אברכים חשובים שמו להם למטרה, להוציא מכתבים וכת"י של
גאוני וצדיקי קדמאי זצ"ל, אשר לא הודפסו, (ורובם טרם פורסמו), ובשם
ההוצאה לאור (של הספרים) נקבו "גחלי אש", ושמו יאה להם, כמאמר
המשנה "וכל דבריהם בגחלי אש". (אני עברתי על חלק מהם, אבל שמעתי
שת"ח חשובים עברו ע"ז והשגיתו לבל יודפסו דברים שבצנעא וכו'). אי-לכך
חנני מברכם בהצלחה, ויה"ר שהש"י יזכור לנו זכות הצדיק הגאונים זצ"ל,
זי"ע ועכ"ל.

וע"ז באתי עה"ח
פ.מ. אלטר

פתח דבר

מה נכבד היום. בהגלות לפגינו אור יקרות, שהי' גנוז עד עתה. מכתבי מרן בעל השפ"א זי"ע.

המכתבים הגיעו לידי מכון "גחלי אש" שהוקם כדי להוציא לאור כתבי יד עתיקים ונדירים מגדולי פולני' בדורות שעברו. חלק מהמכתבים הי' לפנינו בכי"ק וחלק אחר נדפס בספרים שונים, עמל רב ויגיעה רבה הושקעו באיסוף כתבי היד ובפענוחם.

כמו כן השתדלנו לברר הנוסחאות הנכונות (גם לגבי המכתבים שהודפסו כבר בספרים השונים),

וכן צירפנו על מכתבי תורה הגהות ומראה מקומות מאת הרה"ג יהודא ארי' אלתר שליט"א ראש הכולל דחסידי גור ורב בשכונת רוממה בירושלים,

תודתנו נתונה מעומק הלב לכל האברכים אשר סייעו להדפסת הספר, ואנו בשבח והודי' להשי"ת על העבר ותפילה לעתיד שזכותו של מרן בעל השפ"א תגן עלינו לטובה, ואם בכל זאת תמצא טעות, אתנו תלון משוגתינו,

וזאת למודעי כי בעת שהובא הספר לדפוס נתקבל חומר רב נוסף ממרן זי"ע ונדפיסם בעזהשי"ת בחלק שני

ויהי רצון שנצליח להפיץ את אור תורתם של גדולי עולם על פני תבל, ומבקשים אנו מכל מי שבידו מכתבים וחידו"ת מגדולי פולני' וכן מרבתינו הקדושים מגור זיע"א שיואיל להמציאו אלינו כדי שנוכל להדפיסם בעזהשי"ת

ונזכה במהרה לביאת משיח צדקנו אמן,

מכון גחלי אש

ת.ד. 6806

עיה"ק ירושלים תובב"א

הקדמה

מכתבי רבותינו הקדושים זי"ע הרי הם מעין מפכה התעוררות דקדושה, ולא עוד אלא שהם מיישרים את הדרך לפני המבקשים לבוא בשערי עבודת השם אמיתית.

אכן יש לבקש מן החונן לאדם דעת, שהדברים ייקלטו לפי שעור לבו של המעיין בהם, כי אין כל הלבבות שוים, ועל כך אנו מבקשים "ותן חלקנו בתורתך" שלכל אדם מישראל חלקו המיוחד לו בתורה.

במיוחד נאמרו הדברים ביחס למכתבי קדשו של מרן ה"שפת אמת" זצ"ל שהם שופעים התרוממות הלב ומורים דרך האמת, איך יש בהם דברים נשגבים שאין לקבלם אלא מתוך חרדת קודש שאין לקבלם אלא מתוך חרדת קודש בבחינת "וירא העם וינועו ויעמדו מרחוק".

על דברי קדשו של מרן ה"שפת אמת" זצ"ל אשר דרשם ברבים במקהלות החסידים מדי שבת בשבתו כתב חסיד ישיש, (החסיד ר' יעקב יצחק מוולוצקא ב"פתקא" הידועה):
"כל מי שהיו לו עניים לראות ולב להבין הי' רואה בעין שכלו, כי שכינה מדברת מתוך גרונו של אותו צדיק, דבריו עמוקים מאד, רזין דרזין טמירין וגנוזין, וכל מי שאומר שיש לו השגה בדבריו הקדושים, מוטעה. לבד יחידי סגולה..."

אם דברים שנאמרו במקהלות כך, נכתבי קדשו שכתבם ליחידי סגולה על אחת כמה וכמה. מכל מקום דברי תורה הם ולימוד הם צריכים, אם לא ניתן לעמוד על פרטי הדברים שהם בבחינת "סוד השם ליראיו", הרי מעוררים הם יראת הרוממות מפני האור הבוקע מהם כ"מציץ מבין החרכים", ומבין השורות מאירים דברים השוים בכל נפש, להחיות את הלבבות באור האמונה השלמה בבחינת "צדיק באמונתו יחיה" – אל תקרא: "יחיה" (בחיריק) אלא "יחי" (חית פתוחה).

אותם המכתבים הארוכים המלאים שגב נורא הוד, נכתבו בימי נעוריו ברובם בין השנים תרכ"ו-תר"ל, לפני הגיעו לגיל העשרים ושלש, נבוני דבר אומרים כי הרעיונות המובעים בהם הם תשתית לספרו המופלא "שפת אמת" אשר בו "שכל את ידיו" לבטא את רעיונותיו הקדושים בדרך השווה לכל נפש.

בקשר לכך מספרים: גאון ומקובל אחד מיקירי ירושלים בקש לכתב פירוש על ה"שפת אמת" לבאר את הטמון בו מסודות הקבלה.

בקש אותו גאון וצדיק את הסכמתו של מרן אדמו"ר בעל "אמרי אמת" זצ"ל.

לא הסכים מרן ה"אמרי אמת" זצ"ל ואמר:
אבא ז"ל כתב את ספרו כדי שכל יהודי יוכל להבין בו כדרכו.

אלה הם מכתבים בודדים, רובם של המכתבים שוים לכל נפש, עוד משנת תרכ"ה (בהיותו בן י"ח בלבד) יש מכתבים המלאים דעת אמת של חסידות צרופה. משתקפת מתוכם תורת הבעש"ט זצ"ל כפי שנתפרשה וקויימה במיצוי הנפש, בבית מדרשם של חסידי פולין הקדמונים בפשיסחה בקוצק ובגור.

מלבבים מלהיבים ומיישרים הם מכתבי ההדרכה אשר כתב לאחיו הצעירים ממנו, הרבנים הצדיקים ר' שמעון חיים ור' שלמה זצ"ל הדברים ראויים לשינון לכל צורבא מרבנן.

מתוך קריאת המכתבים, במעבר שבין מכתב למכתב עולים בזכרון דבריו של אותו חסיד ישיש (ה"פיתקא" של הרה"ח ר' יעקב יצחק ז"ל הנ"ל), שכתב על מרן השפת אמת זצ"ל:

"כל השירים קודש ושיר השירים קודש־קדשים... עליו אמרו חז"ל: "עמוד אחד יש בעולם מן הארץ ועד לרקיע מן סוף המדרגות שהם בארציות, בחינת "תיו", עד הרקיע שהוא מדרגה עליונה בחינת "אלף".

אכן ניתן להבחין מתוכם את "האחדות בכל המדרגות שמן הארץ ועד לרקיע" בצד דברים מרקיעי שחקים, היורדים לנקודה הפנימית שבלב. ישנם גם עצות מעשיות ודברי חיזוק לסובלים ולנדכאים, יש גם מכתב חיזוק ב"אידיש", אך דומה שכל הנושאים השונים המתחלקים למדרגותיהם מן הארץ ועד לרקיע מורגשת בהם ה"אחדות", אותה מדת ה"אמת" מאחדת אותם כ"בריה התיכון" המבריה מן הקצה עד הקצה.

ריכוז מכתבי הקודש בכרך אחד יש בו בכדי להועיל לבאים לשאוב ממעייני הדעת להתבסס מאור קדושתו של מרן ה"שפת אמת" זצ"ל זכותו יגן עלינו.

הסכמה

פינחס מנחם אלטר

בהרה"ק מגור זצלה"ה
ראש ישיבת שפת אמת
טל. 247534 שפת אמת 3 ירושלים

ה'ה' ה' האצין תש"ו ז'כ'.

לקראת כובאת החלק הראשון של חז"י אש
„אוצר מנהגים ומאמרים“ של זקני הגה"ק והגד"ק
חז"ן ה"שג"א אה"י ז"ל, הנ"ל מקריבכם שבתות
להפיצו, ולזכור את הרבנים, בדבריו ה"ל, ה"ה.

בדרכת ב"ח"ט ומה טובה

ידידכם

פינחס מנחם אלטר

פינחס מנחם אלטר
ראש ישיבת שפת אמת
ירושלים

בתוכן:

- א. מכתבי תורה.
- ב. מכתבי חסידות ומוסר.
- ג. ענינים שונים.
- ד. קטעים ומאמרים ושיחות, ממרן בעל שפ"א זצ"ל שנכתבו ע"י בנו כ"ק מרן בעל האמרי אמת זצ"ל בחיי אביו.
- ה. לוח מפתחות.

פרק א':

מכתבי תורה

אוצר מכתבים ומאמרים

א

ב"ה א' בלק תרמ"ט גור

חיים ושלוש לאהובי בני יקירי האברך המופ' החסיד המשכיל מ' אברהם
מרדכי שיחי'

ב"ה אתנו החוה"ש ואת מכתבך קבלתי היום, והנני משיב על הכל.
ע"ד התוס' בשבועות ל"ד ב' שהקשו בהא דר"ח קמיתא נימא הוחזק
כפרן, ובודאי קושיתם קאי אליבא דכו"ע דשם הוי מודו דרמיה כו'. ומ"ש
אתה לתרץ דבכפרן בכפירת ממון איכא למיתלי באשתמוטי או מלוה
ישנה אינו נכון דמ"מ כמו שהוחזק לכפור ה"נ ע"י הנך אמתלאות כמו כן
אנו אומרים על נ' אחרים ששקר טוען ובשלמא לפוסלו לשבועה אמרינן
דפרשי אינשי מס' שבועה כו', ובפ"ק דב"מ (י"ז ע"א) גבי חייב אתה ליתן
לו דאמרינן אשתמוטי משום דסבר עד דמעיינו ב"ד בדיניה ע"ש, ולכך
כשאמר ליה הב"ד אח"כ צא תן לו שוב אינו חשוד לשקר, משא"כ בנידן
דידן. ומה ששמעת ממני ליישב קושיתם, כך אמרתי דבאמת הסברא
בהוחזק כפרן קשה להבין להוציא ממון מכח זה לכן י"ל דדוקא בשבדאי
נתחייב הק בטענת פרעון והוחזק כפרן חשבינן טענתו בטענת שמא וא"י
א"פ חייב, משא"כ בטענת לא לויתי לא יהי' טענתו גרוע מטענת שמא
דג"כ א"י אם הלויתני פטור, ואף דבהך דר"ח אם הי' טוען שמא הוי מתוך
שאי"ל"מ דחמשינן איכא סהדי, מ"מ הכא לא הוי ממש שמא לדון בי' דין
מתוך דהא הוא רוצה לישבע, (ותו דלענין שבועה ודאי לא הוחזק כפרן
ובזה יש לפלפל ואין זה עיקר התי' שלי) ובאמת כל הני הוחזק כפרן דבגמ'
הוא בטענת פרעון זולת הך דמנה מניתי בפני פלוני ופלוני כו' והתם שאני
דמוחזק כפרן בגוף הטענה עצמו כמובן.

וע"ד הרשב"ם בפסחים קי"ז ב' בהא דאראב"י חייב להזכיר יצ"מ
בקדוש היום כ' הכא למען תזכור וכ' זכור את יום השבת, ופרשב"ם דהיינו
להזכיר בתפלה ועל הכוס בשבתות ויו"ט, וקשה דאין מזכירין ביו"ט
בתפלה ולא בשבת, קושיא זו הקשיתי ג"כ (ומר"ח לא דברתי כלום כי מה
טעם בר"ח יצי"מ) ואח"כ מצאתי בתוס' רי"ד שם שהניח בקושיא, (א) אכן
הפוס' שסתמו בזה והבנת אתה שמחלקין בין קידוש לתפלה, ולכן הוקשה
לך על מש"כ המ"א דיוצאין ידי קידוש בתפלה מה"ת, והלא לא נזכר יצ"מ
ויפה הקשית. (ב) אבל לפי ענ"ד נראה דהפוסקים לא הבינו בגמ' כפי'

א. וע"ע בס' הפרדס לדש"י סי' ג' (בפי' סדר התפלה) ובאר"ח סדר תפלת ע"ש ובכל
בו סי' ל"ה שעמדו בזה.

ב. קושיא זו הק' במנח"ח מצוה ל"א והאריכו בזה כל האחרונים. עי' שו"מ מהדו"ת ח"ד
סי' ס'. מהרם שיק מצוות מצוה ל"א.

רשב"ם דלפ"ז מה ענינו בהך דערבי פסחים, לכן נראה הפי' (ג) דמזכירין בליל פסח בקידוש היום יצי"מ דילפינן מזכור דשבת דהוא קידוש היום כן הזכירה דיצי"מ בליל פסח הוא קידוש היום, ואע"ג דבקרא מסיים כל ימי חייו, מ"מ עיקר הזכירה בלילה זו היא, ופשטא דקרא למען תזכר כל ימי חייו היינו בכל שנה ושנה בלילה הזה, ונוסח הקידוש שתיקנו זכר ליצי"מ להשוות כל הקידושים בשבתות ויו"ט, אבל הקפידא דראב"י קאי רק אליל פסח כן נראה לי בזה.

וע"ד הקושיא שכתבת בשם תוס' חדשים במשנה (ברכות פ"ב מ"ב) למה קדמה פ' שמע, להפוס' דשמע מה"ת יש לי לומר דאדרבא כיון שעיקר מצוה פ' שמע הוי לן לאסמוכי טפי לתפלה דכך אמרו חכמים יקרא ק"ש ויתפלל דכל הוספה שהוסיפו אח"כ הכל קודם ק"ש כדי לסמוך התפלה לק"ש.

וע"ד הנוסח כל העולם כולו שאמרתי שנכון הוא, ואתה הבאת פסוק כל העדה אבל אמרתי הטעם דהפי' כל הכלל וכל הפרטים מהכלל וכן כל העדה כולם ג"כ מתיישב בדרך זה.

וע"ד הס"ד בגמ' (ברכות ה' ע"ב) שיהי' תפילתי סמוך למטתי אפשר שהוא להגן כענין ק"ש שעל המטה או לזכות לבנים כשרים עי"ז. וע"ד הטלטול בעירכם למה זה תשאל ממני, בודאי בשעת הדחק יש לסמוך על המקילין, ואם הראש בעירכם נותן רשות לנעול בלילות הוא בכלל ראוי לנעול, איברא דיש לדון דעיקר היתר דגמ' הוא כשנעשה באמת הדלתות כדי לנעול בלילה רק דאח"כ יתבטל כהך עובדא דגמ', וע"ז מסקי הפוסקים המתירין דבראוי לנעול סגי כיון שהי' ... לנעול מתחילת עשייתן אבל לעשות דלתות כדי להתיר הטלטול מצד דראוין לנעול אין מפורש להתיר, ואין לחדש חומרות בשעת הדחק מיהו ודאי בעל נפש יחוש לעצמו, באין חדשות הנני אביך הדו"ש ושלוש חותנך ולכל בני ביתך.

הק' ארי' ליב

ג. עי' דעת תורה למהרש"ם או"ח סי' רע"א שהביא מת' חיים שאל ח"ב סי' מ"ג אות י' שהביא לתרץ כן יעו"ש.

ב

ב"ה ג' תזריע.

חיים ושלוש ושמחה לאהובי בני יקירי האברך המשכיל החסיד מ' אברהם מרדכי שיחי'.

את מכתבך קבלתי היום, וב"ה אתנו החוה"ש כה יתן ה' לשמוע מכם נצח.

והנני משיב מקודם על עניני מכתב שלך מ"ש על הט"ז עיין בחק יעקב ובפנ"י כי כבר דברו הרבה מזה.

ומ"ש איך משכחת תערובת קמח חמץ בקמח מצה, ולמה לא כשנחמץ הקמח ע"י מים ומתייבש אח"כ או בטוחן מצה אפוי וחמץ שנאפה ומתערב הקמחים, והלא שאלה זו שכיחה בחיטים חמוצים שנתבקעו ונטחנו ביחד דע"י הטחינה מיערב קמח בקמח וזה כל ההיתר של החיטים שיש בהם בקועות.

ומ"ש להקשות על המרש"א שכ' (בפסחים דף ב' ע"א על תוס' שם ד"ה אור) דמנזיר לא הקשו דהוי היתר הנאה ובפ"ב דפסחים מוכח בתוס' (דף כ"ח ע"ב ד"ה רבי) דגם לריה"ג דמתיר חמץ בהנאה אית לי' אור לי"ד בודקין אמינא דאליבא דאמת דחילק התוס' בין שאר אסורים מטעמים אחרים שפיר ס"ל דגם דמותר בהנאה גזרי משום דלא בדילי או משום דהחמירה התורה לעבור בב"י וכרת, רק במתני' דריש מכילתין לא הקשו התוס' מאיסורי אכילה דדילמא רק באיסורי הנאה גזרו ולא אתי' כריה"ג לכך מגי' מהרש"א נדר אבל באמת אין חילוק.

ומ"ש בשם חותנך דטעם רש"י קאי על נוקשה דמותר בהנאה ולא שייך תי' הר"ן כבר כ' היא אצלי מילדותי וכל הפלפול בברייתא דתלמיד היושב (פסחים דף ז' ע"א) דלא אתי' כריה"ג דלדידי' לא מהני ביטול, מיהו לא יתכן לומר דלריה"ג לית לי' ביטול דלא מצינו מאן דפליג אביטול, וכן מוכח בר"ן דפריך לר' יוסי דלא הוי הפקר עד דאתי לרשות זוכה איך מועיל ביטול, דפשיטא דלכ"ע מהני ביטול, רק דנוכל לומר דלריה"ג (ס"ל) (אפשר) דבעי ביטול בפה ובברייתא דתני דבטלי בלבו ואינו כריה"ג אי תוכל לומר דלריה"ג דלא מצי מיעיל מטעם הפקר ס"ל ביטול אינו מטעם הפקר דכן כ' הר"ן דלכ"ע ביטול אתי מקרא דתשביתו או מלא יראה לך, בטל בלבך רק דכ' דבגמ' מוכח דמטעם הפקר הוא, אבל ריה"ג מצי פליג ע"ז דאתי מטעם הפקר ולפי"ז ישאר הקושי' הגמ' דילמא אתי הך ברייתא כריה"ג. ומ"ש אתה דלהרמב"ם בחמץ ידוע לא מהני ביטול כלל א"ש

פירש"י אי דאתי כריה"ג לא יתכן דבדיקה לאו חמץ ידוע הוא וגם עכ"פ לא תיישב מימרא דהבודק צריך לבטל דע"ז סובב עיקר שי' התוס' דלדידי' דמצריך ביטול למה לו בדיקה שוב.

ומ"ש להר"ן הא מבטלין קודם זמן איסורו ועדיין ברשותו אדרבה זה עיקר טעם הר"ן דמגלה דעתו שאינו חפץ בו ולכך כשמגיע אח"כ זמן איסורו אין התורה מכניסו ברשותו אבל כשהגיע זמן איסורו והכניסה תורה ברשותו שוב לא מהני ביטול דאינו ברשותו דלבטלי' פי' כיון דבאמת אינו ברשותו רק מכח שהכניסו תורה לרשותו ע"ז אין ביטול והפקד שלו מועיל כלום ומ"ש איך מבטלין בשבת תמצא בתוס' ופוס' לענין שביתת בהמתו דמותר להפקיר בשבת כיון דרק מכח האיסור הוא מפקירו ע"ש בספ"ק דשבת (דף י"ח ע"ב).

ומ"ש בקושיות תוס' פ"ב דפסחים (דף כ"ט ע"א ד"ה בדין) דאיך משכחת אכילת חמץ של נכרי וכ' בתחב לו עי' בפנ"י כמדומה לי שכ' מזה ומ"ש חותנך למ"ד גול עכו"ם מותר ולכם לא הוי ואתה רצית לומר בפחות מש"פ דמ"מ לכם לא הוי לא יתכן דגם אי יהיבנא לכם סברא זו דלכם לא הוי מיהו של אחרים נמי לא הוי ורק של אחרים ממעיט הכא, ובהכא מיושב נמי מה דכאורה תמהני על קו' התוס' מהיכן – מצאו שבע"כ יקנה אדם מתנה וגם אי העכו"ם נותן לו לאכול ואכלו מ"מ כיון דאומר שאינו רוצה לקנותו מאיזה טעם נעשה שלו וגם בשתיקה אמרינן איסורא לא ניחא לי' דליקני וכיון דבהיותו של עכו"ם ס"ל דמותר באכילה שפיר אמרינן דלא קני לי' רק עם מ"ש א"ש דעכ"פ העכו"ם מוציאו מרשותו במה שנותן לו ולא הוי של אחרים כנ"ל.

ומ"ש ממודה קנס פטור ודאין דיני קנסות בזה"ז כל זה רק להוציא ממון דכ' אשר ירשיעון אלקים ולא מרשיע את עצמו ואלקים היינו מומחין ובוזה"ז ליכא סמוכין אבל לקנוס לאסור הדבר בהנאה לא מיירי קרא. ומ"ש בתוס' מגילה (דף ח' ע"ב) באמת כמה שנים יגעתי לפרש דבריהם ולא עלתה בידי ישוב הגון וגם על הגמ' יש לתמוה דקאמר בשלמא תורה איכא שהדותא ואי תני תורה מקרא שכ' תרגום ותרגום שכ' מקרא תני וי"ל על דניאל וכן מוכח להדי' במס' ידים (פ"ד מ"ה) דתנו במתני' שם כההיא ברייתא ע"ש ולכן נדחקת בכוונת התוס' דהבינו דבכוונה נקוט הגמ' בתורה להודיענו דגם בב' תיבות הללו נפסל ואין לפרש בגשאר רק פ"ג אותיות א"כ שוב פשיטא ולכן פי' לענין להגיה הטעות.

אגב אכתוב לך מה ישדברתי באם הדרך באותו הענין במגילה, דתני אין בין ספרים ותו"מ אלא שהספרים נכתבין בכל לשון ותו"מ אשורית, וקשה לן והא איכא נמי שלא כסדרן דבתורה כשר ובתפילין ומזוזות פסולין אם נכתב אות א' קודם אות שלפניו צריכין גניזה. עתה אמרתי קצת ישוב דרך פלפול, דהנה בגמ' אמרינן לחד שנויא כאן בתפילין ומזוזות, תו"מ מ"ש דכ' והיו, ודקדקנו בעת הלימוד בגור, דמ"ט הוה לי למיפרך אגופא דמתניתין דתו"מ א"נ אלא אשורית ומה ענין לתי' זה על הברייתא דמקרא לה. תרגום, ופירשנו די"ל דקשה להגמ' מה דאינו מטמא הידים דנהי דלמצות ת' ומזוזה פסלי קרא מ"מ דין פרשה ככל פרשה שבתורה והי' לה לטמא הידים ככל פרשה שיש בה פ"ה אותיות, וע"ז מפרש מ"ט דכתיב והיו, א"כ פרשה זו כתיבה בלשון אחרת אין בה אלא קדושת כתבי הקודש,

ובזה פרשנו מ"ש רש"י והיו הדברים האלה, ולכאורה הוי לי' לרש"י לפרושי והי' לטוטפות בזה איתא בכל הד' פרשיות, אבל והיו הדברים האלה לא כת' בפ' קדש והי' כ"י, ולמ"ש א"ש דבוהי' לטוטפות הוה משמע דרק למצות תפילין פסלי קרא אבל והיו הדברים הוי עכובא לכל הפרשה, גם י"ל כדי לפסול גם במזוזה. ואם כנים אנחנו בזה אפשר לומר דכל ס"ת שכ' פרשיות אלו בכתב אחר אין בהם דין כתבי הקודש דאין סברא לחלק בין אי כ' לשם תו"מ או לשם ס"ת רק דפרשיות אלו גז"כ דדוקא אשורית, ועי"ז נוכל ליישב קו' הג"ל, דמתני' בא להשמיענו קולא דבספרים נגד תו"מ והיינו דבספרים נכתבים בכל לשון ויש להם קדושת כתבי קודש ותו"מ אין נכתבין א"א פי' ובלא"ה אין להם קדושה כלל בזה הוא חומרא בתו"מ על ספרים אבל אם הי' הדין דפסולין רק למצות תו"מ אבל דין כתבי קודש יש עליהם כמו בס"ת אין זה קל וחומר ולהכי לא חשיב הא דשלא כסדרן דאז נפסלו רק למצוותן אבל דין כה"ק יש עליהם עכ"פ כמו בס"ת ובזה לא מיירי התנא כן י"ל ע"ד הפלפול.

ומה שרצית לומר דבחסר תיבה אינו מטמא, עיין במס' ידים דתלי' בפ"ה אותיות. ופה אין לי משניות טהרות.

ומ"ש בנוסח תרי"ג מצות התלויות בה, דע לך דתרי"ג מצות הם הכלל וכל מצוה ומצוה מיוחדת בפני עצמה, אך הכלל צריך לפרט ולכן תרי"ג מצוות תלוין בכל מצוה ומצוה ומ"ש עה"פ רש"י הנותנים. עיקר דיוקי של רש"י הואיל והיא פרשה בפ"ע ולא מיירי עתה במיתתן (ויקרא י

י"ב ע"ש ברש"י של כדו"א א"כ למה כ' הנותרים, אבל בעלמא אורחא דקרא הכי, דכ' ששה משמותם כ' וששה הנותרים על א' השני.

והשי"ת יתן לך לב רחב ודעת שלימה להגות בתורה בשקידה ובעריכת שפתיים, ותשכיל ותצלח כאוות נפשך ונפש אביך הדו"ש וטובך **הק' ארי' ליב**

ישלח הש"י רפואה שלימה להחולה שכתבת במכתבך ויש לראות שלא יהי נעצר ושלא להיות לישב בדד, רק לעיין ולדבר בענין מסחר או במילי דעלמא ועי"ז יסיח דעת מהמרה שחורה.

הנני דו"ש אחי שיחי ימלא ה' משאלותיו, הנני דו"ש חותנך ושלום ב"ב שי' ושלום דוד ר' ישראל ע"ש כל ב"ב שי' ואומר לו ולבנו מז"ט מבת הנולד להם.

ג

ב"ה א' ואתחנן

שלום וכ"ט לאהובי בני האברך המשכיל מ' אברהם מרדכי שיחי, את מכתבים שלך קבלתי ונהניתי ממכתב האחרון כי יפה דיקדקת בזה, (א) ולפי דעתי האמת כי אין חייבין מה"ת בהמ"ז רק על שביעה מפת דוקא אבל מה ששבע ע"י אכילת בשר ודגים ותבלין אין מצטרפין בכ"מ בכמה דוכתי ובשיעור סעודה שנותנין לעני פת לבד כל התבלין המלפתין את הפת כמבואר במשניות במעשר עני (פ"ח דפיאה מ"ז) ובפ"ג דעירובין (דף כ"ט ע"א)

ומה שאמרת ליישב בזה קושית התוס' (ברכות מ"ח ד"ה עד) מינאי המלך יש לו מקום, אבל בעלי התוס' ס"ל דמסתמא אכל ינאי גם מפת כדי שביעה שאין המלך רעבתן להשביע במעדנים אם כי אוכל הכל אבל השביעה מפת.

ומה שנסתפקת באכל פחות מכד"ש ובירך מדרבנן ואח"כ הוסיף עד כדי שביעה לפי דעתי פטור מלברך שנית כי התורה לא חייבה בהמ"ז בפחות מכד"ש אבל רשות הוא לכן החמירו על עצמן לברך בכזית וכביצה והוא ברכה גם מה"ת ואע"ג דקי"ל דמחויב בהמ"ז דרבנן אינו מוציא המחויב דאורייתא היינו משום שהוא יש עליו חיוב, והמברך אין עליו חיוב וא"י להוציא זה את זה, אבל המברך בעצמו שפיר הוי ברכה לענין שלא להצטרף זו האכילה למאי שיאכל אח"כ וצריך שיעור חדש להתחייב בהמ"ז מה"ת:

א. נסתפק שם אם צריך כדי שביעה מפת דוקא. או שהתבלין ושאר דברים שבסעודה מצטרפין לכדי שביעה. עי' במ"ב סו"ס קפ"ד בבה"ל מה שהביא מפמ"ג בזה. וע"ע ת' קרן לדוד סי' מ"ח, ציץ הקודש ח"א סי' ל' באריכות והר צבי או"ח ח"א סי' צ"ב.

ועתה אהובי בני שי לא ידעתי מה יש לך כ"כ געגועים לחזור לפה ומה חסר לך שם ואתה עוסק בתורת ה' והיא אב ואם וכולא בה, ועוד אי"ה תהי' בפה כמה שנים ומה בכך שאתה שמה איזה שבועות, ולאשר כי אמך איננה פה נכון שתתעכב שם עד חודש אלול הבע"ל ואם כי יוכל להיות שתתעכב אמך עד איזה ימים עכ"ז אם תחפוץ לבוא תוכל בעצמך להקדים לנסוע לפה אי"ה בר"ח אלול וזוגתך תבא עם אמה איזה ימים אח"כ ובנתיים תבא אמך לפה:

ר' אלעזר מווארשא הביא לך הסיום מספרי הרמב"ם שנתן לך דרשה ג' כי עתה נגמרו בדפוס שלו:

באין חדשות יתן לך ה' שמחה וכל טוב כאות נפשך ונפש אביך.
הק' ארי' ליב.

ד

יש בידינו העתק מכת"י תשובות מבעל האבנ"ז זצ"ל למרן השפ"א אך מכיון והאבנ"ז זצ"ל תיקן והוסיף בהרבה שנויים לכן הדפסנו רק כמשנה אחרונה שנדפס בספר. מלבד ההוספות מכת"י שבאו אחר תשובה ב' (שלא מצאנו בנדפס)

ב"ה אור ליום ו' עש"ק נצבים תרס"ג לפ"ק סאכאטשאב.
תחל שנה וברכותי' לכבוד ידיד נפשי וידיד ישראל הרה"ג הצדיק המפורסם עין העדה רבה דעמי' ומדרבנא דאומתי' מו"ה ארי' ליב שליט"א איתן מושבו בק"ק גור

דבר אשר ענוית כבודו תרביני ודרש מאתי הלכה למעשה אם רפואה אסורה ביום טוב. כי בגמרא לא מצינו רק במכחל עינא שהוא שבות בעצם זולת הרפואה. אבל שיהי' איסור ביום טוב מחמת הרפואה לא מצינו עד כאן דבריו:

(א) הגה בסימן תקל"ב בטור שלחן ערוך כל הרפואה מותרת במועד. וכתב המגן אברהם פי' שמותר לשתות דבר שהוא משום רפואה. משמע דביום טוב אסור לשתות. והנה ראיית המגן אברהם חזקה מהתוספתא שהביאו הרי"ף והרא"ש הובא בית יוסף שם שותים מי זבלים ומי דקלים וכוס של עקרין במועד. והנה הדבר מפורש. אך לפי ששלח אלי על ידי ר' חיים מרדכי נ"י שעל כל פנים רוצה ההיתר על יום טוב ב' של ראש השנה נראה שצריך לדבר הרבה. שמתי פני לעיין בדבר. ואף שאין הזמן פנוי. כמאמר חז"ל תיתי לי דכד אתי צורבא מרבנן כו' לא מזיגנא רישא אבי סדיא עד דמהפכנא בזכותי':

(ב) הנה בדברי הר"ן פרק שמונה שרצים יש מקום עיון שכתב שם שלשה חילוקים. היכא דאיכא סכנת אבר מחללין שבת אפילו על ידי ישראל. ובאין בו סכנת אבר רק חולי שנופל מחמתו למשכב מחללין על ידי גוי אפילו במלאכה גמורה אבל לא שבות על ידי ישראל. ומי שאינו חולה אלא מתחזק והולך כבריא אין מחללין אפילו על ידי גוי. ולא עוד אלא אפילו דברים המותרים לבריא אסורין לו כל שמעשיו מוכיחין שלרפואה מתכוין. והיינו דתנן החושש בשיניו לא יגמע את החומץ כו' כיון שדבר זה אינו חולי אלא מיחוש בעלמא עד כאן תוכן דבריו. ומבואר מדבריו דבחולה גמור אין אוסרין רפואה שגזרו משום שחיקת סמנים. וקיל משאר שבות שאסורין לו על ידי ישראל אפילו בחולי גמור כל שאין בו סכנת אבר:

(ג) וקשה תחילת דבריו עיין שם שהוכיח דביש בו סכנת אבר מחללין שבות אפילו על ידי ישראל. מהא דהיכי דשחיקי סמנים מאתמול מחללין משום סכנת עוורון. אף למאי דלא הוה ס"ל שורייקי דעינא בלבא תליא. והרי שבות של דבריהם יש בו משום שחיקת סמנים ע"כ. והרי אמרת שבות דרפואה אפילו בחולי גרידא מותר [ובהרב מלאדי ראיתי דוקא אכילה ושתית התירו משום שאי אפשר על ידי גוי. ובאמת בר"ן לא משמע כן. וכן בתורת האדם להרמב"ן יעוין שם. ועיקר הסברא דאי אפשר על ידי גוי לקוחה מדברי הר"ן פרק חביות לענין גונח יונק חלב. ואינו דומה דחלב מאחר שהרפואה כשהוא רותח והוא על ידי יניקה דוקא אי אפשר כלל על ידי גוי. אבל אכילה אפשר שיתחוב לו גוי לתוך בית הבליעה כהא דפרק אלו נערות. וכל שכן שתי'. שבקל יוכל הגוי לשפוך לתוך גרונו המשקין. ועיקר הקו' אצלי מה שמשמעות הר"ן והרמב"ן דאף לעשות לו רפואה מותר בחולה ולאו דוקא באכילה ושתית]:

(ד) אשר על כן נראה לי דחילוק יש בין הרפואה הנעשה בסמנים דבהו גופייהו איכא גזירה דשחיקת סמנים זה דומה לשאר שבות. אבל רפואה דעלמא דבהו גופייהו ליכא גזירה. רק גזירה שמא יתרפא בסמנים. ובהן יהי' הגזירה שמא ישחקם בשבת קיל משאר שבות ומותר במקום חולי:

ה) וסעד יש לזה מהא דשבת (דף נ"ג:) בהמה שאחזה דם אין מעמידין אותה במים כדי שתצטנן. ואמר עולא הטעם גזירה משום שחיקת סמנין. ופרש"י במידי דרפואה גזור רבנן דאי שרית שום רפואה אתי למשרי שחיקת סמנים והוא איסור דאורייתא דהוה טוחן. ולבהמה מי גזרינן והתניא היתה עומדת חוץ לתחום קורא לה והיא באה ולא גזרינן דילמא אתי לאתויי עיין שם. ולכאורה יפלא מה ראי' מגזירה דשחיקת סמנים דאיסור סקילה לגזירה דתחומין דאיסור שבות. וכל שכן דקשה לפרש"י משום דשחיקת סמנים איסור דאורייתא. והנראה בזה משום דרפואה דהעמדה במים ליכא למיחש בה לשחיקה. אך דגזרינן דאי שרית רפואה יבא לרפאות בסמנים ורפואה דסמנים יש בה גזירה דשחיקה. נמצא שהגזירה דהעמדה אטו רפואה דסמנים גם כן גזירה לאיסור שבות. ושפיר מקשה הש"ס דנגזור באיסור שבות דתחומין גם כן. והנה מפורש דרפואה דעלמא שאינו בסמנים לא חשיב שבות מעליא אטו שחיקת סמנים דאורייתא. דאם לא כן מה מקשה הש"ס לתחומין. אלא ודאי דחשיב גזירה לשבות. ועל כן שפיר קאמר הר"ן דזה מותר לחולה. ודוקא בסמנים אסור לחולה דהוי שבות מעליא אטו דאורייתא כשאר שבותים:

ו) ועתה נבא לדין רפואה ביום טוב דלכאורה שחיקת סמנים ביום טוב לצורך רפואה אינו אלא מדרבנן. שגם טחינת תבואה מותר מן התורה. וכתישת תבלין לצורך אכילה מותר אף מדרבנן, ואם כן מדאורייתא נאמר מתוך רק מדרבנן אסור כמו שכתב הרב המגיד בכתישת תבלין לפי שאין נאכלין בעצמן. אבל סמנים שמתרפאין בעצמותן אסור מדרבנן כמו טחינת תבואה. אבל מדאורייתא מותר והוא רק שבות. מכל מקום אסור לרפאות בסמנים ביום טוב אף שהוא גזירה לאיסור שבות. כמו שמדמה הש"ס הגזירה דתחומין לגזירה דשחיקת סמנים בשאר הרפואות. הכי נמי נדמה לרפאות בסמנים ביום טוב לשאר רפואות בשבת דבזה ובזה אטו איסור שבות. אבל אין לאסור שאר רפואות ביום טוב דזה הוי גזירה לגזירה אטו איסור שבות וזה לא מצינו:

ז) ואין לומר כיון דגזרינן גזירה לגזירה הוא הדין דגזרינן גזירה לגזירה לגזירה. וכמו שכתב כיוצא בזה השאגת ארי' סימן נ"ו בענין טבילת כלים דכיון שגזרינן גזירה לגזירה בטבילת כלים. שמע מינה שחכמים השוו

מדותיהם ואף כמה גזירות גוזרין. ליתא דהכא לא השוו מדותיהם שבסמנים עצמם אסור להתרפאות אפילו בחולה גמור. מה שאין כן בשאר דברים שמותר במקום חולי. ועל כן יש לומר שפיר שבגזירה לגזירה אטו איסור דרבנן מותר לגמרי. וכן משמע מפרש"י שבת (דף נ"ג) ה"ל שפי משום דשחיקת סמנים אסור מדאורייתא. משמע שאם הי' רק מדרבנן לא הי' גוזרין. והיינו משום דהתם קאי ברפואה דהעמדה במים שאינו בסמנים אין איסור במקום שהי' השחיקה רק מדרבנן וכמו שכתבתי:

(ח) איברא דמה שכתבתי שביום טוב שחיקת סמנים מדאורייתא אמרינן מתוך. יש בו מקום עיון. הא לא שוה לכל נפש. דומיא דמוגמר שאסור ביום טוב משום שאינו שוה לכל נפש. שאינו אלא למפונקים. והכי נמי אינו אלא לחולים. [ובסוכה דף מ' לאכלה ולא למלוגמא פרש"י לרפואה]. ושם בגמרא ממעט מלוגמא שאינו שוה לכל אדם פרש"י שאינו אלא לחולין. אך הא בגמרא ביצה (דף כ"ב). דלרבי יהודה שרי למיכחל עינא ביום טוב. וכתב הר"ן דהוא הדין לכל חולה שאין בו סכנה. ולמה. הא אינו שוה לכל נפש. על כרחך דלרבי יהודה דשרי לתקן סכין שנפגמה ביום טוב אף שאינו אוכל נפש. משום דסוף מחשבתו לשחוט ויהי אוכל נפש. הכי נמי אף דהרפואות אינם שוה לכל אדם. שבריא אין צריכים לרפואות. מכל מקום סוף מחשבתו שיבריא מחליו ויהי בריא. והבריא שוה לכל נפש. שהכל צריכים לבריא. ושפיר הוה שוה לכל נפש לר' יהודה:

(ט) והנה בגמרא הלכה כרבי יהודה ואין מורין כן. ומבואר ברמב"ן ור"ן דקיימא לן כרבי יהודה ומדרבנן אסרו במכשירין במקצת דברים. ואם כן אין בשחיקת סמנים לצורך חולה רק איסור דרבנן, ומותר בשאר רפואות דהוה ל' גזירה לגזירה באיסור שבות ואין גוזרין כג"ל. וניחא לשון השלחן ערוך כל רפואה מותר במועד. היינו אפילו בסמנים. לאפוקי יום טוב שאין מותר בו כל רפואה. שבסמנים עצמם אסור להתרפאות:

(י) ואף שלשון התוספתא שותין מי דקלים וכוס של עקדין במועד, משמע דביום טוב אף מי דקלים אסור אף שאינו בסמנים. הא לא קשה. דרק רבי יהודה מתיר מכשירין ושאר חכמים פליגי עליו וסתם תוספתא ר'

נחמי'. וסתמא הוא מחכמים האוסרין מכשירין ואסרי שחיקת סמנים ביום טוב מן התורה דלדידהו אינו שוה לכל נפש. ממילא אסור גם שאר רפואות:

(יא) ואף שהרי"ף והרא"ש הביאו התוספתא בלשונה. הוא ללמוד ממנה היתר כוס של עקרין במועד. דזה אסור ביום טוב שהוא בסמנים ע"כ העתיקו לשון התוספתא. ובודאי מתוספתא מוכח דאף שתיית מי דקלים אסור ביום טוב. דאם לא כן למה הזכירה התוספתא מי דקלים. אבל להלכה דאית לן כרבי יהודה אין לנו לאסור שאר רפואות ביום טוב:

(יב) ונידון דידן "הזאדע" אף שעשוי מצמחים שטוחנין אותם ומנקין אותם מפסולת. אך אינו בגבולינו רק באה הזאדע ממרחקים והצמחים אינם באים לכאן כדי שנגזור בהם אטו שחיקת הצמחים ביום טוב. ודומה לשאר רפואות שאין לאסור ביום טוב:

(יג) מכל מקום נראה דין זה במחלוקת. דלרא"ש דפסק בטבילת כלים כרבה שמא יעבירו וגזירה יום טוב אטו שבת. וכתבו תוספות שם דלא חשיב גזירה לגזירה דשבת ויום טוב חדא מילתא. אך הרי"ף לא הביא הא דרבה. וכתב השאגת ארי' סימן נ"ו דלא סבירא לי' לרי"ף לגזור יום טוב אטו שבת יעוין שם. ובפר"ח סימן תצ"ה כתב בהא דגזרו במשקין שזבו ביום טוב ואף דביום טוב מותר מן התורה. מכל מקום גזרינן יום טוב אטו שבת. ואם כן בנידון דידן נגזור יום טוב אטו שבת. נמצא תלי באשלי רברבי. ולמעשה אין להתיר מאחר שלשון המגן אברהם משמע לאסור כל רפואה. וכן מביא הפרי מגדים להדיא. האומנם כי בפי' האשכול הנקרא נחל אשכול הביא דברי המגן אברהם בהלכות מועד קטן. ודחה ראייתו. אין דבריו מחוורין בלשון התוספתא כלל יעוין שם:

(יד) ובענין יום טוב שני של ראש השנה לא מצאתי היתר. כי לא מצאתי בשום פוסק שיפסוק כאמימר דמתיר לכחול ביום טוב שני של ראש השנה. ובאמת כי קשה להבין החילוק שבין יו"ט שני של ראש השנה ליום טוב שני של גלויות בזה. כי קדושה אחת של ראש השנה היינו כשבאו עדים מן המנחה ולמעלה ואין מקדשין החודש ונעשה מעובר נוהגין גם

בראשון קודש והוא קדושה אחת. אבל כשמקדשין יום ראשון השני חול. רק כשמקדשין השני הלא אז גם יום טוב שני של גליות הוא יום טוב מדאורייתא. ומה חילוק בין של ראש השנה בין של גליות. ולענין ביצה שנולדה בזה מותרת בזה שפיר יש חילוק. דבשל גליות ממה נפשך אם השני קודש הראשון חול. והרי נולד מערב יום טוב. אבל בראש השנה אם השני קודש הראשון גם כן קודש ואסור. אבל לענין חומר יום שני בעצמותו מאי נפקא מינה אם הראשון גם כן קודש:

טו) ואמנם לדעת רש"י ביצה (דף ה:) בסוף העמוד דלאחר תקנת ריב"ז שיהי' מקדשין החודש כל היום ומקדשין הראשון נוהגין בשני גם כן קודש. אם כן חמור יום טוב של ראש השנה אם באים עדים מן המנחה ולמעלה מקדשין הראשון. אך התוספות והרא"ש חולקים על פירושו ותפסו פירוש ר"ח עיקר. ופרש"י תמוה מהא דראש השנה (דף ל"ב.) מאי שני אילימא יום טוב שני למימרא דעברוהו לאלול והא מימות עזרא ואילך לא מצינו אלול מעובר עיין שם. והא המעשה הזה הי' כשהי' סנהדרין פעם אחרונה באושא כפרש"י (שם ל"א:). וזה הי' אחר תקנת ריב"ז שהי' ביבנה שקודם אושא. ולפרש"י אחר תקנה קדשו בראשון ואף על פי כן הי' השני גם כן יום טוב. גם רש"י בעצמו חזר בו. שכותב לענין ברכת שהחיינו בליל יום טוב של ראש השנה ואי אמנהגא דבית דין סמכינן הלא השני עיקר. ולפרש"י הנ"ל לאחר תקנה ראשון עיקר. אלא ודאי חזר בו. וסבירא ליה גם כן דענין קדושה אחת היינו אם עיברו החודש. ואם כן אין חילוק בקדושת יום שני בעצמו בין של ראש השנה בין של גליות. ולכאורה הוא פליאה גדולה:

טז) והנראה לי בשוב זה על פי דברי האיסור והיתר הובא בש"ך יורה דעה סימן ק"י ס"ק ע"ח בכללי ס"ס דגבינה של גוי הואיל ואסרוה חכמים מחשש איסור תורה שמא הועמד בעור קיבת נבילה עשאוהו כודאי איסור תורה יעוין שם היטב. ולפי זה יום טוב שני של גליות דמן התורה לא חיישינן שמא נתעבר החודש [דרוב חדשי ניסן ותשרי מתקדשין בזמן. כן כתב בתמים דעים סימן ק"כ וזה לשונו שרוב שנים אדר ואלול אינם מעוברים עד כאן לשונו]. וחכמים חששו שמא נתעבר וחייבו לעשות גם יום שני מספק [ולדין משום מנהג אבותינו] דומה ממש לגבינה של גוי. דמשום שחכמים חששו לחשש דאורייתא. עשאוהו כודאי של תורה. גם יום טוב שני של גליות שנאסר מספק יחשב כודאי של תורה:

(יז) אך התי' לזה על פי דברי התוספות בכמה מקומות דלא גמרינן מסוטה אלא דבר שיכול להיות. ובשני שבילין אי אפשר לטמא שניהם משום ספק טמא ברשות היחיד או לטהר שניהם ברשות הרבים משום ספק טומאה ברשות הרבים. ומינה דייקו תוספות יבמות (דף ק"ח:) דיבור המתחיל בת ישראל דאי אפשר לחכמים לתקן דלגבי זו נחשב בעלה ודאי מת ולגבי צרתה ודאי חי. ועיין שב שמעתתא ז' פרק ב' ביאור דברי התוספות היטב. ועל כן הכא נמי כיון שנוהגין קודש בראשון ובשני! אם נחשב שני ודאי קודש שנתעבר. וראשון כל שכן דודאי קודש כשלא נתעבר החודש. הוה תרתי דסתרי. והוא דבר שאי אפשר להיות. וכהאי גוונא לא תקנו חכמים וכדברי תוספות הנ"ל:

(יח) אך זה בשל גליות דלא משכחת שניהם קודש ביחד שאם נתקדש החודש בזמנו. שני חול ואם נתעבר. ראשון חול. אבל בראש השנה דמשכחת לה שניהן קודש ביחד בנתעבר. שפיר אמרינן ביום טוב שני כיון דמספק נתעבר תקנוהו דיינינן ל' כודאי נתעבר. כמו בגבינה של גוי דדיינינן ל' כאילו ודאי הועמד בעור קיבת גבילה. הכא נמי דיינינן ל' כודאי נתעבר. ותרתי דסתרי לא הוה במה שנוהגין ראשון גם כן קודש ודאי. דאפילו נתעבר הי' משכחת ראשון קודש בבאו עדים סמוך לחשיכה. או אפילו לא באו כלל לחד תי' בתוספות. ושוב הוי ודאי של תורה כאילו ידוע שנתעבר. ואין בידי ליישב הא דלמכחל עינא ביום טוב שני של ראש השנה באופן אחר רק על פי דברי איסור והיתר הנ"ל. ומזה נלמוד דכודאי של תורה תקנוהו חכמים לבד לגבי מת דכבוד הבריות דוחה תקנות חכמים. אבל זולת זה כודאי של תורה דיינינן ל'. ואין להקל ביום טוב שני של ראש השנה טפי מבראשון כלל. וזה דלא כנודע ביהודה חלק אורח חיים סימן למ"ד דגם יום טוב שני של ראש השנה ספק הוא:

(יט) ויש עוד לעיין בזה דנהי דיש לדמותו להא דאיסור והיתר לענין שיהי' יום טוב ב' של ראש השנה ודאי קודש כמו בגבינה שחשיב ודאי איסור ונתיישבה הקושיא. אבל לענין שכתבתי שיחשב ודאי של תורה אין לדמותו לגבינה דלגבי דאורייתא הוא דבר שאי אפשר להיות שיהי' השני ודאי דאורייתא וכל שכן הראשון ודאי דאורייתא. דהא דגוהג אותו היום קודש ולמחר קודש הוא רק מדרבנן:

(כ) אך הדבר נכון על פי דברי הכסף משנה סוף פרק יוד מהלכות אבל בהא דכ' הרמב"ם דאבילות יום טוב ראשון של תורה דוחה יום טוב של גליות שמדבריהם אבל אינו דוחה יום טוב של ראש השנה הואיל ושניהם יום טוב אחד ארוך. ופי' הכסף משנה הואיל ויומא אריכתא הוי כאילו גם יום שני חשיב דאורייתא. הואיל והוא קדושה אחת עם השל תורה חשיב כשל תורה. אם כן אם נתעבר החודש הרי הראשון הואיל והוא קדושה אחת עם השני של תורה גם הוא חשיב של תורה. ועל כן חשיב דבר שאפשר להיות גם לגבי דאורייתא:

(כא) אך ביום טוב שני של גליות שהמגן אברהם הראה מקום לסימן תצ"ו. והיינו להתיר ביום טוב שני של גליות כמו שכתב בסימן תצ"ו סק"ג דלמכחל עינא הוא חולי קצת. ואזיל לטעמי' בסימן שכ"ח ס"ק מ"ד דעובדא דאמימר הי' חולי קצת. אך בודאי לא הי' לפניו ספר תורת האדם להרמב"ן ז"ל ששם מפורש דעובדא דאמימר במכחל עינא נחשב חולי גמור. והטעם בזה בארתי באריכות בחי' אין כאן מקומו. וכן מ"ש בסימן ש"ז סק"ו דגונח לא הי' חולי גמור. גם כן מבואר בתורת האדם להיפוך ובודאי לא הי' לפניו ספר תורת האדם. וראיית המגן אברהם סימן תצ"ו תמוה כאשר תמה במחצית השקל גם כן ותי' בדוחק גדול. ועוד דברי המחצית השקל תמוהין שכתב מדלא כתב המתבר היתר רק על ידי גוי מכלל דעל ידי ישראל אפילו על ידי שינוי אסור. מזה הוכיח דאינו חולי כל הגוף דבחולי כל הגוף מותר על ידי שינוי אפילו בישראל. ואלה דברי תימה דאפילו חולי קצת הא מותר בשינוי אפילו על ידי ישראל. לא מבעיא לדעת המגן אברהם עצמו סימן ש"ז סק"ז שכתב ושבבות שלא כדרכה אפילו במצטער שרי כמו שכתב סימן שכ"ח סעיף ל"ג. והיינו הא דגונח יונק חלב בשבת. הנה סבירא ליה להמגן אברהם גונח לאו היינו חולי כל הגוף. ומכל מקום מותר אפילו מלאכה גמורה על ידי שינוי. ואם כן אפילו תאמר דהכא לאו בחולי כל הגוף. מכל מקום שרי על ידי שינוי. ואם כן אין לפרש דברי מגן אברהם בכך:

(כב) אך אף שלעניות דעתי נראה בזה שלא כדברי מגן אברהם. אלא דמלאכה גמורה כלאחר יד לא הותר אלא בחולי כל הגוף. מכל מקום לכחול עין שהוא שבבות על ידי שינוי. ודאי מותר על ידי ישראל. שהרי שבבות דאמירה לנכרי כדרכו חמיר מכלאחר יד על ידי ישראל. שהרי כלאחר יד הותר אף במלאכה גמורה משום פסידא. שהרי נכרי שבא לכבות

אין אומרים לו כבה [ולא הותר במקום פסידא כדרכה על ידי עכו"ם רק שבות דהיינו שבות דשבות. ואף בזה רמב"ן וריב"ש אוסרין כמבואר במגן אברהם סימן ש"ז סק"ז] ואם כן כיון דשרי מיכחל עינא כדרכה. כל שכן דמותר על ידי ישראל בשינוי. ועל כן ליתא להאי דיוקא דעל ידי ישראל אפילו בשינוי. אפילו תפרש דהכא באינו חולי כל הגוף:

כג) ומכל מקום מאחר שגם ביום טוב ראשון יש צדדי היתר. ברור להתיר בשני. דומה קצת לספק מוכן שהתירו ביום טוב שני. וגם יש לצרף דעת הר"ן דביום טוב שני סמכין לגמרי אדר"י. והא ודאי אף חולי קצת צורך הוא. על כן יש להתיר ביום טוב שני של גליות:

אסיים בברכה יכתב ויחתם בספרן של צדיקים עם כל בני ביתו וכל הגלויים כנפשו ונפש נאמן אהבתו המצפה לישועה אברהם.

ה

תשו' מרן בעל שפ"א להנ"ל

את יקרת מכתב כ"ת ותשובתו הרמתה קבלתי, והנה הראה לנו הדין מפורש במג"א וראייתו מהתוספתא דשותין מי דקלים במועד משמע דביו"ט אסור דבר שהוא משום רפואה, איברא דיש לתמוה על התוס' לפי זה מה הוי ס"ד למיסב במועד בפרט דאיתא שם בראשונה הי' אומרים אין שותין מי דקלים עד שבא ר"ע ולימד שותין כו' ותימא לומר שהי' אוסרין קודם ר"ע כל מידי דרפואה במועד אטו שייך במועד גזירות שחיקת סמנים, ולכן הי' נראה לע"ד דהני מימות הם חריפים כמו מי קרלסבאד דצריכין זמן פנוי מן המלאכה ולהיזהר באכילה ושת' ושינה, ולכן הי' העולם מניחין אלה הרפואות לזמן המועד שפגונים מן המלאכה ולכן הי' מתבטלין משמחת המועד עי"ז גזרו הדורות הראשונים עד שבא ר"ע וראה שאין זה ביטל שמחת המועד והתיר ולפי"ז לא איירי במידי דרפואה, אכן הטור וש"ע ששינוי לשון התוס' וכתבו דכל רפואה שרי במועד משמע וודאי דהבינו כשיטת המג"א דביו"ט מידי רפואה אסור ועלינו לקבל דבריהם.

אכן ביו"ט שני סמכתי ע"ד כ"ת והתרתיו לעצמי ביו"ט שני דסוכות
הגם דמיחוש שלי אינו חולאת רק מידי דצער ויסורים לפי שעה מ"מ
מאחר דהרמב"ם מתיר לכחול עין אפי' שלא לצורך רפואה כלל א"כ גידן
דידן דאינו שבות ממש כמו כחילות עין יש להקל בפרט למ"ש כ"ת שי'
דמידי דרפואה דאינה נעשית ע"י שחיקת סמנים קיל טפי והסברא נכונה.
והגם דתי' הרב מלאדי ג"כ נכון בעיני, דמה שהקשה עליו כ"ת שי' דל"ד
לגונח יונק דהכא אפשר שישפך העכו"ם תוך גרונו, נראה ליישב שיטת הרב
דס"ל דדוקא דבר שהוא בעצם שבות כמו לכחול עין כיון דאפשר ע"י
עכו"ם אסור לעשות בעצמו, אבל האיסור שתי' לרפואה עיקר האיסור
בליעת גרונו ואין כ"כ נ"מ בין שותה בעצמו או מצוה לעכו"ם לשפוך תוך
גרונו וחשוב שפיר כמו א"א בענין אחר כנ"ל. מ"מ גם תי' כ"ת שי' נכון
בדברי הר"ן.

מיהו ביו"ט שני של ר"ה אסור כמו שכתבו הראשונים דלא קס"ל
כמרימר משום דאמרינן פק' דביצה בי' א"ל מר דלא סביר הא דנהרדעי,
ומה שנתקשה כת' ש"י דמ"ש ר"ה משאר יו"ט וכ' ליישב ע"פ דברי
האו"ה ע"ד פלפול, דבר זה במחלוקת שנוי' דהרי"ף פ"ק דביצה כ' דמדברי
רבא דקאמר מתקנת ר"ג ואילך ביצה אסורה למדנו דבני א"י מחויבין
לעשות ב' יו"ט של ר"ה וה"ר אפרים ז"ל והרז"ה חלקו עליו והביאו בשם
רה"ג ז"ל ג"כ אבל הרמב"ן והרא"ש והרשב"א הסכימו עם הרי"ף וכן
המנהג בא"י והרמב"ן במלחמות ביאר הטעם דתקנה קבועה הי' להם
לעשות קדושה אחת לא מצד הספק והביא באמת ראי' זו מדאסרו לכחול
עין ביו"ט שני של ר"ה ע"ש.

ב"ה יום ה' לך שנת תרס"ד לפ"ק פה סאכאטשאב יע"א.

שלום וכט"ס לכבוד ידיד נפשי וידיד ישראל הרה"ג הצדיק המפורסם עין
העדה רבה דעמי' מדרבנא דאומתי' כקש"ת מו"ה ארי' ליב שליט"א איתן
מושביו בק"ק גור

(א) תשואות חן חן לכבוד תורתו שפלפל בקצת דבריי. והנה פתח
דבריו יאיר דיש לתמוה טובא. דשם בתוספתא דבראשונה היו אומרים אין
שותין מי זבלים כו' עד שבא ר' עקיבא ולימד דשותין. וכי הראשונים היו
אוסרין רפואה במועד למגזר אטו שחיקת סמנים דהוא עצמו מותר עד כאן
לשוננו:

(ב) והנה זה אינו קושיא כל כך דמצינו כהאי גוונא בטבילת כלים
בשבת שמא יעבידנו כו' וגזרו נמי ביום טוב אף דהעברה עצמה מותר ביום
טוב גזרו בה אטו שבת. הכא נמי אף דשחיקת סמנים מותר במועד. מכל
מקום גזרו בה אטו שבת וכן כתבו תוספות בבא מציעא (דף צ'). בהא
דמסתפק בגמרא אם גזרו שבות אמירה לגוי באיסור לאו. וכתבו תוספות
אף דבחולו של מועד אסור אמירה לנכרי. שבת ויום טוב חדא מילתא הוא.
וגזרו בה אטו שבת. הנה דאף בחול המועד גזרו אטו שבת:

(ג) אך כך יש להקשות. אף דחכמים עשאו רפואה שבות. והלא אף
מלאכה גמורה מותר בחול המועד לצורך המועד. כל שאינו מלאכת אומן
ואינו דומה לטבילת כלים. שחכמים עשאו לטבילת כלים שבות ואסור
כיון שנטמא מערב יום טוב והוי מכשירין שאפשר לעשות מערב יום טוב.
ובנטמא ביום טוב באמת מותר לטבול ביום טוב דלא עדיפא ממלאכה
גמורה הכי נמי ברפואה לא עדיפא ממלאכה גמורה שמותר במועד לצורך
המועד. והגם שמצינו במשקין שזבו שאסור ביום טוב אף שאין בסחיטה
ביום טוב איסור תורה. וכתב הפר"ח שגזרו בה אטו שבת אף דמלאכה
גמורה הותרה ביום טוב לצורך שתי'. וכל שכן זה ששותה עכשיו. לא
קשיא דאיסור משקין שזבו לא עשאו חכמים כמלאכה מדרבנן. דבאכילה
לא שייך מלאכה. וגדולה מזה בתשו' רא"ש ובשלחן ערוך סימן שי"ט

סעיף ט"ז דבמים שיש בו תולעים מותר לשתותן על ידי סינון. ואינו דומה לבורר דלא שייך בורר אלא במתקן הענין קודם אכילה ושת' שיהי' ראוי שזה דרך מלאכה. אבל אם בשעת שת' כו' אין זה מעין מלאכה. כל שכן שלא שייך לאסור פירות הנושרין מעין מלאכה רק עשאוהו כמו מאכל אסור. וזה שייך לאסור גם ביום טוב:

(ד) אך לפי זה נוכל ליישב גם ברפואה בחול המועד. לפי מה שכתב הרמב"ם פרק כ"א מהלכות שבת הלכה כ' תחילת דיני רפואה וזה לשונו לפיכך אסור לבריא להתרפאות בשבת גזירה שמא ישחוק סמנים. ולשון להתרפאות הוא מבנין נפעל אפילו אינו הוא העושה גם כן יש בו הגזירה שמא ישחוק סמנים שירפאו אותם בהם. [וכן לשון להתרפאות בגמרא. מום שיכול להתרפאות. ר' יהודה מתיר בשבורה מפני שאינה יכולה להתרפאות] ואיסור רפואה בין במרפא אחרים כהא דאסור לדחוק כריסו של תינוק שמא ישקיהו סמנים המשלשלים. בין במתרפא. והמתרפא מנכרי לא חשיב שבות דשבות. רק שבות עצמו. אך שהוא שבות דלית בי' מעשה. ומותר במקום חולי ובחי' הארכת בדברי רמב"ם אלו מאוד והוכחתי שכן דעת שאר מפרשים גם כן:

(ה) והנה איסור זה דמתרפא אינו איסור מעין מלאכה דלא תעשה מלאכה כתיב והכא אינו עושה. וגם לא מעין איסור שבתון שלא יחשב שובת. דכיון שאינו פועל אלא נפעל לא נתבטל שביתתו מכח זה. שהרי כתבו תוספות שבת (דף י"ח.) דיבור המתחיל ולבית שמאי שאין איסור שביתת כלים לבית שמאי במה שהכלים הלעיונים מתגפרים ונצבעים. ואין איסור רק אם הכלי עושה מלאכה ולא במה שנעשה בו מלאכה. ואם כן אין איסור זה מעין מלאכה רק איסור גרידא. ושפיר נוכל לאסור אפילו לצורך המועד כמו שאסרו משקין שזבו ביום טוב אף שהוא אוכל נפש משום שהאיסור אינו מעין מלאכה. כן ברפואה לצורך המועד. אך ר' עקיבא בא ולימד כיון דאיסור גם במרפא אחרים והוא מעין מלאכה [כהא לדחוק כריסו של תינוק] וזה אין לאסור במועד לצורך המועד. ואין מחלקין איסור רפואה לומר שמרפא מותר ומתרפא אסור. ע"כ כיון שהוא דרבנן ואזלינן לקולא הכל מותר עיין ריש פרק ר' עקיבא. כן יש ליישב התוספתא:

(ו) שוב נתיישבתי דבחול המועד כשעושה לצורך המועד לא שייך לגזור אטו שבת ויום טוב. כי ידוע כל המלאכות [לבד ממלאכת אומן וטרחת יתירה] מותרין לצורך המועד ובשבת ויום טוב אסורין. והיינו טעמא דכלי שנטמא ביום טוב מטבילין אותו ביום טוב אף לרבה דאמר הטעם שמא יעבירונו. דבהא ליכא למיגזר אטו שבת. דהכל יודעין מכשירין שאי אפשר לעשות מערב יום טוב מותר ביום טוב ולא בשבת. והכי נמי בחול המועד כשהוא לצורך המועד. ובאמירה לנכרי שפיר יש לגזור בחול המועד אטו שבת. שאם יהי' מותר בחול המועד על ידי גוי מה שאסור לעשות לישראל בעצמו יתירו גם בשבת כן. וכן גבי פירות הנושרין דבעצמותן אין שום איסור רק משום שהקשירה אסור בשבת. וגם ביום טוב הקשירה אסור. ואם יתירו ביום טוב יתירו גם בשבת. אבל ברפואה לצורך המועד דגזירה דשחיקת סמנים לא שייך בהו אטו שבת לא שייך לגזור בזה כנ"ל:

(ז) והנה כבוד תורתו שליט"א כתב ליישב קושיא זו דאפשר שהי' דברים אלו צריכין שימור באכילה ושתי' ושינה כעין מי קארלסבאד והי' מבטלין שמחת יום טוב ועל כן אסרו להם הראשונים. ודברי טעם הן. אך שדן באפשר. ומאחר שכבוד תורתו פתח לן פתחא לדון באפשר. אף אני יכול לומר דאפשר שדברים אלו לא הי' מראים רפואתם תיכף בשעת השתי'. רק אחר כך כעין מי מארינבאד שבשעת שתייתן יחלו יותר מחמת הגערווין. אך אחר כך כשיניחו הנערווין אז נראה הרפואה והי' שתיית דברים אלו שלא לצורך המועד ואסרו הראשונים. ור' עקיבא לימד דמכל מקום משום רפואה מותר כעין שהתירו משום פסידא אף שלא לצורך המועד. וזה אסור ביום טוב. וגם לשון השלחן ערוך יכול להתפרש כל רפואה מותר במועד אף שאינו לצורך המועד:

(ח) אשר יישב כבוד תורתו שליט"א מה שהשגתי על הרב מלאדי ז"ל שתירץ דברי הר"ן משום דאכילה ושתי' אי אפשר על ידי נכרי ודומה לגונח בתירוץ הא' של הר"ן פרק חבית. והקשיתי הלא הנכרי יכול לשפוך לתוך גרונו. וכתב כבוד תורתו דמכל מקום הרפואה על ידי בליעה וזה עושה בעצמו עד כאן דבריו. הלא הקושיא על הר"ן בהא דחושש בשינוי לא יגמע בהם את החומץ [שכתב שאם הי' חולה גמור הי' מותר] ושם

בגמרא שאין איסור במגמע וְבולע רק במגמע ופולט. נמצא שבמה שהוא בגרונו לבד נעשה הרפואה. ודקדקתי בדבריי שבתחילה כתבתי באכילה שיתחוב לבית הבליעה. ובשתי כתבתי שישפוך לתוך גרונו. וכוונתי הי' לזה:

(ט) ואשר הקשיתי בהא דאסור למכחל עינא ביום טוב שני של ראש השנה. דמה חילוק בין יום טוב שני של ראש השנה ליום טוב שני של גליות כיון שכל החשש בנתעבר החודש ואם נתעבר גם יום טוב שני של סוכות ושמיני עצרת קודש מדאורייתא. ותירץ כת"ר שליט"א על פי דברי רמב"ן בפירוש דברי רי"ף פרק קמא דביצה שלא משום ספק הי' נוהגין בהן בתחילה רק בודאי. וכיון דקיימא לן כרי"ף וסייעתו. אם כן חילוק יום טוב שני של ראש השנה משל גליות. מה שכתב לרמב"ן דבריו נכונים. אך מה שכתב כבוד תורתו שליט"א שכן דעת רוב הפוסקים שפוסקים שבארץ ישראל הי' עושין יום טוב של ראש השנה שני ימים. אינו נראה בעיני כי הרמב"ן כתב כן ליישב ראיית הרי"ף מרבא ואנן קיימא לן כרי"ף. אבל לא מראיתו. רק משום דכל ארץ ישראל חוץ מבית הוועד הי' עושים בזמן שהי' מקדשים על פי הראי' שני ימים ממילא גם עתה מחוייבים לעשות שני ימים כמו בני חוץ לארץ בכל המועדות. וכן מפורש ברשב"א שהסכים עם הר"ז"ה ורבינו אפרים שדחו ראיית הרי"ף. ולהלכה למעשה הסכים עם הרי"ף מטעם זה. וכן כתב ריטב"א פרק לולב וערבה (דף מ"ג.) דיבור המתחיל ופריך אינהו. וכן מפורש ברמב"ם פרק ה' מהלכות קידוש החודש הלכה ז' ח' ולא הזכיר כלל שם שראש השנה הי' קדושה אחת שבזה נתלה הרמב"ן לומר שמטעם ודאי. רק בעבור שבזמן שהי' מקדשין על פי ראי' לעולם הי' צריכין לעשות שני ימים. ועל כן התקינו שגם בזמן הזה שקובעין על פי החשבון יעשו שני ימים. והוא כדברי הרשב"א. וגם הרמב"ן כתב טעם זה בסוף דבריו. וכתב שזה כוונת רב האי שכתב אל תשנו ממנהג אבותיכם. רק טעם ראשון כתב ליישב ראיית הרי"ף. וכן הרא"ש כותב להדיא זה הטעם משום דאז הי' אסורה גם עכשיו צריך לנהוג כמנהג אבות. [אך ראיית רא"ש לזה מרבא צריך עיון אצלי] וטעם רמב"ן שכתב שלא מפני ספק כו' דעת יחידית היא:

(י) וגוף סברת הרמב"ן שלא מפני ספק הי' נוהגין בהם בתחילה כו' גמגם הוא עצמו עלי' במה שכתב וה"ר אפרים תלמידו סובר שלא הותקנה כו' אלא צריכין לעשות שני ימים מספק ולנהוג בהם קדושה אחת מספק. ומה שכתב הרמב"ן ואם כדבריו ביצה מותרת ומניח אדם עירובי תבשילין מיום טוב לחבירו ומתנה שכבר בטלה תקנתם של ראשונים ושל ר' יוחנן בן זכאי בימי הלל בנו של ר' יהודה הנשיא ובית דינו שתקנו למנות על פי החשבון. וכיון שכן רבינא ורב אשי דבתראי אינון למה אסרוהו עד כאן דבריו. דברים אלו קשיין שידוע בגמרא ראש השנה (דף כ"א) שעוד בימי רבא קידשו על פי הראי'. וכן כתב הרמב"ן עצמו בספר המצוות סימן קנ"ג שהי' מקדשין על פי ראי' עד זמן קרוב לסתימת התלמוד עי"ש. ועל כן ר' הלל לא קידש אלא החדשים של אחר שנפסק הסמיכה:

(יא) אך אי משום הא עדיין קושיית הרמב"ן קיימת לפי מה שכתב הרמב"ם בפרק ה' מהלכות קידוש החודש הלכה ג' שעד אביי ורבא הי' מקדשין על פי הראי', והרי רבינא ורב אשי הי' מאוחרים אף להם למה אסרו לערב עירובי תבשילין מיום טוב ראש השנה לחבירו:

(יב) אך עיקר ראי' זו פליאה ממני. הלא רבינא ורב אשי הי' בבבל ולדידהו שמעולם לא הי' בקיאים בקבוע דירחא הוא גם עתה כמו שאין בקיאים וצריכין לנהוג יום טוב שני של ראש השנה מספק בקדושה אחת כמו שצריכין לנהוג שני ימים טובים של גלויות בשתי קדושות. וכל מחלוקת ר' אפרים בארץ ישראל שאף בזמן הראי' הי' עושין לפעמים יום אחד בבאו עדים קודם המנחה לא שייך הזהרו במנהג אבותיכם. כיון שגם האבות הי' נוהגין בבאו עדים קודם המנחה יום אחד. ממילא עתה שמסודר החשבון וכבאו עדים קודם המנחה דמי לא יעשו אלא יום אחד. וכן מה שכתב הרמב"ן ורבא גופי' ביומי' התקין עד כאן דבריו הכל הי' בחוץ לארץ:

(יג) מיהו בזה יש לומר דעל כורחין רבא דהוצרך לזה הטעם דמי לא מודה ר' יוחנן בן זכאי הוא לבני ארץ ישראל. דלבני חוץ לארץ בלאו הכי ביצה אסורה אפילו לרבה כדמשני לעיל בסוגיא הא לן והא להו יעוין שם ברש"י ותוספות:

(יד) אך יש להקשות הא בימי רבא עוד הי' מקדשים על פי הראי' כמפורש בראש השנה (דף כ"א.) רבא הוה רגיל דהוה יתיב בתעניתא תרי יומי זימנא חדא אשתכח כוותי'. ואף דבימיו בטלה הסמיכה. מכל מקום מנא לי' דרבא אמר הא דביצה אסורה בסוף ימיו שבטלה הסמיכה וסמכו על החשבון. שמא אמר בתחילה בעוד היו מקדשין על פי הראי'.

(טו) גם הראי' שהביא הרמב"ן מהא דבכל מערבין אמר להם ר' יוסי אי אתם מודים לי וכו' שנוהגין היום קודש ולמחר קודש. אינו מובן כלל דשם הכל בבאו עדים אחר המנחה. והרי הרשב"א תלמידו של הרמב"ן ותמיד עשה דברי הרמב"ן עטרה לראשו וכאן הסכים עם ר' אפרים ורז"ה שדחאו ראיית הרי"ף מהא דרבא אמר מי לא מודה ר' יוחנן בן זכאי ואף לא הביא דברי רמב"ן כלל. גם הר"ן כתב ורמב"ן סמך דברי רי"ף. ומה שיש לדקדק עליו כתבתי בחידושיי. מבואר שדקדק עליו והשיג על סברתו זאת שאמר שלא מן הספק הותקנה מתחילה:

(טז) מכל מקום בעיקר הדין הסכים רשב"א עם הרי"ף הלכה למעשה. משום דבכל המקומות שבארץ ישראל חוץ ממקום הוועד הי' עושין שני ימים. אף עכשיו עושין שני ימים. ויש להוסיף בה דברים שאף אם יודע מקום שהי' בית הוועד בסוף הימים שהי' מקדשין על פי הראי'. מכל מקום אף במקום ההוא צריכין לעשות שני ימים לפי מה שכתב הריטב"א ראש השנה (דף י"ח.) דבכל ארץ ישראל עושים בזמן הזה פסח שבועות סוכות יום אחד אף במקום רחוק שלא הי' השלוחין יכולין לבוא עד קצה ארץ ישראל שהי' ארבע מאות פרסאות. דכיון דעכשיו ידעין בקביעא דירחא שוב אזלינן בתר רוב כיון שרוב ארץ ישראל הי' יודעין בקבוע דירחא עושין בכל מקום יום אחד. ולהיפוך בחוץ לארץ הואיל ברוב חוץ לארץ אין יודעין. כולם עושין שני ימים. ומעולם לא גתיישבו דברי רמב"ן אלו בתירוק הא' בלבי. עיין רש"י עירובין (דף נ"ג.) דיבור המתחיל דגלי מסכת:

(יז) והנה כעת עיינתי ליישב דברי הרי"ף. ועלה בידי ליישב על דרך הרמב"ן ז"ל דחכמים עשו שני ימים של ראש השנה לא משום ספק רק בודאי. אך לא מפני הראיות שהביא הרמב"ן לזה שאינם מובנים כנ"ל.

ומצד הסברא גם כן אין לומר טעם בזה שיעשה ספק כודאי. אך נראה לי דרי"ף הוכיח זה בפשיטות מדברי רבא. דהנה קשה מחג שבועות שעושין שני ימים אף שאז בכל העולם הי' יודעין קביעות ניסן שרוב הזמן ביניהם. אך שגזרין אטו שאר מועדות. כמו שכתב הריטב"א ראש השנה (דף ח"י). וחתם סופר חלק אורח חיים סימן קמ"ה עיין שם. וכמו היכי דמטו שלוחי ניסן ולא מטו שלוחי תשרי שגזרין ניסן אטו תשרי. וכן משמעות דמב"ם פרק ג' מהלכות קידוש החודש. ואם כן למה בארץ ישראל מעולם לא הי' עושין כל המועדות חוץ מראש השנה רק יום אחד. גזור אטו ראש השנה:

(יח) ובזה יש לומר שני תירוצים. הא' שאין גזרין בכל המועדות אטו ראש השנה לבד. וכהאי גוונא ריש כל הצלמים שאם ברוב המקומות אין חשש ובמיעוט מקומות יש חשש ר' מאיר אוסר גם ברוב המקומות אטו מיעוט המקומות. ולדידן דלא חיישינן למיעוטא. הוא הדין שאין גזרין רוב המקומות אטו מיעוט המקומות עיין שם היטב בר"ן. הכי נמי אין גזרין רוב המקומות אטו יום טוב של ראש השנה לבד:

(יט) עוד יש לומר דבשלמא היכי דמטו שלוחי ניסן אם יורגלו לעשות יום אחד על פי השלוחים היינו יום ראשון דניסן כמו תשרי שמעולם לא מצינו אלול מעובר. כמו כן ניסן לא מצינו אדר מעובר [כמו שכתב בתמים דעים סימן ק"ב [הבאתי דבריו בתשובה הקודמת] דרוב שנים אין אדר ואלול מעוברים. ובגמרא איכא מאן דאמר אדר הסמוך לניסן לעולם חסר אפילו לא יבואו עדים [עיין ראש השנה (דף כ').] בתחילת העמוד] ובאלול פשיטא לש"ס שאם לא יבואו עדים מעברין ל'. עיין תוספות ראש השנה (דף י"ט:) דיבור המתחיל הא אצטריך מעברין ל'. אך אותו מאן דאמר איתותב ועל כל פנים הוא כמו אלול] וכיון שלעולם יעשו יום ראשון פסח על פי השלוחים שקדשוהו בזמנו. ואמרו בתשרי אם הי' השלוחים מגיעין לכאן בודאי הי' אומרים גם כן שקידשו הראשון ולמה נעשה שני ימים. וכן שבועות אם יורגלו לעשות יום ראשון על פי ידיעתם. גם בפסח יאמרו למה נעשה שני ימים הלא בודאי יתודע אחר כך שנתקדש יום ראשון ונעשה שבועות יום ראשון גם פסח נעשה יום ראשון. תדע שכך הפירוש. שאם תאמר שהשלוחים פעמים אומרים שהוקבע החודש בזמנו פעמים אומרים שנתעבר. מה גזירה יש ניסן אטו תשרי שיעשו בתשרי גם כן יום

אחד. הא לא ידע בתשרי אם יעשו יום ראשון אם יום שני ועל כרחך יעשו שניהם. אלא משום שהשלוחים לעולם מכוונים כולם ליום ראשון. [על כן הוי רוב כדברי תמים דעים הנ"ל. וכן אלול שלא מצינו מעובר. חשיב רוב שלא נתעבר] יעשו תשרי גם כן ביום ראשון שיאמרו שבודאי הוקבע החודש בזמנו. אבל בראש השנה מה יאמרו שהוקבע החודש בזמנו. הא מכל מקום יש חשש באו עדים מן המנחה ולמעלה שלגירסת הרי"ף ורש"י בדברי רבא החודש מתקדש בזמנו. ומכל מקום יום שני גם כן קודש. על כן אין לגזור שאר מועדות אטו ראש השנה. כן יש לומר לכאורה:

(ב) אך באמת שני התירוצים אינם נכונים. התירוצ' הב' קשה עליו. דאם כן בזמן המקדש שאם באו עדים מן המנחה ולמעלה מקדשין יום שני. שוב איכא גזירה דכיון שיראו בשאר מועדות שנקבע החודש בזמנו לא יעשו ראש השנה רק יום אחד שיאמרו ודאי נקבע החודש בזמנו שבאו עדים קודם המנחה ויום שני חול:

(בא) ותירוצ' ראשון שאין גוזרין רוב אטו מיעוט נסתר מכח תירוצ' השני, דאם כן היכי דמטו שלוחי ניסן ולא מטו שלוחי תשרי שגוזרין ניסן. אטו תשרי הא ניסן הוא שלשה ימים היינו יום טוב ראשון של פסח ויום שביעי של פסח ושבועות דתלוי בקידוש ניסן, וגוזרין אטו תשרי שהוא רק שני ימים. יום טוב ראשון של סוכות ויום טוב שמיני עצרת. דאטו ראש השנה ליכא למיגזר בזמן שאין בית המקדש קיים. דאף שנתקדש החודש בזמנו צריכין לעשות שני ימים מחשש באו עדים מן המנחה ולמעלה ואין גזירה רק משום יום ראשון ויום שמיני. והנה גוזרים ביום ראשון ושביעי של פסח ושבועות שלשה ימים אטו שני ימים. הא קמן שגזרו רובא אטו מיעוטא. ולא דמי להא דכל הצלמים שברוב המקומות ההם אין שום חשש. אבל הכא שבמקום זה יש חשש. שפיר גוזרים רוב הזמנים אטו מיעוט הזמנים. וכיון שכן שוב בזמן שבית המקדש קיים נגזור שאר מועדות אטו ראש השנה. ועל כורחין לומר שחכמים גזרו על כל העולם חוץ מבית הוועד שיהי' שני ימים בודאי אפילו באו עדים קודם המנחה. ועל כן ליכא גזירה שיאמרו מדלעולם אין עושין מועדות רק יום אחד ודאי הוקבע החודש בזמנו שבאו עדים קודם המנחה. מה בכך מכל מקום חכמים עשו יום שני גם כן קודש:

(כב) ובזה מובן טוב טעם למה תקנו חכמים לעשות מספק ודאי. שאם הי' רק מספק. הי' נצמח מזה קלקול שיאמרו מדעושין שאר מועדות יום ראשון לבד מוכח שהוקבע החודש בזמנו ולא יעשו ראש השנה בזמן שבית המקדש קיים רק יום אחד. ומחמת גזירה הי' מוכרחים לעשות כל המועדות שני ימים. על כן שכלו את ידיהם ועשו ראש השנה לכל המקומות בתורת ודאי אפילו באו עדים קודם המנחה וליכא גזירה. ותקנה זו נשארה גם בזמן שאין בית המקדש קיים. והתקין ריב"ז כדאמר רבא מי לא מודה ר' יוחנן בן זכאי כו' דלענין עשיית שני ימים נשאר כמו קודם התקנה:

(כג) ובזה אתיין דברי הרי"ף כמין חומר שהוכיח רק מדברי רבא דמי לא מודה ריב"ז שאם באו עדים לאחר המנחה שמקדשין הראשון. מכל מקום השני גם כן קודש. דאי לאו דרבא לא הי' קשה שנגזור שאר מועדות אטו ראש השנה. שהיינו יכולין לומר רובא אטו מיעוטא לא גזרינן. ומה שגזרינן ניסן אטו תשרי. משום דתשרי גם כן איכא שלשה ימים. שגם אטו ראש השנה גזרינן שיאמרו הוקבע החודש בזמנו ויום שני חול. שאין יום שני ראש השנה רק אם נתעבר החודש. אך מדרבא דבזמן שאין מקדש אם באו עדים לאחר המנחה מתקדש החודש בזמנו והשני גם כן קודש. הא ליכא גזירה אטו ראש השנה. ומוכח מדגזרינן ניסן אטו תשרי. שגזרינן שלשה ימים אטו שנים רובא אטו מיעוטא. ואם כן מוכח מהא דאין גזרינן בזמן שבית המקדש קיים כל המועדות אטו ראש השנה שבתורת ודאי הוקבע על כל המקומות חוץ מבית הוועד אפילו באו עדים קודם המנחה. ואם כן אף בזמן הזה מחויבין לעשות שני ימים ראש השנה:

(כד) ורב האי גאון שכתב הרמב"ן בשמו דהטעם משום שלא ישנו מנהג אבותיהם. והיינו משום שתחילה עשו הכל שני ימים ולא משום שתחילה בתורת ודאי תקנו לעשות שני ימים. היינו משום שסתמא רב האי כו' חננאל סבירא לי' דעל פי רוב כל הגאונים בשיטה אחת וביחוד רב האי ור"ח. ולגירסת ר"ח אין ראוי כלל שבתורת ודאי מדלא גזרו שאר מועדות אטו ראש השנה. דיש לומר רובא אטו מיעוטא לא גזרינן ומה שגזרינן ניסן אטו תשרי שגזרו נמי אטו ראש השנה דבראש השנה נמי אין

השני קודש אלא אם כן נתעבר החודש. ורמב"ם נמי משמע כר"ח סבירא לי'. שהרי בפרק ג' מהלכות קידוש החודש כשכתב דלאחר שחרב בית המקדש מקבלין עדות החודש כל היום לא כתב שמכל מקום נוהגין מחרתו קודש. ואלו הי' גורס כגירסת רש"י איך לא הזכיר חידוש זה. אלא ודאי כר"ח סבירא לי'. על כן בפרק ה' מהלכות קידוש החודש הלכה ז' ח' כתב בטעם שעושין בזמן הזה שני ימים רק משום שבזמן הראי' הי' עושים רוב א"י ולפעמים אף בבית הוועד שני ימים והוא כטעם רב האי ורשב"א. ולא הזכיר שם כלל משום דראש השנה קדושה אחת. ורא"ש הסיב גם דעת הר"ף לזה עיין שם, אך שדבריו אין מובנים דאם כן אפילו הי' ראש השנה שתי קדושות הי' מחוייבים בזמן הזה לעשות שני ימים. דראש השנה לבני ארץ ישראל כשאר מועדות לבני חוץ לארץ:

כה) וברשב"א עירובין בחידושו מבואר שגורס כגירסת רי"ף ורש"י מי לא מודה ריב"ז שאם באו עדים. ומכל מקום בחידושו לביצה הסכים עם ר' אפרים והרז"ה במה שסתרו ראיית הר"ף. מבואר דלא סבירא לי' שבתורת ודאי הוטלה על הרחוקים. ויוקשה בזמן המקדש האיך עשו בארץ ישראל כל המועדות רק יום אחד. יגזרו אטו ראש השנה. וצריך לומר דסבירא ליה שאז עדיין לא נגזרה הגזירה ניסן אטו תשרי שבועות אטו שאר מועדות. ובאמת לא עשו אז שבועות בגולה רק יום אחד:

כו) והביאני בכאן ענין לדבר בו. כי בודאי גם בזמן בית שני הי' גליות כמפורש בסנהדרין (דף י"א). שמעברין השנה בשביל גליות ישראל שנעקרו ממקומם ועדיין לא הגיעו לירושלים פרש"י שנעקרו ממקומם לעלות לרגל לעשות פסחיהם עדיין לא הגיעו. מפורש שבזמן המקדש הי' גליות. עוד שם עמוד ב' מעשה בר"ג שהי' יושב ע"ג מעלה בהר הבית כו' וכתב לאחנא בני גלוותא דבבל ולשאר כל גלוותא דבני ישראל. ובוודאי הי' צריכין לעשות שני ימים טובים של גליות והרי אפילו בארץ ישראל היכי דלא מטו שלוחין עבדי תרי יומי. ואף פרש"י פסחים (דף מ"ז). בהא דלחם הפנים גאכל לאחד עשר בשחל שני ימים טובים של ראש השנה קודם שבת. ופרש"י דנקט ראש השנה ולא של גליות דבזמן לחם הפנים לא הי' שני ימים טובים של גליות. אך כוונתו פשוטה דבירושלים לא הי'. ומה שתלה רש"י בזמן לחם הפנים ובצל"ח תמה על רש"י בזה. פירש בחתם

סופר חלק יורה דעה סימן רנ"ב דבזמן שאין בית המקדש משכחת לה שרוב חכמי ישראל בחוץ לארץ ולא הניחו כמותם בארץ ישראל ומקדשין החדשים רחוק מירושלים והי' צריכין לעשות שני ימים ראש השנה [וכתב שם שהצל"ח הודה לו בזה] אבל בזמן המקדש לעולם הי' סנהדרין קרובים לירושלים עד כאן. הנה שרק בירושלים שהי' קרוב לבית דין לעולם לא הי' עושין שני ימים. אבל הרחוקים כל שכן בני הגליות הי' עושין אף בזמן המקדש שני ימים:

כז ואם כן צריך עיון בש"ס ריש לולב וערבה בלולב שאינו דוחה שבת בזמן שאין בית המקדש קיים משום דאנן לא ידעינן בקביעא דירחא. וכיון דלדידן בני חוץ לארץ לא דחי לדידהו בני ארץ ישראל נמי לא דחי. אך בזמן שבית המקדש קיים דוחה שבת משום דבקיאי בקביעא דירחא. וכיון שגם בזמן המקדש הי' גליות ולא בקיאי בקביעא דירחא גם לבני ארץ ישראל לא ידחה:

כח וצריך לומר דבזמן המקדש שהי' ישראל שרויין על אדמתן ורוב ישראל הי' בארץ ישראל לא הי' משגיחין בבני חוץ לארץ שיבטלו לולב בשבת משום שהם אינם נוטלים. וגדולה מזה בהוריות (דף ג'). בענין רוב קהל אזלינן בתר רוב שבארץ ישראל דבני חוץ לארץ לא אקרי קהל על כן אין משגיחין על בני חוץ לארץ. אך זה בזמן שבית המקדש קיים ושכינה במקומה ועיקר ישראל הי' בארץ ישראל. אבל בזמן הגלות גלו לאדום שכינה עמהם. בהא הוא דאמרינן כיון דלדידן לא דחי לדידהו נמי לא דחי:

כט קיצור הדבר לדינא. אף למה דקיימא לן בני ארץ ישראל עושים שני ימים ר"ה. מכל מקום לענין זה שראש השנה הותקנה על הרחוקים לעשות שני ימים בתורת ודאי הרי"ף והרמב"ן יחידאי נגד רב האי ור"ח ורמב"ם ורשב"א ותוספות ורא"ש שהסכימו לגירסת ר"ח. דלדידהו אין טעם שני ימים רק משום דבזמן ראי' הי' עושין שני ימים. ולעולם אם באמת באו עדים קודם המנחה השני חול. ואם באו לאחר המנחה לאחר תקנת ר' יוחנן בן זכאי לר"ח השני חול. ולרש"י ורי"ף השני קודש:

(ל) ויש להעיר במחלוקת רמב"ם וראב"ד במערב לשני ימים טובים של ראש השנה דלרמב"ם ורשב"א אין צריך שיהי' עירובו קיים בין השמשות של יום שני דודאי קדושה אחת, אך שם ממה נפשך אם באו עדים קודם מנחה היינו חול ואין צריך עירוב. ואם באו לאחר המנחה א' נתעבר החודש קדושה אחת הם. ובחי' הארכתי בעזר השם במחלוקת הרמב"ם והראב"ד ופה אשים שביתת קולמסי:

(לא) ולענין הקושיא שהקשיתי אהא דאסור למכחל עינא ביום טוב שני של ראש השנה לפיר"ח דאין שני ימים ראש השנה אלא אם כן נתעבר החודש. אם כן מה חומר ביום שני של ראש השנה מיום שני של שאר מועדות. וישבתי על פי אר"ה. וכעת עלה בדעתי עוד קצת ישוב על פי שיטת ר"ח בכורות (דף כ'): דקיימא לן סמוך מיעוטא לחזקה ואיתרע לה רובא. יש לחלק דבשל גליות יש רוב שאין ניסן ואלול מעוברין רק שהחמירו במועדות. על כן הקילו בקצת דברים. אבל בשל ראש השנה שאם נתעבר החודש גם יום ראשון קודש ויום א' ממה נפשך קודש. נמצא הספק הוא לאחר שעבר יום א' אם נפסק קדושת ראש השנה אי נמשך קדושת ראש השנה עד לאחר יום שני. נמצא הרוב שאין אלול מעובר להוציא מחזקת איסור שהי' ביום א' [אבל של גליות אם יום ראשון קודש השני חול. ואין הרוב להוציא מחזקת איסור שהי' בראשון. שאם תאמר שהראשון קודש. הרי שני ודאי חול] על כן אמרינן סמוך מיעוט אלול מעובר לחזקת איסור והוא פלגא ופלגא ומדינא אסור על כן לא הקילו:

(לב) ומה שכתב כבוד תורתו שליט"א שהגמרא רצה ליישב גם אליבא דנהרדעי ואמימר. הנה מבואר הדוחק שיש בזה לאוקמי לסוגיא דלא כהלכתא וכל כי האי הוה לי' לש"ס לומר הניחא לרבא אלא לנהרדעי ואמימר מאי איכא למימר. ותירוצ' כזה ידעתי בעצמי לומר דהגמרא אליבא דרבה דאמר הא לן הא להו אך שלא נתחוויר לי כנ"ל:

(לג) ולבי אומר לי דרש"י שהי' לפניו הגירסא שאם באו עדים הוה דחיק ומוקי אנפשי' לומר סוגיא דראש השנה אליבא דרבה. ולאחר שנתוודע לו גירסת הר"ח חזר בו מגירסתו. ועל כן כתב בענין זמן ביום טוב

אוצר מכתבים ומאמרים

מה

שני של ראש השנה כשיטת ר"ח דכל קדושת יום טוב של ראש השנה רק אם לא קידשו הראשון. והרי לענין זמן ביום טוב שני של ר"ה קיימא לן דאומרים והוא כשיטת ר"ח, מיהו זה אינו ראי' כל כך דיש לומר דאומרים זמן בשני כמו שאומרים קידוש היום בשני:

זה אשר ראיתי להשיב על מכתבו הנעים אשר תוכו רצוף אהבה יתן ה'... ויהי' בה פתח אל הגאולה.

דברי ידידו נאמן אהבתו דו"ש וש"ת ושלוש כל הנלוים בלוג"ח

הק' אברהם

קטע זה מצאנו בנוסחת כת"י הוספה על התשובה.

המכתב נשתהא בידי זה זמן כביר מחמת שלא הי' לי הזדמנות גכון... ע"כ המתנתי על הזדמנות. במה שהקשיתי על רמב"ן שכ' שבימי ר' הילל התחילו לקדש ע"פ חשבון ותמהתי שהרי עד ימי רבא הי' סמיכה, מצאתי בזוהר הרקיע להרשב"ש וברלנ"ח קו' הסמיכה דהכל זמן אחד, ובעניותי קשה הדבר שהרי אביו ר"י נשיאה הי' בימי רב כמבואר בתוס' ע"ז ל"ו הירושלמי שהביאו, ורבא הי' קטן בימי רבה שהי' ת"ח של רב חסדא ור"ח תלמידו של ר"ה ור"ה תלמידו של רב ודוחק גדול לומר שהי' בזמן אחד, והרי אף אם נסבול דוחק זה ע"כ ר' הילל עצמו וב"ד לא קידשו ע"פ חשבון שהרי הם הי' סמוכים והי' מחויבין לקדש ע"פ הראי' וע"כ לא קידשו רק לאחר שתפסק הסמיכה וא"כ שפיר יוכל להיות שהי' זמן רב ביניהם.

אשר הקשיתי על שיטת רש"י ורי"ף בדרבא מש"ס ר"ה מצאתי ברמב"ן במלחמות ר"פ האשה שנתארמלה הביא ראיות שלפעמים סגיות שהם אליבא דמאן דלית הילכתא כוותי' ואפשר סוגיא דר"ה אזלא לאותם חכמים שקודם רבא, אם כהרמב"ן הנ"ל יש לדון בראיותיו, ועוד להרמב"ן קשה ביותר שפי' מי לא מודה ריב"ז שכולם סוברים כן אם שקדושה אחת אינו וא"כ קושיא הנ"ל לדברי הכל:

ז

**בסוגיא דאין שליח לדבר עבירה
בשו"ע אהע"ז סי' ל"ה ס"א**

בעזה"י

אבל אם אפשר כו' אסור כו' והוא מש"ס רפ"ב דקדושין דאמרי השתא בשלוחו מקדש בו מבעי' מסייע לי' כו' אסור לאדם לקדש כו' עד שיראנה שמא ימצא בה דבר מגונה כו' ואהבת כו'.

ויש להקשות למאי דקיי"ל אין שליח לדבר עבירה ופירשו הפוסקים (לתי' ב' בתוס' ב"מ י') דהמעשה בטל וגם בדרבנן (למהרי"ט והובא במל"מ) אמרי' הכי א"כ לעולם כשמקדש ע"י שליח כיון דאסור לקדש כו' עד שיראנה יתבטלו הקדושין כיון דאין שליח לדבר עבירה. וראיתי בתש' נוב"י סי' ע"ז כתב לו מחותנו הקו' זו ע"ש. והשיב הוא תמהני כיון דאם הוא לא אפשר בענין אחר מותר וכאן ששלח שליח בוודאי א"י בעצמו לילך א"כ ליכא עבירה כו', ועוד כיון דהטעם שמא יתגנה וכשיודע בוודאי שלא יתגנה מותר כגון שמתרצה אפילו שיהי' בה דבר מגונה וכיון שתלוי בדעתו לא אמרי' בזה אשלד"ע עכ"ל בסי' ע"ז ע"ש.

ואני תמה על תמיהתו דודאי אף במקום שאפשר לקדש בעצמו ושיש איסור זה אפ"ה יכולין לקדש ע"י שליח שהרי מתני' דמקדשין ע"י שליח, ואוקמי בש"ס במקום שיש איסור דאל"כ אכתי יקשה בו מבעי' כפירכת הש"ס, וכל התי' דנקט בו כיון דיש איסור בשלוחו, ואי נימא דבשלוחו איירי במקום שאין איסור אבל במקום שיש איסור הקדושין בטילין באמת א"כ מאי אתי בו למעוטי ומאי משני הש"ס, אלא ברור דגם דאפשר כו' יש איסור אפ"ה הוי הקידושין, ונקיט בו הואיל ובשלוחו יש איסור. יקשה שפיר כנ"ל דאשלד"ע. שוב ראיתי בס' אור חדש שתמה עליו בזה.

ומה שתירץ עוד כיון שתלוי בדעתו ע"ש. א"י מניין לו להגאון הנ"ל, דלא מצינו חילוק כשיגמור בדעתו יהיה מותר לקדש, דודאי משכחת דבר מגונה שאי אפשר לסבול בשום אופן ותתגנה, ומאחר דבש"ס אמר אסור כו' ולא חילקו בדבר, דהרי תמיד כששולח לקדש סתם ודאי מתרצי אף שיהיה כמו שיהיה, אעפ"כ אסור דילמא תתגנה, וגם הטוש"ע לא חילקו בדבר, וא"י מה שעושה איסור המפורש בש"ס קל מחדר"ג וקו' מחות' הג' במקומה עומדת.

ובס' אור חדש תירץ דאתי' כמ"ד דבעי' שיהיה השליח בר חיובא וכאן אין השליח בר חיובא הואיל והוא רואה אותה ע"ש.

ובמחילה מכ"ת אין דבריו נראין לי כלל דמה שהוא רואה אותה לא מקרי שאינו בר חיובא שהרי בעבירה זו לקדש אשה בלי ראי' ישנו גם הוא, רק שאשה זו הוא מכיר, והרי זה דומה להא דקיי"ל באומר כהן לכהן צא וקדש לי אשה גרושה דנקרא בר חיובא כיון שהוא יש באיסור זה, ואף שאינה עושה האיסור, וכיון שאינו תלוי בעשיית האיסור כמו"ש תו' שם כיון דיש באיסור זה, והרי גם כאן יש הוא באיסור הזה רק שאשה זו מכיר הוא, ומקרי שפיר בר חיובא, וזיל בתר טעמא דכל החילוק של בר חיובא משום דכשאיין בר חיובא לא שייך דברי הרב וכו'. ואף שעושה איסור עבור חבירו, וגם כשהוא בר חיובא אין עושה האיסור רק עבור חבירו, ואמרי' דברי וכו', וא"כ נימא גם באינו בר חיובא, וע"כ הטעם דכיון שאינו באיסור זה דגרושה, לא מצי למימר דברי מי שומעין שהרי אין חבירו חמור ממנו ודומה כאילו עושה דבר ההיתר עבור עצמו וכיון שעבור עצמו ליכא איסור, דגרושה דישראל הוא, לכן לא שייך דברי הרב כו', משא"כ הכא כיון דישנו באיסור זה הרי מה שעושה עבור חבירו שמקדש עבורו אשה בלי ראי' דומה כאילו קידש עבור עצמו אשה בלי ראי', וכיון שבאיסור זה ישנו מקרי שפיר עשייתו עבור חבירו דברי מי שומעין (שהרי אין חבירו חמור ממנו), ובטל השליחות משום אשלד"ע כג"ל ומאי בכך דבאשה זו מותר כנלענ"ד ברור. [ובפרט למה שכתב מורי דענין בר חיובא מכח הערבות ע"ש].

ועוד דהרבה פוסקים ס"ל כר' סמאי וכן פסק הש"ך ז"ל אשר עליו סומכין, ודין שליחות בקידושין דבר פשוט ומוסכם מכל הפוסקים אלא ודאי דאין זה הטעם דלא הוי שלד"ע רק טעם אחר המוסכם לכ"ע.

ועוד דר' סמאי בעצמו לא יחלוק אמתני' וארב יקשה לדידי' כג"ל.

ואפשר לישב קצת דכיון דהטעם האיסור הוא משום שמה תתגנה עליו ע"י שימצא בה דבר מגונה, ולכאורה קשה הרי זה השליח רואה אותה ובודאי כשיהי' בה מום לא יקחנה, וע"כ לומר דאין לסמוך על ראי' השליח חדא שמה לדידי' לא מקרי מום ולדידי' מיקרי מום, ועוד שמה לא יבדקנו כ"כ הואיל ואין הדבר נוגע לו ושמה ישכח לדקדק בזה, וא"כ י"ל דלגבי

השליח בעצמו דבדוק כל צורכו ויודע באופן שבדאי הבעל לא היה בודקה יותר ממנו בכה"ג ליכא שום עבירה ולא שייך דברי הרב וכו' כיון דהוא אינו עושה שום איסור כנ"ל, בפרט למ"ש תוס' בב"ק ע"ט ד"ה נתנו לבכורות בנו דהטעם דאשלד"ע משום דאין המשלח סומך שיעשה שליחותו כיון שעבירה היה לא ירצו לעבור ע"ש, שמשמעות דברי' כן להדיא. ולענ"ד נראה שזה הטעם שכ' תוס' ב"מ י' דהיכא דאשלד"ע בטל המעשה והדבר סתום דמ"ט בטל המעשה מטעם דברי הרב כו' שייך רק שיהיה האיסור נקרא על השליח כיון דלא היה לו לשמוע לו אבל לא שיבטל המעשה. ולמ"ש א"ש דהטעם כדברי תוס' אלו דאין המשלח סומך על השליח שיעשה שליחותו ובכה"ג לאו שליחו הוא, ולכן צריך לב' הטעמים דכיון דדברי הרב כו' מי שומעין כו' לכן סובר זה שבדאי לא יעשה שליחותו כנ"ל. ובש"ס כ' הטעם דדברי הרב בלבד הואיל ולא איירי מביטל המעשה כנ"ל, ולבטל המעשה צריך לטעם התוס' הנ"ל כנ"ל, וממילא הכא כיון שע"י בדיקה היטב ליכא איסור שפיר סומך זה על השליח שיעשה שליחותו ע"י אופן היותר ושיבדק היטב כנ"ל ולכן לא בטל המעשה, והקדושין טובים אף במקום שאסור לקדש בלי רא"י כנ"ל.

ובזה מיושב ג"כ מה שהק' בס' או"ח רפ"ב דקידושין דנימא כ"מ דא"ר ל"ת ל"מ כמו מקח באיסור בח"מ סי' ר"ד ע"ש, ולמ"ש א"ש דבכה"ג ליכא איסור כנ"ל כיון שבדוק היטב [אולם לפי"ז כשהשליח לא יעיין באמת ג"כ יתבטלו הקידושין ושלד"ע לא הוי כמ"ש בדברי התוס' דעכ"פ סומך שפיר וגם מקח באיסור אין מוסכם כ"כ ואי"ל בזה].

אולם דוחק קצת במ"ש היא דעולה מזה לדינא כשהשליח יבדוק היטב ליכא איסור באמת ומלשון הפוסקים לא משמע כן.

ואולי דלגבי הבעל יש איסור מ"מ שאין לו לסמוך ע"ז ליבדוק השליח כמוש"ל אבל אין הכי נמי בשיבדוק ליכא איסור כנ"ל.

אולם אכתי יש להקשות קו' הנ"ל אשליח לקדש אשה סתם דמהני ג"כ כמו"ש בסמוך וכ' הדרו"פ והב"ש בשם התוס' דיש איסור לקדש דשמא ימות השליח ע"ש (ואף למ"ש דאין דבריהם מוכרחים מ"מ עכ"פ תוס' שכ' טעם על האיסור שם ובלי האיסור לכל הנשים ה"א האיסור שפיר כמו"ש בס"ק), ממילא קשה דיתבטל השליחות כיון דהוי שלד"ע כנ"ל, וכאן ל"ש תי' הנ"ל כיון דהטעם דשמא ימות כנ"ל, וכאן ודאי הוא בר

חיובא ג"כ שאילו הי' שולח ע"י הי' האיסור ג"כ דשמא ימות, וגם תי' של הנוב"י לא שייך הכא דליכא חילוק בגמר דעתו כאן, וגם תירוץ הראשון ל"ש למה דמסתפק בדרישה לאסור אף בא"א והב"ש נראה שסובר כן כמוש"ל יקשה שפיר קו' הג"ל דאשלד"ע כנ"ל.

אולם נראה לענ"ד דלק"מ דכיון דכל הטעם דאשלד"ע הוא משום דברי הרב וכו' והני דוקא היכא דיש איסור בגוף הקידושין הללו אבל הכא כיון שכבר שולחו ואף אם לא יקדיש כלל מ"מ יהיה חשש זה דשמא ימות כו', א"כ בקידושין הללו שעושה השליח ליכא איסור דא"ל דיש איסור כי אולי יקח אחותה אח"כ יגרום הקידושין הללו אח"כ זה האיסור, זה אינו דכיון דעתה דקיי"ל דאסור בכל הנשים וא"כ ליכא חשש זה, וטעם בב"ש בכל הנשים צ"ל לדחוק ולומר דמשום חשש פו"ד וכדומה, אבל מצד חשש ערוה ודאי ליתא דכיון דאסור בכל הנשים וכמש"ל בס"ק, וממילא חששות הללו יש אף אם לא יקדש ג"כ וע"י הקדושין אין גורם שום איסור ולכך הקדושין טובים כנ"ל, בפרט למ"ש הטעם דהמעשה בטל כמו"ש תוס' ב"ק ע"ט דאין המשלח סומך עליו שסובר שלא יעשה שליחתו כיון שיש בו איסור כנ"ל, אבל כאן במעשה הקדושין ליכא שום איסור כמו"ש כנ"ל פשוט.

אך אכתי איכא לעיין במ"ש תוס' הטעם דאסור בכל הנשים ולא אזלי בתר"י שאשה זו שליקח אינה קרובה לזו שקידש השליח משום קנסא דקנסי' לי' דעביד איסורא שהי' לו לחוש שמא ימות השליח ע"ש והובא בב"ש סעיף י"א, וע"ז קשה שפיר דלמה קנסוהו עבור זה תיפוק לי' כמוש"ה מקודם שמותר בכל הנשים ויש איסור בקידושין הללו דעיי' הקידושין יבא לידי חשש איסור ערוה כיון דמותר בכל הנשים ולפעמים יוכל להיות שתהי' ערוה דמהי"ט קנסי' לי' כנ"ל א"כ הוי שפיר שליח לד"ע ובטל כל המעשה קידושין, דל"ש תי' הג"ל כיון דהעבירה בהקדושין עצמם שלא יבוא לידי חשש ערוה כנ"ל ובטלין הקדושין של השליח לקדש סתם ומותר שפיר בכל הנשים שבעולם כיון שודאי לא ערוה הוא שהקדושין בטילין, וגם למה נקנסי' כיון שהקידושין בטילין ועשיתו לאו עשי' הוא ולא עביד איסורא כלל ואין על מה לקנסו, דליכא שום חשש, הואיל והקידושין בטלין כנ"ל, ואדרבה ע"י איסור זה שקנסוהו ויש חשש מעט עכ"פ וצריכין לילך אחר הרוב, אבל לולא הקנס דהי' הקידושין בטלין כנ"ל ולא הי' שום חשש ערוה כנ"ל.

ונלע"ד ליישב עפימ"ש בשם התוס' הטעם דאשלד"ע דאינו סומך עליו דהמשלח סובר דלא יעשה שליחתו הואיל והי' ד"ע, וכ' דזה הטעם לכ"ע דבטל המעשה ג"כ ע"ש בסמוך, והנה נראה פשוט דכשהשליח מקדש אשה שאין לה קרובה כלל באופן שבודאי לא יבא לידי ערוה אף שימות הוא א"כ הקדושין נתפסין כיון דליכא עבירה שוב בקידושין הללו, אך בזה בלבד אין מספיק על הקו' דאכתי הי' לי' להיות מותר בכל הנשים ממ"נ אי קידש אשה שאין לה קרובה א"כ לא חשש ערוה איכא, ואם קידש אותה שיש לה קרובים א"כ לא חלו דהוי שלד"ע ואכתי ק' כנ"ל, אולם עפ"י דברי התוס' הנ"ל אתי שפיר דכיון דקידש אותה שאין לה קרובים תהי' מקודשת ולא יהי' איסור א"כ סומך שוב המשלח עליו שיעשה שליחתו בהיתר וממילא אפילו מקדש אותה שיש לה קרובים אין המעשה בטל מכח שלד"ע דכיון דסמוך עליו המשלח במה יתבטל המעשה ואף דדברי הרב שייך הכא, מ"מ כבר כתבתי הנלענ"ד שאין טעם זה מספיק לבטל המעשה רק מטעם הנ"ל שלא סמך עליו, וכאן שסמוך מקודשת שפיר אף אם הי' באיסור כנ"ל וממילא כיון דחלו הקדושין יכול לבוא לידי חשש ערוה כי אולי קידש אותה שיש לה קרובין ולכן קנסוהו שפיר כנ"ל וא"ש.

ובדרך הפלפול ואינו אמת י"ל דקו' הראשונה דשלד"ע, וכאן איכא עבירה דלא ראה האשה ושמא תתגנה כו', דהנה הפוסקים הק' ל"ל קרא בשליחות תפ"ל דמ"מ באו הקידושין לידה, ואף בל"ז דכמותה הוא צריך להיות מקודשת כנ"ל, ותרצתי עפ"י מ' בספ' הטעם דשליחות דקדושין דלא מקרי תופס כו' במקום שחב משום דבעשאו שליחו יכול לתפוס ע"ש, וא"כ צריך למילף שליחות כמותו דמה"ט יכול למיתפס כנ"ל, וממילא י"ל בהך דהכא דאסור משום שמא תתגנה ויהי' בטל השליחות כנ"ל, ע"ז י"ל דמה בכך דהשליחות בטל דבדבר עבירה לא הוי כמותו הרי מ"מ הכסף קידושין בא לידה כנ"ל, ואי"ל דמיקרי חב לאחרים כיון דאינו כמותו כנ"ל, ז"א דכל הטעם דבטל השליחות דיש עבירה משום שמא תתגנה הרי אם תתגנה ע"י שימצא בה דבר מגונה, וא"כ ממ"נ אי דמיקרי חב ע"י שאין בה דבר מגונה וליכא איסור וטוב השליחות או דיש בה דבר מגונה ובטל השליחות, אך לא מקרי חב ולא צריך משליחות כלל כנ"ל, וא"ש, אבל אינו אמת כלל ויש לדחות בקל.

והנה במה שהחלטתי בטעם דברי התוס' ב"מ י' דבטל המעשה היכא
 דיש עבירה בהשליחות וכתבתי הטעם משום דאינו סומך עליו כמו"ש
 תוס' ב"ק ע"ט ע"ש, דזה צריך ישוב גדול עתה, וגם בגוף דברי תוס'
 שבפ"ק הנ"ל צריך עיון לע"ד ממה דקיי"ל לקמן בסעיף ד' והוא מרא"ש
 ז"ל דהיכא דגילה דעתו שרוצה לקדשה הוי זכות ויכול השומע לקדש בלי
 שליחות, וזה מוסכם מכל הפוסקים וליכא שום חולק והרי גם בכאן לא
 סמך הבעל שיקדשנה עבורו הואיל ולא צוהו כלל לקדש רק דמהני מצד
 זכין כ"א וזכי' הוא לו דאין לך גילוי דעת גדול מזה שאומר לו לילך
 ולקדשה א"כ יוכל השליח לקדשה בתורת זכי' הנ"ל, ומה בכך שלא סמך
 דעתו עליו שיעשה שליחתו, והגם דיש מקום לומר דבעינן שליח צריך
 להיות סמיכת דעת המשלח אבל כשהיא בתורת זכי' לא בעי סמיכת דעת
 דענין זכות עדיף מאם שלחו באמת בדבר דלא הוי זכות, מ"מ אכתי קשה
 דעכ"פ יועיל גם בשליח לדבר עבירה בתורת זכי' ג"כ כיון דעדיף מגילוי
 דעת של סעיף ד' כיון ששלחו בפי' כנ"ל.

ואפשר לי לומר דהיכא דהוי עבירה כיון שגוף הדבר לאו זכות הוא
 לכן אף שגילה דעתו שילך לקדשה לו מ"מ א"י להיות בתורת זכי' כיון
 דגוף הדבר לאו זכות ה' דעבירה ה' כנ"ל משא"כ בסעיף ד' דקידושין
 סתמה לאו זכות הוה ולא להיפך ג"כ וכשמגלה דעתו מקרי שפיר זכות
 גמור אבל בהך דעבירה כיון שגוף הדבר חוב הוא לכן אף ששלחו לא יכול
 לקדש לו בתורת זכי'. ומה גם שכיון שאינו סומך דעתו שיעשה השליחות
 חדא לאו בירור כל כך שזכות הוא וכיון שלפי הפשוט חוב הוא וכן א"י
 להיות בתורת זכי' אם לא בתורת שליחות ואמרינן אשלד"ע משום דאינו
 סומך דעתו כנ"ל, הכלל בדבר שעצמותו חוב הוא באמת ואף שאומר
 שרוצה אין יכול להועיל בתורת זכי' כיון דחוב הוא איך שייך זכין ומה בכך
 שגילה דעתו בטלה דעתו כו' והוי חוב כמקודם ולא מקרי זכין כו', ובהכי
 מיושב ג"כ הקושי הראשונה שהתחלנו בה דכיון שיודע השליח בעצמו
 שטובה הוא ואין בה דבר מגונה א"כ באמת זכות היא לו ויכול להיות
 בתורת זכי' ולא שייך לומר כנ"ל כיון דלפי מה שהיא יודע שלא ימצא בה
 דבר מגונה כנ"ל. ויש לדחות ואין להאריך.

סוג' זו הופיע גם ע"י נכדי הרה"ח ח"א אלתר ז"ל בכמה שינויים ונוסף שם גם קטע הבא ועיין הערות קובץ חידושי תורה ח"ה דף דע"ח וזהו לשון ההוספה.

"ואגב דאתא לידן ענינא דאשלד"ע נימא בה מילתא דהאחרונים נחלקו אי בטל המעשה או לא. ובנוב"י סי' ע"ו כתב מחותנו הגאון שם דלא בטיל והוכיח בראיות ברורות שם דמה שדחו אותו בנוב"י רק דרך דיחוי והאמת יורה דרכו כי הרבה ראיותיו גראין ברורין, אולם עיקר מה שסמך הנוב"י הוא מ"ש תוס' ב"מ י' על מה דמחלקין בין לישנא דתלוי בבר חיובא ובין לישנא דתלוי באי בעי עביד וכו' כגון כהן שאמר לישראל קדש לי אשה גרושה וכו' והקשו בתוס' מאי נ"מ לרבא וכו' ותרצו דאם יש שליחות חלין הקדושין ואם אין שליחות בטלין הקדושין ע"ש שעל זה בנה יסודו, ולענ"ד דיש לדחות ראיה זו, דהנה וודאי יש להבין הטעם אי אין שליח לדבר עבירה בטל המעשה למה, וכי משום דדברי הרב וכו' מי שומעין זה שייך רק לענוש השליח שלא היה לו לעבור איסור עליו אבל מה ענין זה לבטל המעשה והנוב"י הנ"ל בסי' ע"ה עשה עצמו כאילו מבין את הסברא בפשוט ושדברי וכו' מספיק לבטל השליחות וא"י דמה ענין שמיטה אצל הר סיני שבעבירה זו יתבטל המעשה. אולם לענ"ד כמ"ש תוס' בב"ק ע"ט דלא סמך המשלח שיעשה שליחותו הואיל ועבירה הוא כנ"ל ומעתה י"ל דזה הוא טעמא דמ"ד דתלי באי בעי עביד דחצר בע"כ איתעביד שפיר סומך דעתו אבל באיש דאי בעי לא עביד לא סומך דעתו ואף שאינו בר חיובא י"ל כיון דעבירה הוא למה יעבור עבירו עבירה מלבד לפני עור למה להכניס לחבירו דבר עבירה ולא סומך דעתו ועכ"פ בטל החזקה דשליח עושה וכו' בכה"ג ולא סומך דעתו כנ"ל אבל מ"ד דתלוי בבר חיובא אין סובר טעם הנ"ל רק דברי מי שומעין ולכן רק בבר חיובא אין שליח לדבר עבירה". ע"כ.

ח

ב"ה ב' פנחס תרמ"ו גור.

חיים ושלוש לבני האברך המשכיל מ' משה בצלאל שי'.
קבלתי מכתבך, ות"ל על שלומך כן יתן הש"י ותתחזק ותתרפא
בשלימות ומחמת מיעוט הפנאי אני כותב לך בקצרה ע"ד מכתבך.
אשר אתה מגמגם על תי' שלי א"י למה, הלא אם אמרה האשה לדידי
שוה חמשין א"כ קיין לגבי דידה חמשין לא פחות ולא יותר אך אם אינו
ש"פ כ' הר"ן (קידושין דף ו') דלא מהני מה דשוה לדידה חמשין אבל
כשנתברר שהי' ש"פ מהני מה דשוה לדידה א"כ כששמין אח"כ שהי' ש"פ
שפיר הוי קיין לדידה חמשין.

ומ"ש על הח"מ וב"ש בסי' ל"ה דניחוש שמא ש"פ במדי והעדים
נוגעים, והקשית דהוי ס"ס, אין זה קושיא, כי הלא האשה מכחשת וטוענת
ברי שלא נתקדשה א"כ כשהעדים ס' פסולים א"י לאוסרה.

ומ"ש בשם המקנה דטלי קידושין מע"ג קרקע פסול מטעם מחובר
אין לשונך מכוון, דמה טעם לזה, רק הכוונה דב' הדינים תלי' בהא אי
מקשינן הוי' ליציאה לפסול מחובר גם לפסול זה מקשינן ולמה לך למיתלי
במחובר גם לענין טלי קידושין תוכל לחלק דבקידושי שטר מקשינן לגט
ופסול בטלי מעל גבי קרקע ובכסף כשר ומה דקשה לך בק' כסף אי הוי ס'
וצריכה להחזיר וע"י שליח אין נהנית כלום א"כ לדברך מתנה ע"מ להחזיר
אי הי' מועיל בקידושין מ"מ ע"י שליח לא מהני וז"א דאטו מי לא עסקינן
שבא הכסף לידה ג"כ ונהנית בו ואח"כ תחזיר.

מאת אביך הדו"ש

הק' ארי' ליב

ט

ב"ה אור ליום ה' שמות

חיים ושלוש לאהובי בני האברך המופל' מ' משה בצלאל נ"י.
את מכתבך קבלתי, ואנכי לא שלחתי לך נכתב, ואמרתי לר"מ כי אין
פנאי לכתוב והוא טעה. והש"י ישלח הרפואה בשלימות לבנך הילד שיחי'
וגם לב"ב ויהי' לך מנוחה ותצליח בכל דרכיך.

עתה באתי להשיב על אשר הוקשה לך בהא דמסופק שמואל בפ'
האומר (קידושין נ"ט ע"ב, וע"ש בחי' הרשב"א) במעכשיו ולאחר ל' אי תנאי
אי חזרה והלא במעכשיו א"י לחזור. והגם דיכילנא לשנוי' דמיירי שאמר

כל זה קודם נתינת המעות ליד האשה דעדיין לא נגמר הקידושין. אבל באמת א"צ לזה, דהא וודאי כשאמר מעכשיו הי' בדעתו לסיים איזה תנאי, עכ"פ באם, דלכ"ע במעכשיו ומהיום אם מתי הוי תנאי מטעם דאם תרתי לשונות משמע כדאיתא בגיטין ע"ב ע"א, רק במעכשיו ולאחר ל' אין זה לשון תנאי כמו אם, לכן אמר שמואל די"ל דחזר מדבריו. אבל כשאמר מעכשיו לא הי' כוונתו לקדשה לגמרי עתה, דא"כ מה מעכשיו, ה"א מקודשת סתם סגי, א"ו דרצה לסיים אם, רק דבנתיים חזר שלא יהי' תנאי במעכשיו רק שכל הקידושין יהי' לאחר ל'. ומהשתא לק"מ, דפשיטא דבעוד שלא גמר דברי התנאי יכול לחזור ולשנות.

כ"ז כתבתי ליישב הגמ', אבל אתה הקשית עוד ממ"ש רש"י דבתוך ל' מקודשת וא"מ מטעם שמא יחזור בו הרי דמהני חזרה. ותמהני עליך, אדרבא מכח דברי רש"י מתיישב טפי, דרש"י פי' להדיא דהתנאי הוא שלא יחזור עד ל' ע"ש ד"ה דמספקא, וכיון שזה עצמו התנאי לרב מובן דגם לשמואל כשאמר מעכשיו הי' דעתו ע"ת זה, רק כשגמר ואמר לאחר ולא אמר אם לא אחזור תוך ל' חוששין שחזר ממעכשיו וכדכתיבנא.

מאתי אביך הדו"ש הק' ארי' ליב

י

חיים ושלוש ובריאות לאהו' בני המופלג החסיד מ' מנחם מענדיל שיחי'. ראיתי מכתבך לאחיק מ' משה בצלאל שי' ואודיעך אשר פלפלו ע"ד הגמ' (מנחות כ"א ע"א) תקריב מלח אפי' בשבת, ולא עלה בידנו פי' נכון (א) אדרבא תמהתי על כל התירוצים אפי' יש במליחה חילול שבת, מ"מ כמו שחיטה והקטרה דוחה שבת, למה לא תדחה המליחה מאחר שהמלח מעכב במנחה, ואפי' בקרבן דכשר דיעבד בלא מלח מ"מ כיון דהיא מצות הקרבה במלח למה לא תדחה. ונסתפקנו אם המצוה דוקא ליתן המלח על הבשר קודם הקטרתו, או סגי בנותן מלח אח"כ כשהיא כבר על האש, (ב) וא"כ הי' ס"ד שלא ליתן המלח עד אחר הקטרה ואז בוודאי לא הוי עיבוד, ומיתורא זקרא ילפינן דרשאי ליתן מלח אפי' קודם הקטרתו. אך יש

א. ק' זו היא בחי' המכונים חי' הרשב"א למס' מנחות שם, ומובאת במל"מ הל' שבת פ"א ה"ה.
 ב. עי' שפתי צדיק פ' ויקרא אות ט"ז שנסתפק בזה ועי' בס' משא בני קהת על הרמב"ם בהל' איסורי מזבח פ"ה הי"א מש"כ עליו.

להוכיח שהמצוה ליתן דוקא קודם הקטרה מדכ' הרמב"ם (פ"ה מהל' איסורי המזבח הי"ב) דמקטיר בלא מלח לוקה, והקשוני מ"ש ממ"ש הרמב"ם (פ"א מהל' חגיגה ה"א) בנכנס ברגל ולא הביא קרבן דהוי לאו שאין בו מעשה דכניסה לאו איסור היא רק מה שלא הביא עם קרבן, וה"ל הקטרה לאו איסור רק מה שלא מלחו. (ג) ובע"כ צריכים לחלק דהתם דיש לו תשלומין להביא הקרבן אח"כ לא חשיב מעשה איסור, (ד) אבל הכא אבר בלא מלח אסור להקטיר והוי מעשה איסור. אבל אי נימא דרשאי ליתן מלח אחר הקטרה א"כ וודאי הוי לאו שאין בו מעשה ומוכח דצריכין ליתן המלח מקודם והדר' קושיא לדוכתא, ועלה בדעתי לפרש באופן אחר, ע"פ מ"ש רש"י ברית מלח שהבטיח הקב"ה למים תחתונים להעלות מלח על הקרבן לעשות שלום בין עליונים לתחתונים ע"ש שברית כרותה מששת ימי בראשית לכן הוי סד"א דבשבת שיש שלום בין עליונים לתחתונים א"צ לברית מלח שהוא עצמו ברית לכן צריך קרא תמלח אפי' בשבת, אך גם זה אין מספיק דהא אמרו שם בגמ' ג"כ תקריב אפי' בטומאה א"כ ע"כ צריכין לדחוק דה"א דמלח אינו מעיקר הקרבן ולא דחי שבת וטומאה והטעם צ"ע ע"כ הי' דברינו בזה, והשי"ת ישפות לך שלום ובריאות כנפש אביך הדו"ש וטובך.

הק' ארי' ליב מפ"ק גור.

יא

(להרב הגאון החסיד מו"ה ר' פנחס אליהו זצ"ל מפילץ)
את מכתבו קבלתי, ואומר לו מז"ט מנכדתו הנולדה מגיסי ר"מ נ"י.
עתה באתי להשיב על פלפול [שכ' בד'] הגמ' דפסחים ד' ל"ב. תמוה
מאד בעיני מה שהעלה כ"ת דלפרש"י הנהנה בשו"פ חייב מיתה ואוכל
פחות מכזית פטור לפי הס"ד דגמ' משום דלא מיקרי אכילה כלל. ומה בכך
דלא מיקרי אכילה, אבל הנאה הוא, לחייב ג"כ כמו כל הנאות לפי שיטת
רש"י הנ"ל. ומ"ש כ"ת בתחילת דבריו ליישב הא דאמרינן במעילה את
שו"פ, ואמאי לא ילפינן חטא חטא מתרומה גם לזה. ובאמת התוס'

ג. עיין בספר שפת אמת על מסכת זבחים דף כ"ט ע"א על הגמרא מחשב בקדשים לוקה שמבאר ביתר באור.

ד. ועיין ברמב"ם פרק ראשון דחגיגה הלכה א' שהכניסה עצמה לעזרה ללא קרבן הוא אסור.

* הי' רב בפילץ שהי' בן הרה"ח יעקב יוסף רוטנברג אחיו של בעל חידושי הרי"מ זצ"ל

הניחו זאת בתימה ד"ה אף מעילה. ובס' מגיני שלמה מיישב ג"כ כדברי כ"ת דהחילוק בין מעילה דקרבן וחומש ואשם דזה תלוי בהנאה משא"כ למיתה. אבל עכ"פ לענין קרבן חומש ואשם חייב באכילה ג"כ ככל א"ה. ואחשוב כי כ"ת מודה בזה, א"כ אם איתא דלרש"י בהנאה חייב מיתה איך ס"ד באכילה לפטור. אלא אם ליישב לפירש"י הוא א' מב', או כמ"ש בס' פנ"י דעיקר פלפול הגמ' אי חייב מיתה מצד אכילה, וגם אי מצד הנאה חייב זה לאו פירכא הוא, ע"ש בדבריו הטעם ואפשר דבריו נכונים, א"כ לפ"ז ע"כ התוס' היינו כמ"ש דבתרומה עצמה ג"כ חייב מיתה בפחות מכזית, דלפי כ"ת גם לר"פ הא דמתחייב בהקדש משום דלא גרע מהנאה, וזה גם בס"ד ידע הש"ס דמצד הנאה חייב. אבל לע"ד נראה יותר לפרש דמודה רש"י דלפי הס"ד דגמ' מה תרומה בכזית אף מעילה בכזית לא הי' חייב מיתה רק באכילה ולא בשאר הנאה, רק למסקנא דמסיק ר"פ דגם פחות מכזית כל שיש שו"פ חייב, לכך ס"ל לרש"י דה"ה כל הנאות דכיון דתלוי בש"פ אין חילוק, אבל להס"ד ודאי רש"י מודה כנ"ל.

וגם מטעם אחר קשה להעמיד פי' כ"ת, דלפ"ז ע"כ אזלינן כמ"ד דון מינה ואוקי באתרה, דלמ"ד דון מינה ומינה פשיטא דגם אם יהי' בהנאות ש"פ חיוב, מ"מ כיון דילפינן מאכילת תרומה ובאכילת תרומה פחות מכזית לשיטת כ"ת פטור ממיתה א"כ ה"ה במעילה, ובאמת קימ"ל דון מינה ומינה, דמ"ש התוס' כאן ד"ה ומינה הוא ליישב אליבא דכ"ע, אבל בתוס' מנחות ס"ב ד"ה ר"פ כ' בפשיטות דמוכח הכא דס"ל לרבי דון מינה ומינה, יע"ש דמוכח מפשט לשונם ג"כ כפי' שלי בגמ' והוא בודאי פי' הפשוט בגמרא.

ועתה ראיתי בס' אור חדש הק' ג"כ קושי' ראשונה דמנ"ל לר"פ לדמות מיתה לאכילת תרומה בשוגג, וישוב לא מצאתי בדבריו, אבל ע"ז אין לתמוה כ"כ דמ"ש כ"ת דמנ"ל לר"פ להקשות בפשיטות אינו תימה, דר"פ רק דרך דלמא נאמר כדי ליישב הברייתא ולהסיר נרגא דר"ש. אבל עיקר התימה שהתמהתי אי כפרש"י דלאבא שאול עכ"פ שו"פ בעי בתרומה, וכן במעילה לפי' כ"ת, א"כ לאו חומרא אלא קולא, וכ"ת השיב דכל הק"ו הוא כן, אף דנמצא קולא בצד א' מ"מ חומרא נמי איכא. וע"ז אני תמה, ודאי אם יש ב' דינים שייך פירכא דיש בו רק דין לחומרא אף דיש דינים לקולא יותר, אבל בדין א' כמו שאור בכזית ושיעור (חסר תיבה א') או כזית עפ"י רוב פחות משו"פ וחומרא הוא, פשיטא דש"פ הוי קולא, וכיוצא בזה מצינו בכמה דוכתי, בפ' השואל דילפינן גנו"א בשואל בק"ו מש"ש, וכ"ת מה לש"ש וכו'.

(חסר הסיום)

יב

(לאחיו הרה"ח ר' שלמה'לי)

את שאלתך ע"י חותנך במכתב לפרש דיבור התוס' ריש ר"ה (דף ב' ע"א ד"ה ד"ה לשטרות. וע"ש בשפ"א.) באמרם דלפירש"י ז"ל שהודה המלוה והלוה דהלואה אחת היא דאי לאו הכי מנא ידע. ואין מובן לך למה לי הודאת הלוה, ודאי יש לעמוד ע"ז. ולכאורה אפשר לפרש דבריהם דאם אין הלוה מודה למה כ' רש"י שעתה הוא מאוחר וכשר, הלא ס"ל לרש"י דמספק פוסלין השטר, ושמא מוקדם הוא כיון שהעדים זוכרין שלא ראו ההלואה בשעת. כתיבת השטר, ואם לא יעידו שהי' זה בזמן אחר ההלואה נראה דלרש"י פסול ג"כ מספק, ואף שראו בתמוז שמא הלוה אחרת היא כמאמר הלוה, לכך צריך לומר שהודה הלוה. אך א"כ נאמר יקשה להיפוך, דלמ"ל הודאת המלוה כיון דבלי עדות ההלואה מיפסל השטר מספק כמ"ש מקודם, א"כ אינו צריך רק להודאת הלוה. עכצ"ל דתוס' ס"ל בדעת רש"י דלא כמ"ש, רק דדוקא כשהעדים מעידים שהי' הלוה בזמן אחר בודאי אז מיפסל מספק, אבל כשאינו יודע מהלוה כלל מכשירין מספק כיון שיש לומר ביום שנכתב הלוה, וא"כ קשה כמקדם דהודאת הלוה מיותר.

ומה שגלע"ד בפ"י התוס' הוא, דקשה עוד דהא ודאי שמלוה טוען שאינו מוקדם וא"כ יהי' נאמן במינו דלא הי' מודה דהלואה אחת היא וכשר. ואף די"ל דהוי' מיגו להוציא ממון דלא אמרינן, מ"מ בשטר אמרינן מיגו להוציא ג"כ. וזה תליא במחלוקת הפוסקים בסי' פ"ב בחו"מ דכשיהי' נאמן יהי' השטר כשר אמרינן כה"ג מיגו להוציא, דהמיגו מברר שאומר אמת שהשטר כשר הוא ושאינו להוציא כלל כיון דבשטר כשר לא חשוב להוציא. וקצת פוסקים ס"ל דכיון דבלי המיגו פסול הוא הוי' ג"כ להוציא ע"ש, הארכתי בזה לפרש לך טעם המחלוקת שם. וסברא ראשונה נכונה יותר, דכיון דמיגו בירור הוא, רק בירור דמוחזק מבטל זה, וכיון דאם השטר כשר אין בירור להיפוך שפיר י"ל מיגו, כ"ל בתוס' דהא נאמן במיגו. ע"כ נראה לפרש בתוס' דמה שכתבו שהודו אין הפי' שמודים עתה שהי' למימר שמודים, רק כוונתם כשהעדים מעידים שמלוה ולוה הודו בשעת מעשה אחרונה שהוא הלוה א', ואף שאין זוכרין אי כתיבת השטר הי' באחרונה או ההלואה מ"מ זה זוכרין שהודו שהמעשה א'. ומדויק לשון התוס' שהודו כו' דאי לאו הכי מנא ידעי, פי' העדים מניין יודעים להעיד דהלואה א' הוא, דאל"כ הו"ל למימר מנא ידעינן אי קאי על הב"ד, רק הפי' כנ"ל, ולא שייך מיגו שוב. וממילא מובן שאין שייך להקשות דהודאת

לזה מיותר, דבשעת מעשה ל"ש הכחשה רק להעיד בתורת עדות שהלואה א' הוא הלא צריכין להודאת שניהם ששמעו מהם אז כן, כנ"ל בכוונתם. ולפי פי' זה י"ל ג"כ סוף דברי התוס' שכ' והשתא משמע שמספק פוסלין כו', וי"ל מאי והשתא. ולפמ"ש אתי שפיר, דבלא זה יש לחלק בין הא דשטר שזמנו בשבת וביוה"כ דשם מכשירין מספק להך דהכא. דודאי טעם רש"י ז"ל לפסול משום ריעותא שכתבו וחתמו בלי ראיית ההלואה, וא"כ יש לחלק, דשם אם הי' באמת מאוחר א"כ אף לכתחילה רשאיין לעשות כן, וכשראו ההלואה ברשותם לאחר הזמן ולא איתרע בזה שזמנו בשבת וכדומה, משא"כ כאן אסור לכתחילה בלי ראיית ההלואה. אך לפמ"ש שהודו דהלואה א' הוא וכמ"ש התוס' שמעידין שבמעשה אחרונה הודו דהלואה א' הוא, ממילא אם הוא מאוחר אין שום איסור כשבאו מלוה ולוה ומודין שמה שקבלו ממנו מעות הלואה לפנייהם בזמן מוקדם ע"ז נותן לו עתה שטר, זה מותר אף לכתחילה. והשתא מוכח דלרש"י אף באופן דלא איתרע ממעשה שלא עפ"י דין ג"כ פוסלין מספק, וקשה שפיר משטר שזמנו בשבת כו' כנ"ל. ומרוב נחיצה לא אוכל להאריך עוד. אחשוב כי תסע לפה על שבת שקודם ר"ה, תביא לי המכתב בחזרה בהיותך פה.

דברי אחיך הדו"ש **הק' ארי' ליב**

יג

ב"ה מוצש"ק מקץ

לכבוד אחי האברך החסיד הוותיק מו"ה שלמה' לי ג"י.
מכתביך קבלתי, ואודות החנות אמרתי בע"פ להגיד לך כי נכון בתחילות לסבול דוחק הדירה שלא ליקח עול כובד הפרנסה, והש"י יעזור ויצליח דרכך.

אודות הקושיא שכתבת איני רואה דוחק בהתירוך שכתבתי כי למסקנא כתבו תוס' דאיירי בשובר, ובס"ד לא ידע לחלק בין מוחזק לא עלה ע"ד לאוקמי בשובר.

ומ"ש מת' מבי"ט, אנחנו נסתפקנו אי צריך להיות נכתב שם הלואה בשובר, ומזה לא מיירי המבי"ט. וגם שם הדיינים מבואר במבי"ט דכל שחתומים בסוף א"צ להיות נכתב בפנים שמם. רק השואל שם מיירי שלא הזכירו שמות הדיינים כלל לא בתוך הפרוזבול ולא בסוף. ואחשוב כי בשבוע הבע"ל אכתוב לך עוד מכתב בדיני ממונות, לכן אקצר ואו"ש.

אחיך הדו"ש **הק' ארי' ליב**

יד

ב"ה

החיים והשלום לאהובי אחי האברך החסיד המופלג הנגיד מו"ה שלמה נ"י ויזרח.

את מכתבך ראשון ושני קבלתי, אך לא הי' לי געלעגנהייט להשיב לך, ואתה יודע הטרדות אשר עלי, ואם הי' לי א' מעירך הייתי נזכר להשיבך. והשי"ת יתן לכם בריאות ושמחה והצלחה במעשי ידיכם. ואיני יודע למה יהי' לך פחד כי אם נתהווה איזה סבה בעיר בעבור זה אין להתפחד רק לבטוח בהשי"ת השומר אותנו תמיד.

וע"ד אשר הקשית בגמ' ריש המוכר (ב"ב צ"ב ע"ב) דאין הולכין בממון אחר הרוב, מ"ט לא יתחייב לשלם מחמת ספק גזל, דבשני ליכא ספק גזל משום דגבי איסורא הולכין אחר הרוב. דע לך אחי כי הטעם שאין הולכין בממון אחר הרוב אינו מצד החילוק שבין דבר איסור לממון, רק הטעם משום דחזקת ממון עדיף מרוב וא"י להוציא ממון רק בעדים, וכמו שלא אמרינן מיגו להוציא מה"ט, וממילא שייך גם להשני ספק גזל, דאף דרוב מסייע לו מ"מ כיון דחזקת ממון מבטל להרוב הדר הוי לי' ספק איסור לגבי דידי, וז"ז אין חדשות ואומר לך מו"ט מברית מילה של בן הנולד לאחי מו"ה שמעון והשי"ת יזכני לשמוע תמיד בשורות טובות ישועות ונחמות.

דברי אחיך הדו"ש הק' ארי' ליב.

טו

ב"ה ו' עש"ק.

ידידי אחי האברך החסיד הנגיד מו"ה שלמה נ"י ויזרח.
מכתבך קבלתי, ואומר לך מו"ט מתנאים של ישראל ליבלי* נ"י.
וע"ד מכתבך, דע אחי כי בנטילה שאנו נוטלים ידים סמוך למטה יוצאין המצוה לכל הדיעות, ואעפ"כ אין אנו מברכין ענט"י עד אחר עשיית צרכים כמ"ש בא"ח סי' ו' מזה. וגם הרוצה לסדר ברכת ענט"י אחר הליכתו לבהכנ"ס לית לן בה ע"ש. וממילא ה"נ לענין המקוה כן הוא.
השי"ת יתן לך בריאות וחיים ושלוש וכ"ט
מאת אחיך הק' ארי' ליב.

* בן הרה"ק ר' בנימין בנו של האדמו"ר מאקצק זצ"ל וב"ג של מרן בעל השפ"א זצ"ל

טז

ב"ה מוצש"ק מ' למב"י תרל"ה גור

לידידי הרבני המופ' הנגיד החסיד מ' יהושע דוד נ"י.

מכתבך קבלתי והנני להשיבך, כי מצד השוכר הדר עתה בבית נראה שאין איסור דלא תחמוד, כי אין הבית מיוחד אלינו. וכן מוכח במכילתא (פ' יתרו) דדורש כעין הפרט דוקא דבר שאין אתה יכול ליקח אלא ברצון הבעלים יצא שאתה חומד בתו לבגך כו', פי' הואיל וברשותה לקדש עצמה בלי דעת אבי' לכן רשאי לחמוד אותה מאבי'. וה"ה בנידון זה כיון שיכול אחר לשכור הבית מהבעלים בלי דעת השוכר ל"ש בי' לא תחמוד.

אך מצד עני המהפך בחררה הי' נכון להחמיר, אף כי מדינא נראה דמותר כה"ג, כי דומה למציאה דקי"ל של"ש בי' עני המהפך כיון שאינו מוצא במקום אחר, וכ' הרמ"א (חור"מ רל"ז ס"א) דה"ה מקח בזול שלא כדרך הוי כמציאה, וא"כ בנ"ד דלא תוכל למצוא דירה טובה כמו בית זה שהוא אצל דירה שלך, וגם כי תהי' לך בזול יותר ואפשר בחנם, א"כ לא הוי רשע, מ"מ יש לחוש לדעת רש"י וסייעתו לאסור גם במציאה. אך ע"ז כתבת שתפייסנו בדמים. אכן מצד מחותנך בעל הבית בודאי איכא לאו דלא תחמוד, ואף שכתבתי כיון שעומד להשכירו לאחר י"ל דל"ש בי' ל"ת, קשה לסמוך על סברא כזו, דמ"מ ביתו הוא ומה לי שירצה ליתנה לזה במתנה ולא לזה, ויותר היינו יכולים לומר דליכא ל"ת על שכירות רק בשחומד ממנו כל הבית שיצא לגמרי מרשותו, אבל בחומד להשכירו לו שגם אח"כ יהי' של הבעלים אפשר דאינו בכלל ל"ת, מ"מ א"י לסמוך ע"ז בלי ראי'.

אמנם בגוף האיסור דל"ת שכתב הרמב"ם (הל' גזילה ואבידה פ"א ה"ט) שאף שמרבה עליו רעים עד שמתרצה עובר בלאו, אין דעת רוב הפוסקים כן, ויש בזה ד' שיטות: א. דל"ת רק בלא דמי. ב. דעת הראב"ד דבאמר רוצה אני אף ע"י כפי' ממש כתליו' וזבין ג"כ אינו עובר. ג. דעת הרמב"ם. ד. דעת רוב הפוסקים, וכ"נ עיקר לפע"ד, דכל שעושה תחבולה לכופ' אותו ממש, כגון שמעמיד עליו שר ומלך לבקשו באופן שיודע שלא יוכל כלל לומר איני רוצה ובע"כ ישמע לדבריו בכה"ג אסור. וכה"ג כתב בשערי תשובה לר"י ז"ל (שער ג אות מ"ג) שכל שיודע שלא יוכל למאן בבקשתו אסור לבקשו למכור לו. כשיודע שעכשיו אינו רוצה וגם אח"כ לא ירצה בטוב לבבו ע"ש. ומ"מ נראה מלשונו שגם כה"ג אין בו לאו ממש, אבל להפציר בבקשה ולהרבות רעים באופן שבידו לומר איני רוצה רק שאפשר מרוב בקשה יתרצה, באמת נראה דאין בו לאו דלא תחמוד. ומאד צל"ע

מאין הוציא הרמב"ם לאסור בכה"ג. ואולי גם כוונתו רק כשמעמיד עליו רעים כאלו שבודאי לא יוכל למאן ולומה איני רוצה וצ"ע. ותוכל לסמוך ע"ז בצירוף הסברא דלשכור הבית אין בו ל"ת הואיל ואינו מוציאו לגמרי מרשותו, ע"כ יכולין להקל כדעת החולקים על הרמב"ם לבקשו בלי הכרח גמור וכדכתיבנא לעיל.

ד' הק' ארי' ליב

יז

(להרב מו"ה אפרים צבי אבד"ק זארנאווי, תרל"ט)
אודות הרגלים. אחר שראינו איזה פעמים שדבר זה מצוי תמיד רק ברגלים הראשונים שהם אצל הראש, לכן נראה ברור כי הוא מכח חוטי דידא שבאמת המה הולכים עד סוף הרגל ממש, והמנקרין מוציאין רק התחלת החוט, לכן צריכין להוציא יותר החוט. ואע"ג דמהני חתיכה ומליחה, מ"מ החתיכה שבראש לא יועיל על אורך כל החוט, בפרט שהרגל מתחלק בינתיים, לכן צריכין לחתוך כל אורך החוטי, ואז בוודאי יצא הכל ע"י מליחה. ובאמת הוא טורח רב וקשה לחדש בדבר כזה מעצמינו, ומה נוכל לעשות, ימחול כבודו לדרוש גם משאר רבנים מה דעתם בזה.
ובס' עיקרי דינים (הלכות מליחה ס"ק כ"ז). הובא שכבר הי' עירעור על מנהג מליחת הרגלים, גם דברי ב"י בסי' ע"א דפי' חתיכה למטה שהוא מכח חוטי דידא אין להם באור כלל, כי לפירושו צריך להיות ראש הרגל למטה ששם חיתוך החוטי, והאחרונים כתבו להיות חתיכות הטלפים למטה, ואיך נוכל לצאת ידי שניהם. אך כפי הנראה אף אם יניח ראש הרגל למטה לא יצא כל הדם עד שנחתך כל אורך החוט, וכן משמע בלשון ת"ה הקצר גבי דין החוטי, ולא ידעתי עדן דבר ברור מה לעשות בזה.

הק' ארי' לייב

יח

ב"ה ב' ברכה תרס"ג לפ"ק פה גור,

החיים והשלום והבריאות לכבוד אהובי מחותני
ה"ה הרב הגדול המפורסם בצינא קדישא כקש"ת*
מור"ה יהושע שלמה שיחי'
ויתרפא ברפואה שלימה לאוי"ט

ראשית הנני לברך את כ"ת ש"י שישלח לו הקב"ה רפואה שלימה
במהרה תוך כל חולי אחב"י ויתחזק כוחו ויחדש כנשר נעוריו ויחזור
לבריאות השלימות לחיים ארוכים ושנה טובה ומבורכת עתה הנה שמעתי
מכלתי נכדתו אסתר גליקא שתחי' כי כ"ת מחמיר להשהות בין בשר
לחלב ששה שעות* והיא חומרא יתרה כאשר נצרך לו החלב בכל עת, אחר
ב' שעות מאכילת בשר עם הברת הפה מותר בלי פיקפוק לשנות חלב
והחומרא להשהות ו' שעות היא רק אל הבריאים וגם להם אינו מן הדין
ועכ"ש אשר כ"ת אוכל מעט בשר ועיקר הרוטב בפרט בשר עוף אין מקום
כלל להחמיר בזה, וגם לפי דעתי לא יישן כ"ת בסוכה רק אכילה בסוכה
נכון שישאו אותו על המטה או כסא וישמור את רגליו כי זה העיקר
לחולאת כזה ויקבל כ"ת החג בשמחה כרצונו ורצון מחו' הדו"ש באהבה
מצפה לדאותו בבריאות השלימות במהרה,

מאתי **הק' ארי' ליב מפ"ק גור.**

והנני דו"ש בנו החריף המפורסם כ"ש מ' אהרן מנחם ש"י ולפלא בעיני
אשר לא תראה שישתה כבוד אביך החלב בכל איזה שעות ואין מקום
להחמיר בזה במקום חולה וגם לשמור בעיני הסוכה שלא יתקורר עצמו
והשי"ת ישלח לאביך ש"י רפואה שלימה ויהי' לכם חג שמח כנפשך ונפש
מחו' הדו"ש **הק' ארי' ליב**

* בנו של הרה"צ אדמו"ר יעק' ארי' מראדזמין זצ"ל

* עיין תשובת חתם סופר יורה דעה סימן ע"ג דחולה אפילו אין בו סכנה אין צריך
להמתין רק שעה ולברך ברכת המזון עיי"ש רק דהחת"ס מיירי לענין מי חלב שהוא קל
מחלב עצמו וכן כתב בחכמת אדם כלל מ' דין י"ג להקל אפילו בחולה קצת לאחר שעה.
והנה מה שכתבו להמתין שעה הוא לפי המנהג שהביא הרמ"א סימן פט סעיף א'
להמתין שעה שמקורו נראה שהוא מדברי הזוהר משפטים

יט

ב"ה א' חוקת תרס"ג גור

כבוד מחו' הרב המפורסם מוכתר בנמוסין כ"ש מו"ה אהרן מנחם שי'
לאי"ט בק' ראדזמין
אחד"ש הטוב,

את מכתבו קבלתי ע"ד האוונות שצוארן ארוך ויש גם שינוי בקולם
כעין אותם הנקראים לאבינדזעס, והגם שגם אנכי אמרתי לשוחטים
בווארשי שימנעו מלשחוט כשרואין שינוי גדולה בהם עכ"ז אין בידי
לאסור מן הדין ומכ"ש למחות ביד חזקה במקילין כי נראה שמותרין מן
הדין כפי המבואר בטוש"ע (ויר"ד פ"ב ס"ג) קבלת הרז"ה דכל שחוטמו רחב
וכף רגלו רחבה הוא טהור והסכימו עמו הרא"ש והרבה ראשונים רק
שהרמ"א כתב שאין לשנות מהמנהג שכ' האו"ה שלא לאכול בלא מסורות,
והכו"פ מתיר אווז הבר מה"ט ולכן אפי' שאנו נמשכין בזה אחר הרמ"א
היינו דוקא במין חדש אבל בנמצא קצת שינוי וניחוש שמא הוא מין טמא
ע"ז יש לסמוך על קבלת הרז"ה, הא חדא.

והשנית, לפי הנראה בוודאי שהשינוי בא מכח הזכרים שהן הנק'
לאבינדזעס נראה בוודאי שמותר, דהגם דזוז"ג אסור לכתחילה אבל הכא
דהוי ס"ס שרי, ס' אחד שמא אין חוששין לזרע האב דכל הפוסקים
הסכימו דהוי ס' שלא חוששין ותמהו על הרמב"ם בזה והרבה אחרונים
והש"ך בכללן ס"ל דגם הרמב"ם חשבו רק לספק ע"ש בש"ך סי' ט"ז ס"ק
י"ז, ומ"ש כ"ת בשם התוס' סנהדרין דרצו לחלק דבמין א' אסור לכ"ע
חוששין הלא בסוף כתבו דמהא דבעי בגמ' מה לחוש לזרעו משמע דגם
בזה פליגי וכ"מ מסתימת כל הפוסקים.

וגם מ"ש עוד מת' הר"ן סי' ע' דבניכר האיסור לכ"ע חוששין לזרע
האב, עיינתי שם ולא מצאתי מזה וא"א לומר כן שהרי אמרו בגמ' (חולין
ע"ט ע"א) עבי קלא בר חמרא צניף קלא בר סוסיא הרי שהי' סימנים נכרין
ואעפ"כ פליגי בי' אי חוששין לזרע האב, והר"ן לא מיירי רק מזוז"ג גורם,
ואפי'... דדוקא בשינוי גמור כמו שבח עצים שנשתנה כל [העיסה] להיות
נאפה ופנים חדשות בא לכאן וכן נמי בסמנים של הצבע דניכר כל הצבע
בעין אבל מה שיש היכר באיברים פרטים לא מיירי הר"ן עכ"פ מידי ס' לא
נפקא.

ס' שני שמא הוי הלאבינדזעס בעצמם מין טהור ומה שאין אוכלין
אותן משום שאין להם מסורות וכמ"ש בחתם סופר לענין אם הזכרים היו
מאווז הבר דמותרין, ומ"ש כ"ת לחלק דכיון דפשט אסורן בכל העולם ולא

פלפלו בזה הכו"פ כמו באווח הבר נראה דהוא בוודאי מין טמא, דברים אלו אין להם שחר, דממנ"פ אי אותן המינים יש להם חרטום רחב וכף רגל רחבה פשיטא דלדעת הכו"פ מותרין שהרי זה קבלת הרז"ה, ואי יודה בזה הכו"פ א"כ זה מכחיש קבלת הרז"ה ז"ל, אלא ע"כ דגם הם מותרים ומה שלא דברו מהם אפשר שלא היו נמצאים אז או שהם באמת אווח הבר, ואי אותן המינים אין להם חרטום וכף רחבים א"כ ע"ז מודין כ"ע דאין לאכול בלי מסורות ולהכי לא דברו מזה ולהכי פשט בכל עולם איסורן לפי שאין נאכלין בלי מסורות אבל מידי ס' לא נפקו, וא"כ בג"ד הוי ס"ס ואין לחוש לזוז"ג בכה"ג, ולכן לפי דעתי נראה דמותרין רק המחמיר בזה הוא מדת חסידות, ויותר נכון שישאל את הרב הג' מסאכאטשוב מה דעתו בזה כי אני אינני עוסק בהוראה, והגלענ"ד כתבתי, מאת הדו"ש

הק' ארי' ליב מפ"ק גור

פרק ב':

מכתבי חסידות ומוסר

כ

חטאת הכתבנים הכופרים המלעיגים בכל קודש ומלעיבים במלאכי ד' הלא היא כתובה בתוה"ק ונאמר ונשנית במקומות רבות. וכש"כ המסיתים ומדיחים בספריהם הטמאים שגיהגם כלה והם אינם כלים. אבל אין אנו באים לדון הזדים החוטאים בנפשותם. רק על היוצא מטמא טמא. על ספרי מינים המטמאים במגע ובמשא. וכל הנוגע בהם לא ינקה ויורידם חיים שאולה ר"ל. ע"כ הנני קורא לכם אחינו בשרינו בני ישראל זרע אברהם יצחק ויעקב שבא באש ובמים בעד תוה"ק. חדלו לכם מקרוא בספריהם המלאים דברי מינות וכפירה ואל יטעה אתכם יצריכם שנחוק לכם לדעת חדשות או עניני מסחר כי היא מעצת היצה"ד והבאים עליכם במחתרת. ואם אבותינו הקדושים פשטו צוארם נשחטו ונהרגו ומאסו בחייהם בעד קדוש שמו ית' קו"ח ב"ב של קו"ח שעלינו לותר על הרוח שבאפשרות רחוק נצמח ע"י הקריאה בהם הרי זה ספק ושריפת נשמה להקורא בהם הוא ודאי ואין ספק מוציא מידי ודאי. לבי לבי! לחללי ישראל שנפלו שדוד בחרבם הקשה אשר כחץ שחוט לשונם האומרים שפתינו אתנו מי אדון לנו. בטוח אני בעם קדוש כי יטו אוזן קשבת לדברינו ולהכיר הבור אשר כרו להם. ואלו אשר בשגגה נפלו במכמרותיהם ישובון אל ד' אלקי ישראל ותוה"ק בכל לבבם ונפשם וממעון קדשו ישפוט שלום לעמו ישראל מעו"ע:

נאום הקטן ארי' ליב מפק"ק גור.

מוצש"ק בראשית כ"ה תשרי תרס"ג

כא

ב"ה א' פנחס תרמ"ו:

החיים והשלום והשמחה. לאהובי בני האברך המשכיל מו"ה אברהם מרדכי נ"י:

ראשית אודיעך משלומי. ואומר מז"ט מבן הנולד לאחותי דבורה מלכה שתחי' שיהי' למזל לכל המשפחה. ואת מכתבך קבלתי. ואני מבקשך אהובי בני שלא תלך כלל בדאגות. רק לשמוח בחלקך ת"ל אשר זכית להיות עוסק בתורה ומצוות. ולא שם חלקך מיושבי קרנות ותקבל שמחה מכל מצוה. ומעסק התורה. לזכור שהם אמרות טהורות דברי אלקים חיים. ולא נכון לאברך כמון לילך תמיד בהתבוננות ומחשבות. רק לעסוק בתורה ומצוות. כי הרבה יותר ויותר זוכה האדם ע"י

תורה. מע"י שכלו ורעיונותיו. בפרט בימי הנעורים. כפי רוב עסק התורה יטהרו מחשבותיך. ולא תדאג כלום רק קוה אל ד' תמיד כי הוא בוראך. והוא יעזור לך בוודאי. ותשמור הפשוט של כל מצוה ומצוה. ולא לבקש גדולות. רק לשמוח בקיום מצות ד' כעל כל הון. וגם לברך על כל דבר ודבר. דמאן דבעי למיהוי חסידא לקיים מלי דברכות. ותקח לך מדת הזריזות שמביא לידי חסידות. כשהוא מצות הבורא ב"ה. שלא לילך בטלית על הכתף ברעיונות רק לזכור בזריזות שהוא מצות הבורא ב"ה. כי ברגע א' בזריזות יעלה לך יותר מכל אלה החשבונות. רק איזה מינוטין ביום להתבונן רק ביראת ד' איך הוא יוצרך מבטן. ומחי' אותך בכל עת. ובטוח אני שאם תלך בדרך הזה. תעלה ותצלח בכל אשר תפנה. וכל מעשיך יהי' לשם שמים. ולא לפרוש מן הציבור. כי כדאי לבטל אף דבר טוב בעבור שיהי' שוה לכל. כי ד' בוחן לבבות. וכל התנועות שבחוץ יצא שכרן בהפסדן. ואשר אמרת שתלך לבית החסידים אם כי אינך מרגיש תועלת. טוב מאוד להיות מעורב עם החסידים. ולקבל הטוב. וכמאמר התנא (אבות פ"ד מ"א) איזהו חכם הלומד מכל אדם רק שלא לבטל הרבה. וירא שמים יצא את כולם:

דברי אביך דו"ש וטובך. הק' ארי' לייב

כב

מוצש"ק חקת גור

שלום לאחי האברך המופלג החסיד המשכיל מו"ה שלמה שיחי' ב"ה אתנו החיים והשלום מכתבך קבלתי ומוכרח אני לעשות בקשתך, אף כי האמת אין שום אדם יכול לפעול כמו האדם עצמו כמו"ש (אבות פ"א מ"ד) אם אין אני לי מי לי עם כל זה צריך כל אחד לעזור לחבירו את כבר עבר עליו.

דע אחי כי כל מה שנדמה לאדם כי מרוחק הוא ואינו יכול לגשת לדבר מצוה הוא שקר מוחלט בלי ספק כלל, והאמן לי בבירור כי אף הפחות מן הפחותים שבישראל עושה מצוות השי"ת כפשוטו כדי לקיים מצות הבורא ב"ה שבראנו ונתן לנו נשמה טהורה כמ"ש נשמה שנתת בי טהורה, וכן האדם רואה בכל יום בבוקר שהקב"ה מחזיר לו נשמתו, וכמו קודם שיורדת נשמה למטה משביעין אותה לקיים מצוות הקב"ה כדאי' בגמ' (נדה ל:), כמו כן בכל יום שמחזיר לו הקב"ה הנשמה משביעין אותה ומצוין לקיים מצוות הבורא, וכמ"ש (דברים ו' ו') אשר אנוכי מצוך היום -

היום ממש, ואמת כפי עבודת האדם בכל יום להיות הרצון והחשק תמיד רק לעשות רצון המקום בכל לב ונפש, ע"י חשבון גדול שכר המצוה שאדם זוכה לעשות רצון הקב"ה, מה שאין שום ברי'ה זוכה לזה שאף מלאך אינו עושה אלא שליחות אחת, ומה גם שכתבו חז"ל שיש להקב"ה נחת רוח ממצוה של אדם יותר ממלאכי עליון, וכל המלאכים מצפים שאדם מישראל יעשה מצות המקום באהבה, כי כל העולמות תלויים במעשה האדם, וכשיתבונן האדם בזה יעשה רצון המקום כדי לקרב כל הדברים להקב"ה, כי כל מצוה היא מעשה גשמי וע"י המצוה מתדבק ומתקשר הדבר וכל התלויים בה, כדמיון הציצית כשאדם עושה כראוי נתעלה הטלית וחוטי הציצית הצמר ועשית הציצית ומי שעשאו והמקום שבא משם ואין שיעור לדבר הזה, ואף מי שאין יכול להתבונן כ"כ רק שעושה בלב שלם וחפץ ומתגעגע בכל לבו לעשות נח"ר להקב"ה בלי ספק נגמר מעצמו, ולזאת אם יזכור זה אף הפחות שבישראל צריך להיות מלא שמחה וחדוה שזכה לעשות נח"ר להקב"ה עד שצריכים לשכוח כל עניני עוה"ז בשעה זו, וכשאדם מרגיל עצמו בורח היצה"ר וס"א ממילא, והכלל כי אין להם שיכות לשמחה של מצוה, ואמת כי מהאי טעמא כל עצמת היצה"ר להסיר השמחה הנ"ל מהאדם, רק שצריך האדם להאמין באמת ולשמוח בכל לבו מכל מעשה, וזה עיקר מיד בקומו בבוקר לחשוב שהחזיר לו הקב"ה נשמתו בכדי לעשות מצוותיו ולקבל עליו מיד עומ"ש ולהיות הרצון לקבל על עצמו כל היום ללכת רק ביראת ה', וכפי הקבלה נמשך כל היום, ולברך להקב"ה על כל דבר ודבר בכל לב בפשיטות, וגם להתחנן ולבקש מהקב"ה כל מה שתיקנו וסידרו חז"ל והערב נא וכו' וכן שתרגילנו בתורתך, וגם בשמו"ע השיבנו אבינו לתורתך שלא נבוש (ולא נכלם), ולא להעלות על הדעת שלא נתקנה תפילה רק לצדיקים כי כל מה שתיקנו חז"ל (הוא) לכל אחד מישראל כי איך יאמרו שהאדם יוציא שם שמים בחינם ח"ו, רק שכל אחד מחויב לבקש מהקב"ה מעומק הלב לשפוך לפניו תחנונים, כי אין שיעור לרחמי ה' יתברך, ובלי ספק הקב"ה ממלא את בקשת כל אחד מישראל בלב שלם אף שאין ניכר לאדם (ש)הכל לטובה, ואם זוכה האדם יכול לראות ג"כ שכן הוא. ואתה אחי האמן לי שאין דרך קל להחזיק בעבודת השי"ת רק בשמחה של מצוה ובתפילה מעומק הלב בפשיטות הן בסדר התפילה והן בלשון פשוט או אף במחשבה בלבד, רק שיחי' באמת וברצון להיות המבוקש ולקיים רצון הקב"ה, וכל הבקשה צריך להיות רק לקבל על עצמו עול מלכות שמים שלא לעשות נגד רצונו, כי הקב"ה שומר האדם כשמבקש בלב שלם. ומחמת מיעוט הפנאי אקצר, דברי אחיך הדו"ש המצפה שהקב"ה יצליח דרכך ויקרבך אליו ללכת בדרכיו ולעשות רצונו בלב שלם.

כג

עתה אשר כתבת לכתוב לך דברי מוסר, אמת כי צר לי מאד אחי בזכרי ימי נעורי אשר הימים אז כמו השנים אח"כ כמ"ש (איכה ג, כו) טוב לגבר כי ישא עול בנעוריו, ואם ההרגל עושה טבע בעיני עוה"ז כ"ש בענין קבלת עומ"ש אשר הבא לטהר מסייעין אותו (יומא לה:). ואמת ההתחלות קשות כמ"ש רשיו"ל (שמות יט, ה) אבל אח"כ יערב ויבושם כו'. ודע אחי כי עיקר הכל הוא קבלת עומ"ש וכ"כ בזוה"ק פ' בהר (קח). כי ההוא תורה דקביל כו', והיינו שלא להיות שום דבר קל בעיני האדם רק להאמין בדברי חכמז"ל שמעט דבר טוב שעושה האדם גורם נח"ר להשי"ת, ומוסיף חיות בכל העולמות, וח"ו להיפך ע"י פגם האדם שנראה בעיניו לדבר קל עושה קלקולים גדולים שאין לשער. וכ' המפרשים כמו הכוכב שנראה לנו קטן מאד ובאמת בשמים הוא גדול ככל העולם, כן תגדל מעשה האדם שנראה כאן קטן מאד, וכל מה שאנו מרגישים לקצת חטא יש לידע בטח כי הוא עון פלילי, כי אנו רואים שכשהאדם מתגדל בדעת יותר יודע ומבין מה שהיה נראה בעיניו מקודם לדבר קל, נמצא ודאי לפי האמת בשמים הוא עון וחטא גדול מאד. וזה כלל גדול לידע תמיד זה שלא יהיה שום דבר קל בעיני האדם, כי עיקר כח היצר ע"י הפחיתות כמ"ש (ויחי מט, ג) פחו כמים, ופחו עלי יצרי (נדרים ט:), אבל כשאדם מרגיל עצמו להסתכל בכל דבר אם יכול לצמוח מזה נגד רצון השי"ת ולא יעשנה, נמצא כובש את יצרו, כי היצר הוא המחשבה והרצון ואם כובש המחשבה לראות אם ייטב בעיני ד' ואינו ממנה להשלים התאוה והחשק הרי הוא כובש את יצרו, וז"ש שעיקר הגבורה הוא בלב כי הלב חומד וכלי המעשה גומרין, ועיקר העבודה שלא להביא הדבר לידי מעשה רק בעודנו בלבנו יבטל החמדה ע"י שיחשוב הקלקול הגדול שהוא אלף פעמים יותר ממה שעולה חשק האדם הזה לפי שעה. וז"ש בפ"ב דאבות (מ"ד) עשה רצונו כרצונך כדי שיעשה רצונך כרצונו בטל רצונך מפני רצונו כדי שיבטל רצון אחרים מפני רצונך, הפי' הוא כי ודאי כל האדם צריך סיוע מהשי"ת שיוכל להיות זך ונקי מכל חטא רק מרצון השי"ת והעצה היא המצוות כמ"ש (מש' סוף מכות) רצה המקום ליזכות כו' פי' לזכך האדם לפיכך הרבה להם תורה ומצוות וכ"כ בזוה"ק (שמות פב:) כי המצוות הם עצות. ביאור הענין שיש מ"ע ול"ת ע"י שהאדם עושה רצון השי"ת במ"ע אף שהוא נגד רצונו היינו שעדיין אין רצון האדם בשלימות להסכים לרצון השי"ת עכ"ז עושה רצון המקום ב"ה בחשק גדול, כמו שהיה עושה רצון של עצמו בחשק ותאוה ושמחה – כן עושה רצון השי"ת (אף) שאין גוף רצונו מושך לזה עדיין, ע"ז מועיל שהשי"ת

מכניע רצון האדם להיות שוה ומוסכם לרצון השי"ת, וז"ש שיעשה רצונך שיהיה כרצונו, וכן להיפך ע"י שהאדם שומר עצמו מעשות הרע נגד רצון המקום אף שרצונו וחשקו מושכין אותו לזה, מ"מ דוחה רצונו וחשקו אך שתאותו ומה שנראה בזה בעיניו לטוב לפי שעה בטל באלף אלפים נגד רצון השי"ת וע"ז מבטל רצונו מפני רצון המקום, ע"ז מועיל שהשי"ת מכניע יצה"ר שלא יתאוה כלל לדבר שהוא כנגד רצון השי"ת, וז"ש שיבטל רצון אחרים שרצונות הרעים נקרא אחרים מסטרא אל' אחרים, אבל עיקר רצון האדם איש ישראל לטוב הוא, כי חלק ד' עמו (דברים לב, ט) רק שמסתיר ברצונות אחרים, וע"י שמירת הל"ת לבטל רצון היצה"ר נגד רצון המקום מועיל להסיר ממנו הרצונות לבטל רצון אחרים מפני רצונו האמת שהוא רק לעבודת השי"ת שכבר פעל זה במ"ע שהוא עיקר רצונו כן כמ"ש לעיל...

אחיך הדו"ש הק' ארי' ליבוש פ"ק גור.

כד

לכבוד אחי האברך מוה"ר שמעון נ"י
מכתבך קבלתי ויתן לך השי"ת חיים ושלוה וברכה (נ"א ברכה ושלוה) ובריאות וזמנה לשמוע אך טוב. בקשת ממני לכתוב לך דברי תורה. אם אמנם התורה מונחת בקרן זוית לכל מי שירצה להגות בה, אך דברים הנצרכים לקנות התורה מפורשים הם במשנה (אבות פ"ו מ"ה) מ"ח דברים שהתורה נקנית בהם, והוא הלכה פסוקה כמו כל הקנינים שע"י נגמר המקח כמ"כ זה אמת וברור כי באמצעות אלו המ"ח דברים קונה כ"א את התורה. ואם כי אין לעשות, עכ"פ מקצתה, והוא הנראה לעיניים כי כשאדם לומד במעט יראה וטהרה ושמחה ושאר דברים שבמשנה בחושבו מעלת דברי תורה שיצאו מפי עליון כמאמר רז"ל (ירושלמי חגיגה פ"ק ה"ח) שכל שחידשו חכמים וכל מה שתלמיד ותיק עתיד לחדש הכל ניתנו למרע"ה בסיני, נמצא כי כל התורה הם דברים של מקום, וע"ז מכין עצמו לפנות משאר מחשבות להוציא דברי תורה מפיו ביראה וטהרה וכפי ההכנה זו יכול לקבל בטוב הדברים שלומד. ואין צריך לזה עבודה רבה, רק בישוב הדעת, כמאמר (תהלים קמ"ז י"א) לא בגבורת הסוס יחפץ ולא בשוקי האיש ירצה, רוצה ה' את יראיו המיחלים לחסדו, פי' שאין רצונו ית"ש בעבודת הגוף ותנועותיו בכח הגוף רק בישוב הדעת לצפות וליחל להשי"ת. וכן מצות היראה. ושני אלו הדברים הם עיקר האדם כמ"ש

(קהלת י"ב י"ג) סוף דבר הכל נשמע את האלקים ירא ואת מצותיו שמור כי זה כל האדם. ושמירת המצוה הוא הלימוד, כמאמר חז"ל (עי' ספרי ראה ע"ט) ושמירתם זו משנה שיעסוק בתורה כדי שידע לקיים מצות התורה כראוי, ודרשו חז"ל (מנחות מג' ע"ב ע"ש ברש"י ובתוס' ד"ה שואל) עה"פ (דברים י. יב.) מה ה' אלוקיך שואל מעמך כי אם ליראה, א"ת מה אלא מאה, והם מאה ברכות בכל יום, וקשה מה ענין זה אל יראה. אך האמת שע"י הברכות שאדם מברך על כל דבר בטוב לב ויודע שהכל ממנו ית"ש זה מביא ליר"ש בהיותו נזכר בכל עת שהכל מאתו ית"ש. ואמרו חז"ל (ב"ק ל' ע"א) דמאן דבעי למהוי חסידא לקיים מילי דברכות, והוא ג"כ מצוה קלה, ומה אף שאין שיעור למצוה שהוא בניקל לקיים אותן כפשוטן והם מסייעין לקיים מצות חמורות כי חמורות צריכין עזר וסיוע ע"י הקלות. ואתה בטח בה' ואל תדאג ותשמח בהיותך לקיים בכל יום כמה מצות וכמה ברכות. וקוה לה' ויושיע לך. ולאשר אין לי פנאי קצרתני.

והנני דו"ש מאתי אחיך

הק' ארי' ליב

כה

ב"ה אור ליום ו' עש"ק בהעלותך תרכח"ל זור.

להרבני החסיד מו"ה אברהם מאוחאן בעניני שבועות, מכתבך קבלתי שבוע זה, בעזהש"ת אתנו החיים והשלום ובריאות כה לחי, אשר כתבת על קושית הפ"י בשבת. אמת כי בעיקר קושית התוס' פשוט כאשר כתבת וגם אנכי אמרתי בלימודי כן ולא עיינתי בפ"י שהק' כן, והאמת עד לעצמו כי השי"ת רצה כן שיהי' זה מתוספת דעת משרע"ה ואין בזה ספק וכבר נאמרו בזה דברים מכבוד אדונו א"ז מו"ר זצלה"ה אשר המכוון הי' להיות משותף תושב"כ עם תושבע"פ, ואגב לא אוכל להמלט מלהגיד פה אשר אינו מובן קושית הפוס' על שאומרים יום מתן תורתנו ולחכמים דקיי"ל כוותי' דשש עונות טמאה נמצאו דבז' גיתנה תורה, וגם הרבנים הקדושים עמדו ע"ז בספריהם, ולפע"ד פלא ע"ז כי מפורש בזה"ק אשר אחרי ימי הספירה יש הארת הדעת ממקור התורה אל הת"ת שהוא עץ החיים הבא מדעת הנמשך משער הנ' יובל שהוא מקור התורה, וא"כ מפורש כי אל מרע"ה הי' נתינת התורה בו' בחודש, ולהתפשט לכלל ישראל שיוכלו לקבל התורה הי' מדעת משה להוסיף להם יום אחד, והגע עצמך האיך הי' למרע"ה להוסיף ע"י דרש היום כמחר קודם נתינת התורה אלא ברור

כמ"ש כי משה שהוא שורש התורה הי' כן בששה בחודש, ואם תעיין בזוה"ק אשר על ליל שבועות הדבר מוכרח כי בוודאי לא יהי' דבריו שלא אליבא דהלכתא. נמצא עולה שפיר מדברינו איך שכן הי' רצון השי"ת להיות נתינת התורה אל כלל ישראל בז' בחודש, ומ"מ נקרא מדעת משה שאז הוא אחר קבלת משה, ונתינתו לכלל ישראל נק' מדעתו, אולם אשר תפשת על הפ"י באמרך כי גז"ש מקובל כו' ולכאורה יפה אמרת אבל לא סלקת בזה כל הקושיא כי עדיין יקשה שהי' חסר זה הגז"ש שנכלל בי' הדברות וקשה יותר במה שהי' שינוי בלשון זכר מזה השינוי שחסר בזה הגז"ש, ולדעתי אין צורך להפ"י להקשות מגז"ש ויותר קשה כי הי' שינוי בזה עצמו כי לא נתן בש"ק כי וודאי הפרש בין נתינות התורה בשבת לנתינתה בחול כי אז קדושת התורה ממקום גבוה יותר כידוע בעליות שבת, נמצא מוכרחין לתי' הנ"ל שלא הי' שינוי והשי"י יודע ורצה שיוסיף מדעתו:

נתעכב המכתב עד עתה אור ליום ג' שלח, והנני כותב אשר נפל ברעיוני כעת על ענין הפרשה, תמי' הרבה מה השליחות ובזוה"ק שלח לך לגרמך כו' היש בה עץ אילנא דחיי כו', ובעזה"י כפי דרכנו אכתוב אשר חנני ד' ונ"ל כי הנה ידוע בחי' א"י תושבע"פ התלוי בעבודת ישראל בבחי' עה"ד טו"ר הצריך תיקון ולזאת נראה שלא הי' יכול מרע"ה לכנוס כי מעלתו גבוה בבחי' דעת תפארת הברור כשמש עץ החיים שהי' אליו נחות דרגא. ולזאת י"ל כי השליחות הי' אם אית בה אילנא דחיי כו' והיינו שאם לא היו הולכין בעצה רעה הי' בכחן להמשיך קדושת התורה אל א"י ולחברה עם עץ החיים באופן שהי' יכול מרע"ה להכניסם ולזאת שלח לך לגרמך, וכ' וייטב בעיני הדבר כו' והי' עצה שעשה השי"ת מזה מצוה שכבר ידוע ענין המצוות שהם לזכך האדם כמ"ש רצה המקום לזכות כו' והיינו רמ"ח כנגד אבריו וגידיו כו' להיות גוף נפש האדם מזוכך ומחובר אל החכמה שבו, וכן בפנימיות רמ"ח אברין דשכינתא כו' כמ"ש בזוה"ק נר מצוה גי' רמ"ח כו' וגם אהבה ויראה כו' ע"ש ולזאת אם היו שלוחי מצוה כמ"ש במדרש היו מבטלין נפשם אל המצוה הי' בכחם לחבר תושבע"פ עם תושב"כ והי' יכולין דור המדבר עם משרע"ה לכנוס כו' ומ"מ לולא חסרון אמונה ולא היו שואלין לשלוח מרגלים, הי' כח אמונה מועיל לחבר ג"כ כי כבר ידעת שע"י האמונה שהאדם נמשך ומבטל שכלו וחכמתו אל ציווי השי"ת נעשה ג"כ חיבור הנ"ל כמ"ש וצדיק באמונתו יחי' אבל עתה הי' צריך להיות העצה ע"י שליחות מרגלים, וכדומה שכ' בזוה"ק על ויבא עד חברון שהוא חיבור ב' התורות כנ"ל ע"ש כי לא עיינתי כעת בזוה"ק

ולזאת ברך משה את יהושע דווקא יה יושיעך כו' כי הי' יכול להיות הקלקול גם אליו, כי מהיפוך החיבור יכולים לגרום עוד כו' ואז צריך להיות ישועה משם יו"ד ה' שגבוה יותר ועי"ז ניצל יהושע פני לבנה כו' אבל קלקלו מה שלא תקנו כנ"ל, ולאשר כי בשבוע זו יש לי טרדות הרבה ואין שום פנאי, גם בשבוע העברה לא הי' לי שום פנאי וכעת כתבתי בנחיצה רבה ג"כ ולזאת קצרתי כ"ז והמכתב תצפין אתך עד תראה אותי כי אין לי פנאי אף להעתיקו וחולת זה אין אתי חדשות להודיעך, ויהי זה שלום ברכה והצלחה כחפצך וחפץ ידיך הדר"ש הק' ארי' ליב מגור

כו

ב"ה יום ג' שופטים ר"ח אלול תרכ"ה לפ"ק פה ווארשא.

לאהובי מאז האברך המופלג החסיד המשכיל מו"ה מאטיל חיים ג"י שלום ובט"ס:

אחדשה"ט. מכתבך קבלתי ולא הי' לי פנאי לכתוב לך מאומה גם הזדמנות לא הי' לי ועתה נוסע המוכ"ז למחניכם והגם כי אין לי מה לכתוב לך, עכ"ז הנני להשיב מפני הכבוד שלא תאמר שאני מחזיק אותי במעלה יתירה ממך עד שאני בוש לכתוב לך אגרת שלומים, אהובי ידיד נפשי, ר"ח אלול אין מן היושר לישן בשינת ותרדימות העוה"ז, כי המה זמן תשובה ובלי ספק בזמנים כאלו יש התעוררת מן השמים אל האדם ג"כ אולם צריכים לפתוח פתח [ועצה] עכ"פ שהרצון שבאדם יהי' רק בדבר הזה, וכמאמר חז"ל פתחו לי כחודו של מחט כו', דע אהובי כי אין שום דבר אף ההרהור טוב ורע בלי רצון הבורא ב"ה וב"ש גם מה שנופל לפעמים הרהורי תשובה ומחשבה טובה לאדם מתת אלקים הוא, ואין אדם עושה שום דבר טוב ורע מעצמו כלל, ויש לי ראי' ממה שאמרו חז"ל ולא מקח שוחד שהכל שלו ופי' הרמב"ם בפי' המשניות כי האיך שייך שחדות ממון בהשי"ת. ופי' שאין השי"י לוקח מצוה תחת עבירה ע"ש והנה אין מובן לדבריו מה שהכל שלו דקאמר התנא הרי המצוה עושה האדם אלא וודאי דבר ברור כמ"ש שאין שום דבר טוב מן האדם רק מהשי"ת, ואל יקשה לך א"כ אין האדם עושה כלום, תשובה ע"ז כי עיקר עבודת האדם הרצון שבו והאדם אשר כל מגמת רצונו לעובדו ית"ש השי"ת מושיע לו שיעשה מצות ומעש"ט כראוי, וכל מה שהאדם עושה הוא כיון שהי' לו בו מעט יגיעה כחודו של מחט ועי"ז עזר לו השי"ת ופותח לו כפתחו של אולם עד שבא לידי מצוה, ועיקר הנטי' שבלב האדם, גם האדם עצמו אינו יכול

להשיג מה ממנו ומה מהשי"ת ואני אומר לך בבירור זה שאין לך דבר אף הרהור בלי עזרת השי"ת וכמ"ש ז"ל אלמלא השי"ת עוזרו לא יכול לו וזה כלל הרבה דברים, וענין ולעבדו שפי' עבודה שבלב זו תפילה ענינה כמ"ש כי ענין תפלה להראות כי בלתי השי"ת אין כלום ולזאת מבקשים מאתו מה שצריכים ובה תבין מה שאמרו חכז"ל אין תפלתו ש"א נשמעת אלא עם הציבור, ויש לתמוה כי העובדים השי"ת הטובים מתפללין ביחידות דע תירוץ הדבר בדרך החסידות כי אין תפילתנו לשמוע לנו כי איך נוכל לבוא ולגשת אל המלך כו' אלא הכל על הכוונה הנ"ל להראות שהכל מהשי"ת ויש בזה אדיקות דברים ואם תזכה תבין, וזהו ג"כ עיקר היראה ועיקר הענוה והשפלות שהכל מהשי"ת וזה כולל כל עבודת האדם מראשו ועד סופו וז"ש מה ד' אלקיך כו' כ"א ליראה כי עי"ז בא הנ"ל, ובענין ר"ח אלול אומר לך דברים קצרים, הרב שיחי' פי' אלול כתיב ולא אנחנו ויש קרי וכתוב ולו בויו ע"ש במזמור לתודה ופי' שהכל א' כי כל מה שהאדם לא אנחנו ר"ל בפ"ע אינו כלום הוא לו אנחנו ר"ל להשי"ת אנחנו. וזה פי' אלול מה שהאדם אל מלשון לא כלום הוא לו להשי"ת עכ"ד ופי' הדברים כי כתיב אשכון את דכא ושפל רוח ובגאות אחז"ל אין אני והוא יכולים לדור בעולם כאחד והטעם ידוע משל למלך שיש לו אלף עבדים שנותן לזה דינר ולזה אלף דינרים ובא הגדול שבהם ומתגאה לפני המלך בשבחו שהוא נותן לו ומתגאה כנגדו והקטן שבהם מודה בפני המלך ונותן לו תמיד שבת. אח"כ כשצריכים טובה להקטן נותן לו ולא להגדול, והשי"ת יודע מחשבות וגדולת האדם לגבי השי"ת כחול לגבי מרגליות וק"ו ב"ב שק"ו כי מה חילוק גם המלאכים הכל רק ממנו שהוא עשה אותם גדולים ואם הי' רוצה הי' עושה אותנו ומה חילוק להתגאה ע"ז בגדלותינו רק הקטן שבהם שיועד שהכל רק ממנו ית' לזה נותן תמיד יותר ויותר, המוכ"ז נחוצך מאד עד שאני בעצמי א"י מה שכתבתי לך. השי"ת יתן לך חיים וברכה ושלוה והצלחה בכל הענינים כנפשך ונפש ידיך הדו"ש בלוג"ח

הק' ארי' ליב מגור

לכבוד ידיד נפשי ולבבי ש"ב המופלג כש"ת מו"ה ישראל יוסף נ"י ד' לך חיים וברכה ושלוט וכ"ט.

לאשר בקשת מאתי לכתוב אגרת שלומים הנני למלאות בקשתך והנני לכתוב את אשר יזמין ה' בפי, ולאשר ל' יום קודם הפסח מחויבים לדרוש בה"פ היינו הילוך הפסח בתוך כל אחד מבני ישראל כמ"ש אא"ז ז"ל בזה הלשון, הנה בכל שנה יש השגה מיוחדת ופי' מיוחד בענין יצ"מ ובפרט עתה מחויבים לדרוש ולחקור עד מקום שיד אדם מגעת להבין מהות היו"ט וענינו, וראשית כל דבר אומר כי לאשר החג הקדוש נקרא יו"ט של פסח והוא ע"ש שפסח הש"י על בתי בני ישראל ולא יתן המשחית לנגוף כמ"ש בתוה"ק נראה מזה שזה עיקר ענין היו"ט שכבר הגיד לנו אדא"ז ז"ל שהשם נקרא על פנימיות שבדבר ובאמת צריך להבין מה ענין הפסיחה, והנראה אלי פשוט שהפי' הוא שלאשר בימי הגלות במצרים היו בני מעורבים בהמצרים ועיקר הגאולה הי' לברר הטוב מהרע שלא יהי מעורב וזה ענין הפסיחה שכשרצה הס"א לנגוע בהקדושה שבישראל הקדושה נפסחת, באופן שלא הי' יכול להיות עירוב כמ"ש רש"י ז"ל שקפץ ודלג מבתי ישראל ע"ש והוא ענין הנ"ל ולכך לא יתן המשחית כנ"ל, ולזאת ודאי שבכל פסח ופסח יוכל כל אדם לקפוץ שלא בהדרגה, ולאחוז בהש"י ואין לו מניעה מס"א כלל, וע"ש זה נק' יו"ט של פסח שהארות היום היא בענין פסח כנ"ל, ולזאת אח"כ ימי הספירה לברר הטוב בפשטות אור החג בכל פרטי המדות שבאדם כמו שהגיד אדא"ז ז"ל, ולאשר כי אין הענין מובן לכל אדם איך הוא הקפיצה לדבוק בהש"י, ולזאת הנני מגלה לך מה שאני יודע בזה דרך האמת. וזה הוא שכלל היחוד שמיחדין בכל יום שמע ישראל כו' שזה צורך גדול לידע מהות הענין ואשר נודע לי באר היטב באמת לא ע"פ אומד השמיעה רק מתוך ספרי הקדושים המקובלים הגדולים מחויב אני לגלות לך לברר הדברים, והוא שאין הפי' ה' אחד שהוא אלקי אחד למעט אלקות אחרת גם זה אמת, אך הפי' עמוק מזה שאין הוי' אחרת זולתו, ואם כי נדמה לכל אחד שמבין הדברים אינו כן שיש בזה הרבה הרגשות לאין שיעור, ותוכן הענין שכל דבר שיש בעולם רוחניות וגשמיות הוא הש"י בעצמו, רק שע"י הצמצום שכן הי' רצון הבורא ב"ה וב"ש ירדה הקדושה ממדריגה למדריגה עד שנועשה מהם דברים גשמיים ממש, ואלה הדברים אמת בלי ספק, לזאת יוכל כל אדם לידבק עצמו בכל מקום שהוא תוך הקדושה שיש בכל דבר ודבר אף בדבר גשמי רק שיהי' בטל בניצוץ הקדושה ועי"ז באמת גורם

עליות בעולמות העליונים וגורם נחת רוח באמת להש"י, ואם האדם כן אין חסר לו כלום שבכל מקום ומקום שהוא יכול לדבק ע"י בהש"י וזה כלל כל היחודים שבעולם, ואם אמנם יש בזה אריכות דברים מאוד שיש כמה ספרים מאלפים דפים לפרש דבר זה לא נאריך עתה כי לדעתי די במלות קצרות אשר כתבתי, ואם תעיין בזה תמצא מבואר כדברי והוא עיקר עבודת האדם:

נחזור לענינינו שיכול כל האדם לידבק עצמו בהקדושה שיש תוך איבריו גשמיים ודוחניות גבוה גבוה מאוד עד הש"י ממש ובפסח נגלה זה שע"ז ה' כל הגאולה, שע"י שמבררים זה שכח הקליפה [היא] רק מהש"י"ת ממש ממילא נשבר הקליפה לגמרי, וזה הפי' דכתיב כחצות הלילה אני יוצא בתוך מצרים, הענין הנקודה הקדושה המהוה הקליפה (שנאות) [יוצאת] ונגלת לברר שהכל רק על ידה וממילא נשבר הקליפה שכשנגלה הפרי ניטל הקליפה ממנה, ופירוש כחצות הלילה שאינו מובן הענין חצות לילה כאן. פירשתי גם כן כבר על פי זה הענין שהש"י ברא הקליפה שיהי' נסתר הקדושה מעיני האדם ולכך החושך והגלות בעולם, וכמו הלילה הולכת ומחשכת עד שבא לחצות שעשה הש"י גבול שמאז יתחיל להאיר היום כמו כן הקליפה וס"א אף שהחשיכה עד מ"ט שערי טומאה כידוע וכיון שאין יותר חושך מהם ממילא נגלה הקדושה מזה. ואם שאמרתי הרבה בזה כבר איני רוצה לכתוב רק מה שאדע חדשות בזה והנה יש לחקור הענין שאלת מה גשתנה שהקפידו חכז"ל בזה הרבה וכן בתורה כי ישאלך בנך כו' ושאינו יודע לשאול את פתח לו מה זה התועלת בשאלת מה גשתנה, נראה לי שהוא להמשיך המוחין היינו האורות הגדלות שבימי הפסח שהוא בדילוג שלא בהדרגה כידוע אל המדות שבאדם השכל והרצון שבג"י יבררו בלבבם ענין נס יצ"מ שע"י הקושיא שבא מאדם עצמו משכלו כמו שהבן שואל ע"י שינוי שרואה כמ"כ כלל ישראל שבאין למדרגה גבוה בפעם אחד שלא בהדרגה שהוא שינוי גדול ע"י זה ישאלו ויחקרו עד שיביאו האור אל המדות והשכל. והוא הבטחה כאשר ישאלך כו' תוכל להשיב לו ולהבינו שיכנס האור בנפשו וכן שאינו יודע לשאול הש"י פותח לו שער גם על זה שיוכל האדם לחקור ולשאול כמ"ש אאז"ל, ובזה ג"ל פירוש האחד מי יודע שאומרים, ואמר בזה הלשון שהוא להמשיך דעה מהאומות עכ"ל והיינו כנ"ל שהידיעה והחקירה רק לישראל שיוכלו להבין האור היום המתפשט בהי"ג מדות ושאונו יודעים שכל הי"ג הם רק מהנקודה הפנימית המהוה אותם שאחד היינו ענין אחדות ואהבה שיש בעולם שהוא הראשון מי"ג מדות שם אל שהוא נגד חסד ואהבה כ"ש

בספרים הקדושים, וכן אמרו ז"ל שהי"ג מדות הם נגד י"ג מדות שהתורה נדרשת בהם ושם אל נגד קו"ח, ולבאר קצת על פי מה שהבנתי קצת בדברי אאז"ל שקו"ח אדם דורש מעצמו שלאשר נלמוד ק"ו שהוא פשוט במכש"כ קרוב הוא אל שכל האדם יותר ונקבע מאוד בלבו שדבר שבא ללמוד בגז"ש אינו יכול ללמוד דבר מדבר ואינו מוכרח רק שרוצה ללמוד כן אבל ק"ו נראה לאדם כאלו מפורש ונקבע זה בלבו שכן הוא בלי ספק, וענין אהבה שעיקר אהבה הוא שנקבע אהבה בלבו שמקושר. להנאה ע"י אהבה ולכן אהבה גימ' אחד שעל ידי אהבה נעשה ממש אחד עם דבר ההוא, וכענין זה בכל המדות ג"כ ומבררין עתה שענין האחדות והתקשרות אהבה הוא רק ע"י השם אחד שהכל מיוחדים בו יחוד עצום ונפלא כשלהבת בגחלת, ומזה בא ענין אחדות בעולם, וזה בא ע"י האור היורד בליל פסח שהוא הגאולה הראשונה שנתקרבו בני"י להקב"ה עי"ז נתברר יחוד העולמות להש"י ועי"ז מושכין דעה וידיעה זו מן האומות שע"י היחוד שבנ"י מיחדין שהוא ע"י שידעין שכל הויות שבעולם מיוחדין להש"י שהוא אחד המיוחד ועי"ז כולהו ערקין ומתעברין שגעשה יחוד קוב"ה ושכינתו. וזה אהבת כלולותיך שהוא אהבה של כלל הבריאה שבנ"י מיחדין הכלל מהבריאה במדת אהבה להיות מיוחד הכל בהש"י, וזה לדעתי מה שקורין שה"ש בחג הפסח שהפשוט שיש בעולם לכל חפץ שעיקרה אהבת איש ואשתו שאהבה כוללת כל האדם עי"ז התשוקה הגדולה ואהבה הקדושה בו וכל זה בא ע"י היחוד האמיתי שבעולם שהוא יחוד הש"י עי"ז בא היחוד בעולם, וזה שיר השירים ששיר זה המקור מהשירים שיש בעולם הזה וכל העולמות וזה אשר לשלמה שהש"י נקרא שלום, ופי' זה שהשלום ע"ש השלימות שהש"י הכולל מכל הנבראים מלמעלה מאוד עד מטה מטה והוא חיבר כל עולמות זה נקרא שלום כידוע, וזה מידת יסוד שהוא ע"י מדה זו דייקא דעייל ונפיק שע"י הוא העליות מ"ג והורדת מ"ד כידוע, ולכן נק' שבת שלום כמ"ש בזה"ק מאי שבת שמא דקוב"ה הנק' שלום שבשבת עולים כל העולמות ומיוחדין בהש"י שהוא ענין שלום כנ"ל, וזה שכתבו ז"ל שיר השירים קודש קדשים שכולו י"ש וקיבול עול מלכותו משל כו' הוציא גלוסקא כו' ע"ש ברש"י והיינו כנ"ל שעיקר רצון הבורא ב"ה וב"ש בהבריאה הוא זה היחוד ליחד הכל לידע שהכל ע"י הווייתו שמחי' כל העולמות והוא עול מלכותו שמידת מלכות סוף מעשה במחשבה תחלה שהעיקר מכוון הבריאה אף שהוא הסוף כידוע. ולזה הי' כל הבריאה באהב' עניני עולם הזה והתדבקות האדם בזה כדי להמשיך גם להקדושה ולברר יחוד הגמור גם בעולם העשי' וכל זה באה מיצ"מ שהיו במדרגה פחותה

מאוד והש"י הוציאם בעצמו לא ע"י שליח, והמאמר מכת בכורות הי' תוך הכרך כמ"ש רש"י ז"ל, והי' הכנה לדורות שיוכל להיות אחד' הש"י גם בעולמות השפלים ודברים הפחותים, וזה הענין במקום שבע"ת עומדין אין צדיקים יכולין לעמוד כו' שהם מיחדין היחוד גם בהקלקולים שקלקלו ועתה מתחרטין ומבורר להם שהכל מהש"י, וזה פי' יצי"מ שנעשה לדורות שיוכלו להוציא הקדושה מהניצוץ הקדוש שהוא תוך המצרים היינו שבדברים הפחותים וגרועים שהם רק ע"י ניצוץ הק' שבהם רק שהנקודה בגלות בתוך הקליפה המסתרת הקדושה שאינו נראה כדמיון הפרי בתוך הקליפה ובימי הפסח יכולין להוציא ממסגר זה ולברר הפרי מהקליפה. וזה תירוץ נכון מאוד למבין על מה שהקשו כל המחקרים הקדושים הא"ע והרמב"ם והרמב"ן למה נאמר אשר הוצאתיך ולא אשר בראתיך ע"י ש ותירוץ אא"ז ז"ל ידוע. אולם לדרכינו נאמר שע"י יצי"מ נתברר זה באמת שגם הדברים הפחותים בעולמות השפלים הכל רק מהש"י שאז יצאו בני"ש שהם הפרי ממצרים שהוא הקליפה מזה בידר שגם הקליפה והחצונות ג"כ מחי' הש"י ולכך כשאמר אני יוצא בתוך מצרים שהפירוש שנתגלה הנקודה מהקליפה כמ"ש בתרגום אנא מתגלי בגו מצרים ונעשה יחוד הגמור ושהכל מהש"י מגבוה שבגבוהים עד שפל שבשפלים והוא הוא היחוד הגמור של אנכי שמבקשים בכל יום שהיינו ליחד ולקשר גם העולם עשי' בהש"י והבן זה שברור הוא לענ"ד, ואח"כ לא יהי' לך כו' על פני שאינו מובן הפירוש ובאמת כפשוטו שגם באלקים אחרים יש הווית וחיות הש"י רק שהקליפה מכסה הנקודה הקדושה שבתוכם שנק' פני ה' וזה לא יהי' כו' על פני שלא יעשה מה שעל פני לאלקות וזה מבואר, וזה ענין עשר מכות ואח"כ עשרת הדברות וכבר גילה לנו אאזז"ל שהם נגד עשרה מאמרות ע"ש ביאור הדברים שהעשר מכות הוא סור מרע שע"י המכות שבאו ממאמר הש"י לתוך המצרים ממש עי"ז נתבטל הרע שלהם בכל העשרה מדות שזה לעומת זה עשה אלקים שהמכה היא רעה היפך השפעה, ולכך ע"י כל מכה ניטל האור שהי' שלהם ואח"כ י' דברות עשה טוב שהוא חיזוק והשפעה לצד המדות הטובות שבבני"ש ושניהם אלו כל הבריאה, ולכך בפסח שהיא ענין סור מרע כנ"ל ניתן להמשיך הדעה מן האומות כמש"ל והיינו להמשיך בהם היחוד ולקבל הנקודה הטובה מהם לנו והשאר בטל ממילא, זה מה שרצוני לבאר פי' מה נשתנה ותשובתו עבדים היינו שהוא כנ"ל שענין עבודת ימי הפסח להמשיך האור להמדות ושכל האדם ע"י יחוד הנ"ל: ולאשר במש"ק המוכ"ז נחפו לדרך אקצר ואדבר מעט מה שהבנתי בפרשת החודש על פי דברי המדרשים שפי'

החודש הזה לכם שמקום הגבוה אשר משם בא התחדשות תמיד ושינוי מדרך הטבע כי אין כל חדש תחת השמש רק למעלה כו' יש מקום לישראל הוא ראש חדשים שמקום הזה ראש חדשים ראשון הוא לכם, ופי' המדרש הקב"ה שנק' ראשון הוא לכם כו' ולאשר כי הדברים נאמרים ע"פ האמת הנני לבאר לך בדרך כלל ואם תלמוד בספרי הקבלה יהי' לך הדברים אלו לתועלת כי הנה יש י' ספירות קדושות אשר ע"י בא החיבור מהש"י שנק' אין סוף להנבראים וכתר חכמה ובינה הם מוחין והז' הנשאים שהם ג"ג ת"ת נהי"מ הם נקראים כלי המעשה וסדר השפע מכתר לחכמה ובינה הנקראים או"א אבא היינו חכמה ואמא היינו בינה הנק' לאה ומהם בא השפע לת"ת שהוא הכלל מהששה דהיינו ג"ג ת"ת נהי"י ומלכות הוא בפני עצמה ומקבלת מת"ת בעלה הנק' יעקב וישראל סבא ומשפיע למלכות שהיא רחל, ומשה ואהרן נק' נצח והוד ויוסף נק' יסוד כידוע, ובשבת קודש יש עלי' לכל אלו למעלה למעלה ממדריגותם ומ"מ בא השפע כסדר הג"ל רק בר"ח וביו"ט מקבלת מלכות מאו"א שלא ע"י זעיר אנפין בעלה שהוא ת"ת ובדרך כלל נק' תו"מ בן ובת לאו"א ות"ת נק' שמש ומל' נק' לבנה ולאשר קטרגה א"א לשני מלכים שישתמשו בכתר אחד ירדה ממדריגתה לקבל ע"י זעיר אנפין ולכך בר"ח שכתוב בגמרא הביאו עלי כפרה על שמיעטתי את הירח מקבלת בעצמה כקודם הקטרוג ולכך מבקשין בקידוש הלבנה שלא יהי' בה שום מיעוט ויהי' אור הלבנה כאור החמה כקודם מיעוטה כנ"ל וזה סוד שחשש יעקב אבינו שלא יעשה אלקי לאשר הוא השמש שעובדין לה האומות והאומות מונין לחמה ואנו ללבנה שהוא מלכות הנק' דוד ע"ה שהוא חי וקים ולכך אומרים זה בקידוש הלבנה וזה כלל הענין ולכך כתוב החודש הזה לכם דהיינו מקום התחדשות שהוא למעלה מהשמש שהוא ת"ת זה יהי' לכם, שמיד יצאה מדרך הטבע אזי הולכת השפע למלכות שלא ע"י ז"א כנ"ל וזה ראשון הוא לכם כנ"ל במדרש ומה שכ' במדרש פרשת החודש שנאמר למשה ואהרן שלא מצאו מקום לגאולה רק בזכותם ע"ש פרשת בא והוא כנ"ל שהשפע מת"ת למלכות בא ע"י נצח והוד, והפי' כי באמת בכל דור ודור יש כאברהם כו' היינו שיש צדיקים המכוונים נגד הספירות הקדוש' שעל ידם הולכת השפע ולא מצאו רק משה ואהרן כנ"ל, ולאשר אין לי פנאי אקצר כעת ואבקשך שלא להראות המכתב וגם אבקשך לצפון אתך עד אשר תראה אותי כי הדברים חביבים עלי מאוד ואין לי פנאי להעתיקם ותודיעני משלומך ואם כנים הדברים בעיניך, זולת זה חדשות אין להודיעך והש"י יתן חיים ברכה ושלווה ותחוג חג הקדוש בשמחה ויתן הש"י

שתתחדש בנו השנה החדשה הבאה עלינו שניסן ר"ה למלכי ישראל והיינו
עול מלכות שמים כידוע מדברי אא"ז ז"ל וישים בלבנו אהבתו ויראתו
כרצונו ורצונו:

כח

ב"ה

לאהובי אחי האברך המופלג מו"ה שלמה שי.
את מכתבך קבלתי השיעורים טובים לבד מה שאתה לומד בפני
עצמך א"ח ה' ציצית לדעתי קשה לפניך זה ואם יהי' לך עם אחר ללמוד
שיעור זה טוב, ואם לאו יותר טוב שתלמוד במקום זה מס' ברכות עם ר'
יונה ורי"ף ואם תרצה לידע דיני א"ח יותר טוב ללמוד חצי שעה ביום ש"ע
הרב במתינות לחזור ב' וג' פעמים כל סימן ויהי' בנקל לפניך מללמוד
המג"א בעצמך, וז"ל אין חדשות אנכי בדעתי ליסע שבוע זה לוויין ומחמת
נחיצת הזמן אקצר.

אחיק הדו"ש, הק' ארי' לייב

כט

מאמר שכתב בעל השפת אמת בענין קריאת שמע

לשיקב"ה ושכינת' נבאר פ' ק"ש כפי אשר יורנו בחסדו.
נתחיל עתה בפ' ואהבת את ד' אלקיך בכל לבבך ובכל נפשך ובכל
מאדך, יש להבין הרבה א' כי אין מובן ההפרש בין הלב והנפש והרצון
שהוא מאדך שהרי אינו אוהב באבר הלב רק ברצון לבו וכן נפש נק' ע"ש
הרצון, יש את נפשכם וזה מאדך ג"כ שהוא החשק והתשוקה א"כ למה
חשבו הכתוב. ב' קושית הרמב"ם ז"ל כי אהבה היא טבעית ואיך שייך
מצוה ע"ז, גם הסמיכות א' לשמע ישראל, ולכאורה אחר שבירר מקודם
שהוא א' ד' אחד א"כ למה אמר ה"א די באמרו ואהבת אותו או את ה'
אבל למה מפרט ואמר א' שכבר ידענו שאין אחר רק אלקינו וגמשיך לנו
הביאור גם בפ' שמע ישראל.

והנה נוכל לפרש כי עיקר הכונה לברר ולייחד כת הספירות הנאצלות
אל חי החיים שהוא א' ממש כשלהבת הקשורה בגחלת, וזה ה' אלקינו
שהוא ימינא ושמאלא ה' אחד כמבואר פי' זה בזוה"ק וכונת האריז"ל, וע"ז
סובב פ' ואהבת את שהוא יחוד הכולל מא' ועד ת' והיינו ד' א' ימינא

ושמאלא להיות אהבה גם אל מ' הדין לאשר כי מקורו רחמים מאחר שהוא א' מיוחד וכלל דין ורחמים ביחוד גמור שאין אדם יכול להשיג זה שאין שום ענין צד דין שלא יהי' בו רחמים, וזה שכ' חז"ל בכל מדה ומדה שמוּדד לך הוי מודה לו כו' שידע האדם ברור שכל הדינים כלם חסד גמור, והנה ההפרש בין לב לנפש, כי ניכר בחוש כי חמדת הלב אינו דבוק תוך עצם האדם כמו דבר הנוגע בנפשו כמ"ש הלשון כדוכה של נפש כי לב חומד לפעמים גם לדבר שיוּדע שלולא זה יכול להתקיים ואף לתוס' תאוה ועונג דרך הלב לחמוד. וגם לאהוב כמעט בכל לבו אף שאינו דבוק בגוף האדם כמו אם ירעב האדם עד מאד שהדבר נוגע לגוף חיות נפשו אז לא יש חמדת הלב כלל רק שכל רצון מגעגע לדבר ההוא, ובחי' הלב הוא רק שמברר בלבו שטוב לו דבר זה אזי חומד לו אבל דבר הנוגע לו ואינו צריך ישוב הדעת אם צריך לדבר כי בנפש מרגיש שצריך לו אז שייך חמדת הלב, כי הלב יכול להתהפך מרצון לרצון אחר כמ"ש להטות לבבנו ועוד כזה. אבל הנפש אינו מתהפך כי הוא דבר קבוע שהרגשת הנפש אינו בדבר הצריך דעת ושכל רק שמרגיש מעצמו ולכך נקרא נפש מלשון מנוחה כמו וינפש, דבר קבוע ונח על מקומו בלי צורך ישוב הדעת ובירור עוד, זה הוא נפש ומנוחה. וג"כ שנח ואין צריך עוד תחבולות וספיקות כי נגמר בודאי, אולם ניכר בחוש כאשר האדם מרגיל עצמו לאכול בשעה זו אז כשימתין מזמן זה איזה שעות ירגיש בנפשו ג"כ, וזה דבר פלא כי לולא ההרגל לא היה לו שום הרגשה עדיין ומאין בא שע"י ההרגל ירגיש בנפשו הלא ההרגל נעשה ע"י שכל ולא התחיל ע"י הרגשת עצמות הנפש. ועתה נעשה הרגשה בנפשו וע"ז אמרו חז"ל ההרגל נעשה טבע והרי לפנינו שתלוי בדעת האדם שיוכל לברר דבר בדעתו ע"י שינהג כן תמיד ואינו סר ממנו נקבע בו דבר ההוא עד שיהיה בו הרגשה עצמיות כמו אם היה צריך הנפש באמת לדבר ההוא ואינו דוקא בדבר השייך לנפש כאכילה. רק אפילו מה שאין שייך כלל, כגון שנהג תמיד איזה דבר ע"י שבירר כן בשכלו להנהיג כן, או לאהוב את חברו וכשמרגיל הרבה נעשה ונקשר (בלבו) ובנפשו שאם יחסר לו פעם א' ירגיש נפשו מיד, והטעם כי עיקר מה שאין הנפש מרגיש מה שאין צורך לקיום הנפש, הוא משום כי הנפש הוא רק לדבר קבוע בלי ס' אבל מה שצריך בירור בשכל האדם זה אינו דבוק בגוף האדם כי בהשכל מתחדש מה שלא ידע כלל מקודם, משא"כ דבר שכבר הוקבע בלבו ושכלו מאד עד שמורגל בו תמיד וכשנעשה הדבר קבוע נקבע בנפשו ג"כ. ח"ש אשר ברא אלקים לעשות שהשי"ת ברא העולם שיוכל האדם ע"י מעשיו לשנות ולהפך את עצמו מכל וכל ע"י רצונו והנהגתו, ולא דוקא בגוף האדם רק

למה שחוץ ממנו, שיכול להמשיך התקשרות לדבר שחוץ ממנו ואין נקשר בו כלל. ואמרו חז"ל בתורת ה' חפצו ובתורתו יהגה בו יומם ולילה משעמל בה נקראת תורתו כי יכול להתקשר עצמו בתורה אף שהתורה למעלה מהשגת שכל האדם עכ"ז יכול לקשור את נפשו ע"י שיהגה יומם ולילה, וכשחסר לו לשעה תורת מרגיש בנפשו ואז נקראת תורתו, כמים הפנים לפנים כי נקשר גם התורה בו, ומעתה נתיישב לנו שפיר ואהבת וכו' בכל לבבך ובכל נפשך כי ע"י שמביא האדם השי"ת אל לבו ע"י השכל והדעת ע"ז יכול אח"כ לאהוב בכל נפשו ולהיות הרגשת עצם נפשו... (חסר סיום הענין).

ל

ב"ה יום ה'... תרכ"ו לפ"ק גור

שלום לכבוד הרבני המאווה"ג חריף ובקי ירא ושלם החסיד מפורסם מר"ה ברוך שפירא נ"י ויזרח עדי עד:

אחדשה"ט. הנני לבקש מאת כבוד קדושתו ליתן לי עצה. לאשר כי נשארתי ערום מכל. ועטרת ראשי חמדת לבבי הורי ומורי ורבי נקח מעל ראשי ואבי כבר מת. ואין לי למי כי אם אל אבינו שבשמים. ואנכי איש בער ולא אדע מה אעשה. הרבה משקרים אני רואה. ועצתם דומה כי מדברים לטובתי. ובלבבם שקרים. ורק לצורך עצמם ונגיעתם מדברים. ואותי מציבים רק למטרה. שמעתי את אשר עשה לי השקן הזה הב' שכתב לכבודו. כי אני לוקח עטרה לראשי ואני מתנהג ברבנות המקברת את בעלי. ולא די שאמר בשמי מה שלא שמע ממני. עוד יותר דובר שקרים בעדי. כי אני דברתי עמו פה. ואמרתי לו בפירוש בלא שום ספק כלל. כי אנכי איש פשוט. ואיני יודע כלל מענין הרבנות. ולא אכשול ח"ו ב"א אחרי. ולהיות כירבעם בן נבט החוטא ומחטיא את הרבים. וכאשר שמעתי שבדעתו הזך להיות עמנו ולעשות עצות בנפשינו מה נעשה. השקר ההוא אשר דבר האיש הנ"ל עמדתי נבהל ומשתומם כי אם הי' כן כאשר עלתה במחשבתו היקרה. הי' זה גחמה גדולה עלי. כי יורה לנו דרך אשר נלכה בה. לזאת אני כותב שהכל שקר גמור. והוא ממש להיפך גמור. וכאשר יגיד לו ידידינו ש"ב ר' משה נ"י המוכ"ז. והגם כי אין לי מקום לבקש מכבודו להטריחו לבוא לפה עבורי. ע"כ מחויב אנכי להסיר המכשלה והשקר של האיש הנ"ל. אולם ע"ז נשאתי את לבבי אל כבוד קדושתו שיגחמני במכתבו היקר. בעצה הגונה. כי איש אמת הוא. רבים

מאנ"ש נוסעים לא' להרב ר' ה' נ"י ואנכי לא ידעתי את האיש ואת שיחו. איש נכבד וחסיד הי' נחשב בינינו. אבל לרבי ומנהיג הדור לא ידענו ולא שמענו. וגם ההיפוך לא שמענו. לזאת אבקש מאוד מכבודו לשית עצות בנפשינו. בכתב ידו הקדושה.

דברי ידידו העומד לשרתו בכל עת. הק' ארי' ליב נכד הרבי זצללה"ה
אבד"ק גור. דו"ש לכל החסידים שיחי'

לא

ב"ה פ' לך תרכ"ז לפ"ק פה סטאוויסק:

שלום לידידי או"נ חריף ושגין חסיד יקר איש תבונה מו"ה **ליבלי נ"י**: את מוצא שפתי להודיעך מכבוד הרבני הקדוש שיחי' אשמור. הנה לבוא עד תכונת הרבני. אין באיש אנושי. בכל יעמול אדם לבקש לדעת לא ימצא. כי איש פלאי הוא. סתום באין מבין לאשורו. לבד זה מצאתי אפס קצהו מתורותיו הנפלאים ששמעתי מפיו אשר מעודו לא עבד אדעתא דנפשאי לתקנה כי קדוש מבטן הוא. כי אביו הקדוש זצללה"ה משך לו לבוש קודש. ולא הי' נצרך לעבדה לבררה. ורק עבודתו עבודת הקודש ליחד יחידים. ולהמשיך שפע רב טוב לבית ישראל. בחינת וראיתי צדיק יסוד עולם כתרגומו. ונתתי אל לבי לדרוש ולחקור לדעת מה יתרון להבאים אליו. וראיתי כי כלם ימצאו יתרון. הן בר דעת המכונה בשם מהלך. הלוכו בנקל לקרב אל הקודש. ויבין כי מאת קדושת הרבני היתה לו זאת. אנשים המכונים בשם חסידים. ישפיע בקדושתו עליהם. לנטוע בלבבם אהבה ויראה. לסור מרע ולעשות טוב בפשטות בלי התחכמות יתירה. ההמון אנשים ונשים בראותם המופתים הנעשים ע"י הרבני שיחי' יכירו וידעו כי יש אלקים שופט בארץ. וכבוד שמים נתגדל ונתקדש. הלא זאת תקוות ישראל לגלות כבוד מלכותו ית' עלינו את כל אלה נתתי ללבי חקרתי ודרשתי כל ימי היותי שם. נכספה וגם כלתה נפשי, לדבקה בו. ולהחזיק בו. ולא ארפה בעזה"ת. הנה ידידי למען אהבת א"י אדמו"ר זצללה"ה באתי בדברים האלה אליך. וראוי לך ידידי לשמור המכתב הלז מבין החכמים בעיניהם. כי לא יבינו דברי ויהפכו הכוונה ויבואו לחטוא בנפשותם לדבר ח"ו על הצדיק עתק:

דברי ידידך אוהבך בלו"ג. ברוך שפירא:

לב

ב"ה אור ג' וישב תרל"ט פה גור

החיים והשלום וכ"ט סלה לכבוד אהובי ידידי ש"ב הרב החר"ף ובקי
החסיד המפורסם אי"א מו"ה פנחס אלי' נ"י ויזרח.

את מכתבו השני קבלתי אתמול וגם השגתי מכתב מהרב ר' לוי יצחק
נ"י רצוף פה ולפי דבריך. טובה העיר לפניו ועכ"ז הי' נראה לפי דעתי כי
יקבל הרבנות באפט בעבור כבודו אך נראה כי אינו ברצון כלל לפניו
והטעם לא ידעתי וגם אחיו ר' אברהמלי' נ"י אחר קרא את מכתבו אתמול
(אם) כי יודע גם הוא מהות אנשי עירו עכ"ז לא רחוקה בעיניו ואיך שיהי'
אין לדחות את הרבנות מפילץ לפי דברי ר' לוי יצחק נ"י רק להתוודעות
ומקודם אודות געציל המו"צ דשם ואני חושב כי חתנו יחי' אצל כ"ת
בעיתות הללו ובלי ספק יתיישב כ"ת עמו והגוף הרבנות לפי דעתי מוכרח
כ"ת לקבלו והנה גם אדמו"ר זקני ודודו ז"ל קיבל הרבנות בסוף ימיו עכ"פ
צריך להיות ימין מקרבתו וה' יתן הטוב בעיניו.

ועתה הנני להודיע לכ"ת כי בני אברהם מרדכי שיחי' נעשה בר"מ צוה
בעזהשי"ת ביום ז' לחודש טבת ה'בע"ל יום ה' ויגש אבקש מאוד להתפלל
(עליו) שיצליח בתורה ובעבודת הבורא ואשר הבורא ית"ש יתן בו רוח
טהרה כי הוא בעזהי"ת כלי מוכן לכל השלימות אך אם ה' לא יבנה בית
וכו' נחלת ד' בנים ה' יודע כי רצוני הי' לעסוק בתורה הרבה יותר מאשר
עלטה בידי ועוד אין אני מייאש את עצמי אך כעת אני מבקש מהשי"ת
לפתוח לב בני שיחי' בתורה ויראת (נ"א השי"ת) ה' כאשר חכמים (הר"ב
מפשיסחא הובא ברמ"צ) הגידו בפרשה על יהודא שהי' עסוק ליקח אשה
וכו'. באין חדשות.

הנני ידידו ש"ב דו"ש וטובו ומצפה להשי"ת שיזמין לכ"ת פרנסה ומנוחה

ככל אוות נפשו

הק' ארי' ליב

לג

בעזה"י אתנו החיים והשלום והבריאות כה לחי, קבלתי מכתבך בשבוע העברה ועיינתי בדבריך במהירות כאשר ידעת מהירתינו תמיד ולא עיינתי בגוף הלכה לאשר דבריך פשוטים, וע"ד קושית הב"י אשר כתבת כבר הי' דברינו בזה גם בשנה הקודמת בתוספות מרובה וגם בשנה זו חנני ה' וחדשתי מענינים אלה ענינים פנימים ואין רצוני להעתיקם לך בכתב, ותירוצך גם לפי פשטות מתרצין כן כי נס גם יום א' הי' גוף הפך שנמצא, אך מה ענינו לנס הנרות ובש"ס לא נזכר רק נס הנרות דאל"כ הי' מפורש בש"ס שמציאת הפך הי' בנס כי איננו מוכרח, ובקיצור ראשי דברים ארמוז לך מה שדברתי בישוב קושית הב"י, ולאשר גדול הקושי לבצע עומק המכוון על הכתב, לזאת טוב הקיצור במלות קצרות, הנה חכמז"ל אמרו ונעשה בו נס ומובן להמעין בצדק כי נעשה נס בגוף השמן שהי' דולק בנס וזה כעין תמיהת הב"י בעצמו כי מה שהי' דולק הי' בלי נס ואם נתוסף מה נעשה בו נס, ובו מיותר לכל הפירושים, ולזאת יש לנו להאמין לחכז"ל אשר דבריהם עומדים ברומם של עולם (יש לנו להאמין כי השמן הי' דולק בנס אף מה שהי' יכול לדלוק בלי נס עכ"ז הי' הדלקה בנס לחיבה יתירה, וכבר מובן כי הדלקה בנס היא למעלה מהדלקה בטבע ונעשה בו נס לשון הרמה אל למעלה מהטבע לדלוק בנס, ותוספת ביאור דברינו הנ"ל כי הנה הנסים יש להם סדר כמ"ש הרב מהר"ל בספרו גבורות ה' ויש נס בתוך נס, והוא נס יותר וממקום גבוה יותר לכך יש בזה כמה מדריגות אבל כל נס נקרא למעלה מהטבע, והוא בחי' שמינית שורש הכל אם הבנים כי השינוי בשורש מבטל הטבע והוא נס שמרים הטבע אל השורש שהי' נעלם שם, ועכ"ז מובן להמעין כי יש ג"כ נס בשורש עצמו כי דרגא עילאי אוכמא לגבי א"ס ב"ה כו' ולאשר כי יום א' דחנוכה הוא אם הבנים וזה הי' בכ"ה בכסלו תמניא אינון שביום א' וכללין כולם, לזאת שם הנס נסתר ומוזה עצמו אין לנו השגה בטבעיות ענין השינוי הטבע בנס זה כי כמו שהוא למעלה מהטבע נעשה שמה נס והרמה ולכך הוא באתכסיא, וז"ש לעיל כי אף שהי' יכול לדלוק בלא נס מ"מ הי' דולק בנס, פי' דברינו בפנימיות הענין כי אם הבנים משפעת חיים וברכה להבנים, וענין פקידה משם כ' האר"י ז"ל כי שם כל הדברים בתורת פקדון מלבד שיש לה חלקה, ועתה בנקל יבין המשכיל בדברינו כי לצורך עצמיותה הי' לה כי שם אין מגע סט"א, ולא הי' מגיע טומאת יון הרשעה להגיע אל השורש ח"ו אולם מבחי' להיות לה להשפיע להבנים זה תלוי בזכות הבנים, ונודע כי כל שינוי השורש צריך להיות בבחי' עלי' יותר וכשנעשה הנס בפך הזה

שנק' פך של שמן פי' ששם יורד ההשפעה שנק' שמן שבא מחכמה כנודע מדברי האר"י ז"ל וזה של שמן כי הי' הפך ריקן, אולם בבחי' יחוד גמור בשורש השורש היינו בנקו' כללית הבנים בבטן האם שם הי' דולק, וזה להדליק יום א' בבחי' יחוד מקום גבוה ששם הכל א' גמור, אבל להשפיע כמו שהם במקום, ומזה תבין מ"ש וטמאו כל השמנים והלא נשאר הפך, אמנם הפך הוא ההיכל מקום הפקדון של השמנים, והנה לא נשאר שמנים רק ההיכל והפך כנ"ל, וזה עצמו מ"ש חז"ל והי' מונח בחותמו בהצנע לא להדיק מכלי אל כלי שזה סוד לריח שמניך כו' שמן תורק שמך כמ"ש רש"י ז"ל והוא סוד סדר ההשפעה אבל בזמן שנחסר ההשפעה הוא חתום ומוצנע, ויש לפרש עוד להדליק יום א' במ"ש יום א' יודע לה', והמבין ומשכיל על דברינו ידע כי זה ענין הדעת ששם חיבור הבינה אל הבנים, והי' גס שנתעלה גם אם הבנים, ומזה הי' מוחין חדשים להשפיע להבנים, והבן דברינו אלה כי בהיות שנמשכת השפע ממקום גבוה יותר יש יותר מקום שנתפשט גם להבנים כי במקום גבוה לא הגיע חטאם, וזה צריך ביאור רחב, ואין פנאי להאריך עוד, וזה הי' דברינו בימי החנוכה והוספנו בענין זה ענינים חדשים בתוספות מרובה על העיקר, אמת כי הדברים כתבתי בקיצור ובעת הזאת קשה בעיני להאריך, ובימי החנוכה רשמתי אצלי הדברים כן יזכינו ה' להגיע אל מחוז חפצינו להמשיך הידיעה אל המעשה, גם ענין זה דברנו בימי החנוכה, ענין הדלקה הוא זה להמשיך השמן תוך הפתילה ומזה יש אור בסוד נר מצוה, הוא הכלי המקבל השמן והפתילה והאור והם רמ"ח איברים עם דו"ר אהבה ויראה גימ' נר כ"כ בזוה"ק, ותורה אור זה תושב"כ, וגאמר כי אור בגימ' ר"ז וז"ר, וסוד הענין כי תושבע"פ נק' ג"כ אור בבחי' דאִתְאַחַדַּת בְּרוּא דְאֶחָד ואז גם היא מאירה, ובהיות התיקון כראוי אור הזה הוא מתוקן יותר וזהו אור הגנוז כו', וסוד הגניזה ביארנו כדרכינו היינו גנוז בחושך עצמו להיות האור נסתר, והענין ע"י שמתקן מעשיו לטובה ונמשך המעשה אחר השכל ומזה מוציא אור הגנוז בהמעשה, כי הכלל במדרגה התחתונה האור נסתר וכשיגלה האור ההוא הוא אור עמוק מאוד בבחי' טוב יצ"ט, מאוד יצה"ר וזה פי' זר בקמץ ע"י שהי' מרחוק בבחי' מרחוק ה' נראה ונתקרב והומשך מדריגה תחתונה בחי' המעשה אל החכמה והמחשבה ע"י המצות לשון צוותא כמ"ש במ"א, עי"ז נעשה זר בציר"י שנתוסף פאר וכבוד יותר וזה סוד יפה שעה א' כו' וכ"ז נקרא רז שהאור נסתר תוך החושך ויש לו יתרון עי"ז כמ"ש יתרון האור מן החושך, והשמן שהוא הדעת שיש לאדם אותיות נשמה, והם המוחין שבא מחכמה כנודע, והפתילה הוא מדות גוף ונפש

האדם, ובחיבור כל אלו דולק הגר ה' נשמת אדם, אח"כ ראיתי באיגרת מפרשיסחא דברים אלו בזה"ל הבינה תגדל מהמעשה כי המעשה רז והבינה אור ושניהם דומים כו', ובכל אלו הדברים הי' לנו אריכות גדול בביאור מזוזה בימין ונ"ח בשמאל, ובקיצור נמרץ ארמוז לך עוד במהירות, כי מצפון בא העושר, ופירשנו כי העושר נק' [מה] שע"פ עבודת האדם וז"ש איזהו עשיר השמח בחלקו ע"ש מ"ש מהר"ל וז"ס צפון שבבחי' תושבע"פ שנצפן האור וצריך חידוש זה עיקר העבודה, וזה בחי' שמאל שזהו האור שבא ע"י ההסתתר שהי' מקודם, ומימין הוא העיקר שנק' נצח שהוא הנצחיות שהוא הכרת, וז"ש בזה"ק כי בנצח החיים ובהוד מזון, כי העושר והכבוד הוא תוספות נייחא וכבוד ולזאת אינו בא מעצמו רק ע"י עבודתו, והוד שושבינא דמטרוניתא, וז"ס העשירים מקמצין הוא ג"כ ההסתתר והצמצום, ולא אוכל להאריך עוד כי לכתוב הדברים כסדרן אין הזמן מסכים כלל, ובקיצור רמזתי ג"כ רק כדי שלא תאמר שלא רציתי להשיב לך:

וזכרתי כי בקשת לכתוב לך גם בענין הלכות חנוכה הנני להשלים כל מבוקשך כי תמהו שם על דעת בעה"ע שתשמיש מצוה מותר להשתמש א"כ י"ל שמא יטה בשעת לימוד ויהי' אסור בשבת להדליק כו' ע"ש, ואמרתי די"ל טעם בעה"ע דאין האיסור תשמיש משום היכר כדפירש"י ז"ל כי היכר עדיין יש שלא יאמר האומר שהדליק אז בשביל תשמיש של עתה, ואחר ההדלקה מיד מודה בעה"ע דאסור אבל אח"כ לא בעי שום היכר דהדלקה עושה מצוה ולכך לא ס"ל טעם ההיכר רק טעם ביזוי מצוה, ובתשמיש מצוה וקדושה אין ביזוי מצוה וממילא בשבת מודה בעה"ע דאסור מטעם היכר שהרי אם אפי' צריך להשתמש באמצע הלילה ע"כ צריך להדליק מבע"י ואין היכר בהדלקה ג"כ, ובזה י"ל דברי הרי"ף ז"ל שכ' דאחר השיעור מותר להשתמש לאורה והקשו א"כ יהי' אסור להדליק משום שמא יטה אחר השיעור ע"ש בב"י, ולמ"ש נ"ל דטעם הרי"ף ז"ל הוא ג"כ דאף דס"ל טעם רש"י משום היכר ולכך אינו מחלק כבעה"ע היינו דסובר דכל חצי שעה שהיא זמן המצוה צריך היכר אבל אח"כ לא בעי היכר, אבל בשבת מודה דגם אחר השיעור אסור דנתבטל ההיכר למפרע משעת הדלקה כנ"ל משום שיאמרו שהדליק על תשמיש שאח"כ הצריך לו, ואין לחוש שהוא ישכח דהיום שבת. דקודם התשמיש אין חוששין שישכח, עוד י"ל מטעם אחר דבשבת מודה הרי"ף דאסור גם אחר השיעור דכיון דאין יכול לכבותה ממילא אתקצאי הכל למצוה ורק בחול לא התחיל להתקצות משום שיכול לכבות אחר השיעור והרי במג"א כ' בשם

רש"ל דדוקא כשמכבה מותר להשתמש אחר השיעור, וממילא אף להרי"ף ז"ל עכ"פ צריך שיהי' ראוי לכבות כג"ל, ובדעת בעה"ע הנ"ל נראה עיקר אחר שעיינתי בלשונו בעצמו שכ' מקודם דהא דאסור להשתמש היא אף שיש לו נר אחרת להשתמש לאורה ומיד אח"כ כתב זה דתשמיש קדושה מותר, ומשמע לי דקאי אמקודם דביש שמש יש היכר רק מטעם ביזוי לכך תשמיש קדושה מותר, אבל באין שמש שפיר גם תשמיש קדושה - אסור, ולע"ד הוא ברור דאותם שהקשו עליו לא עיינו בבעה"ע עצמו שנדפס מחדש מכ"י ולכך לא העתיקו דבריו כדאוי כג"ל, והשי"ת יפתח לבנו בתורתו ויתן לנו חיים ברכה ושמחה ושלוש ורצון טוב לעבודתו:

לד

החיים והשלום לכבוד אהובי ידידי ש"ב האברך המופלג החסיד המשכיל הנגיד מו"ה ישראל יוסיל נ"י. לאשר כי בעת ראותך אותי בקשת לכתוב לך אגרת לקחתי לי פנאי ע"ז. ואם כי איני יודע מה לכתוב נלקוט דברי חכז"ל ונסתכל במה שיש להבין מדבריהם, וכבר נודע כי אבות מילי דחסידות ושנינן בפירקן:

(פ"ג) עקביא כו' הסתכל בג' דברים וא"א בא לידי עבירה דע מאין באת, מא"ב מט"ס, ולכאורה נראה לדקדק במ"ש הסתכל כי הסתכלות הוא בעין השכל להבין מזה דבר הנסתר בעומק בענין ההוא כמו שמורגל הלשון אצל חכז"ל נסתכלתי כו' אבל דבר זה שבא מט"ס, לכאורה אין המכיוון רק שידע ויזכור זה וא"כ שייך לשון ידיעה ולא הסתכלות, ומה שר"ל בזה הוא כונת התנא להסתכל כי ביאת האדם בא מאין דוקא והיינו מט"ס, וכתבו הספרים שעיקר יצירת האדם כשהטיפה מוסרחת ומבוטלת לגמרי כעפר וכן כל הנזרעים בארץ אין הקליטה מתחלת לצמוח עד שנתקלקל גרגיר הזרע ונעשה כעפר והמכוון בזה לידע כי זה שנתקלקל ובא לבחי' אין הוא העיקר ובדבר הזה צריכין הסתכלות הרבה לידע ולהבין ענין זה כי יצירת האדם הגוף והשכל באופן ודמיון אחד וכמו שעשה כן השי"ת להיות יצירת האדם שהוא החשוב שבנבראים ע"י ט"ס דוקא מבואר מזה כי זה עיקר החשיבות מה שנמשך הטפה מן המוח בכללות חיות האדם שבחוט השדרה והמוח שהוא עיקר החיות כידוע לכל הבקי בדברי חז"ל ובספרים הקדושים וכן נראה בחוש שהמשכת הטפה כולל איברי אדם ועכ"ז נעשה מזה ט"ס ומבוטלת כעפר ומזה נוצר האדם מבואר מזה שזה עיקר החשיבות שבא לבחי' אין:

ונלע"ד מזה גם על מהות הנפש והשכל שגם כל הידיעות והשגות וחיות הנפש בא ג"כ מבחי' ביטול כנ"ל וזה הוא ענין התפלה שכתבו חכז"ל (ברכות כ"ח ע"ב) ובספרים הקדושים שהוא י"ח ברכות כנגד י"ח חוליות שבשדרה ובק"ש הוא מקום שנמשך החיות מהמוח שנק' חכמה ובינה אל ח"י חוליות שבשדרה להחיות כל הגוף בא ע"י התפלה שהאדם מודה ומבטל כל כחותיו להשי"ת ואח"כ נפילת אפים מזה הטעם שנעשה בטל ממש, והמעייין בספרים הקדושים יראה דברים אלו מפורש ואין עתה עת להאריך בזה בענין התפלה, ואמרו רבותינו הקדושים בשם הרבי ר"ב זצלה"ה ע"ש הרמז והחכמה מאין תמצא וכ"כ בס' רמזי תורה כ"פ והוא כנ"ל שהעמקות כשבא האדם לבחי' אין ויודע שהכל מהשי"ת ודבק בשורשו שהנקודה הנמשך מהשי"ת ממש להחיות הנבראים והאדם נקרא אין שהרי אין בו (בה) השגה ותפיסה, ולזאת העיקר הכל לידע כי האדם ממש אין גם עתה אחר שנברא ורק כל מעשיו שיש בהם חיות הוא רק מבחי' אין שאין להאדם בזה משלו כלום וכגרזן ביד החוצב בו ממש, וא"כ מה שרואים שרשעים שא"י ועושים מעשים רעים בכחם ואמרו כחם ועוצם ידם עשה כו' האמת הוא שמעשיהם נמשך מסט"א וזה צריך האדם לידע ולהאמין שכן הוא האמת שהשי"ת ברא עולמו באופן זה שיהי' סט"א מנגד להקדושה וחיות הנמשך לרשעים ולמעשיהם הרעים הוא מהם ולכך נקראו מתים בחייהם שחייהם נמשך משורש המות, ואמרו חכז"ל מי שאינו כורע במודים שדרתו נעשה נחש והוא כנ"ל שמי שאינו כורע ומודה שחיותו שיש לו בח"י חוליות שע"ז נסבב ענין הכריעה במודים בח"י חוליות וכל קומות האדם והזקיפה בשם כמ"ש (תהלים קמ"ו ח') ד' זוקף כפופים שע"י שכורע בברוך ובמודים ומברך להשי"ת שנותן לו חיות וזוקף אח"כ בהחיות שבא מהשי"ת בבחי' אין, ומי שאינו כורע שדרתו שהיא החיות כנ"ל נעשה נחש שסט"א נקרא נחש כגודע שזה עיקר שם הסט"א אבל אנחנו בני"י ובפרט הצדיקים שאין רצונם ח"ו בשום אופן להנתק מחי החיים רק שיהי' כל חיותנו מהשי"ת סטרא דקדושה לזאת כשעושין שום מעשה צריך להיות בידיעה זו להבטל להיות כאין ואז נמשך המעשה מחיות דקדושה כנ"ל, ולזאת אמר התנא הסתכל כו' ופי' זה ההסתכלות צריך להיות בכל רגע שלא יהי' שום שכחה וממילא א"א שיעשה שום מעשה נגד רצון השי"ת כי ידי העבירה לב חומד ועין רואה כמ"ש רש"י ז"ל בפ' ציצית לב ועינים הם ב' מרגלים כו' למען תזכרו כו' ולא תתורו כו' וכתב במדרש משל לנטבע במים ונותנים לו חבל ואומרים לו הוי יודע שאם תניחהו אין לך חיים ע"ש סוף פ' שלח ונראה בפשיטות שכוונת

המדרש שמה שנא' כי ע"י מצות ציצית וראיתם וזכרתם הוא אצל מי שיודע שכל חיותו תולה במצוות כמ"ש כי הוא חיין כו' וחי בהם שכל החיות יהי אצל האדם מתורה ומצות ואז ע"י זכירה זו באמת מושך כל חיותו כנ"ל ושייכות זה למצות ציצית צריך אריכות דברים:

והעולה מדברי המדרש הנ"ל שכמו הנופל למים שיודע שאין לו חיות כשמסירה רגע אחד כן באמת צריך להיות אצלנו שנדע כי בהסיר רגע א' מהמשכת החיות הנ"ל ע"י שנשכח הנקודה העיקרית אשר הכל כנ"ל אין לו חיות באמת כי בלי ידיעה זו אינו חיות כלל כמ"ש לעיל וממילא אינו נותן מקום למרגלי הגוף לתור אחריהם שהרי שומר הנקודה הנ"ל, וזה עצמו ענין עטיפה בטלית שאין שום אבר יוצא לחוץ מעומ"ש שהוא הציצית ותכלת עומ"ש ממש כמ"ש רז"ל (חולין פ"ט ע"א) והאדם מעוטף לגמרי בכללות נפשו וגופו ביראת ה' החופפת עליו זה ענין עטיפת ציצית וטוב לידע זה בכלל לקבל עומ"ש יראת ה' החופפת בשעת עטיפת ציצית וכפי שמירת הידיעה הנ"ל כן מועלת לבטל היצה"ד:

ונחזור לדברנו שזה ענין עצמו מה שכתב התנא כו' מאין באת שיזכור תמיד כי כל החיות בא מבחי' אין כנ"ל ואם תעיין בספרים הקדושים תראה שיש להבין שזה עצמו ענין תכלת שכתב הרמב"ן ז"ל (בפרשת ציצית שם) שהוא תכלית הכל ע"ש והלשון תכלית היא לשון כלה ששורף ומכלה והיינו לידע שאין שום דבר רק הכל אין ומבחי' אין בא הכל. ואם אמנם אמת כי לא נקל הסתכלות הזה לאנשים כמוני אשר הורגלנו בטבע העולם וצריכין עוד התעוררות לזכור ולידע איזה שעות מיוחדות זאת בבירור שאין שום דבר רק מבחי' אין ואין לנו לרמות עצמנו לצאת במה שיודעין זאת דרך כלל כי זה ההפרש בין ידיעה להסתכלות כי כל זמן שלא יתפעל האדם ע"י הידועה זו אינו ידועה עצומה כי רק אחר הסתכלות יומם ולילה באה הידועה האמתית ולכך אמר התנא מקודם הסתכל ואח"כ דע אף שלעיני בו"ד נראה כי הידועה מקודם, אמת שיודעין מקודם אבל שם ידיעה אינו על ידיעה מבחון כפי הפשוט רק ידיעה הוא שהדבר נדבק באדם כמו שיודע שצריך לשמור חייו שאף שאינו מסתכל תמיד ג"כ לא ישכח ע"י שהידיעה נדבקה בעצמותו ולא נאריך בזה שלא לצאת מהמכוון, ומכש"כ שלא התחלנו לבוא לידי מדה זו שלא לשכוח הסתכלות זו רגע א' כאמור ועכ"ז אין לפטור וליאש עצמנו כי לא עלינו המלאכה לגמור ואשר תמצא ידך כו' עשה, ואמרו חכז"ל (אבות פ"ד מ"ז) יפה שעה א' בתשובה כו' וא"כ אף אם נדמה לאדם דמיונות שקרים שלא יגיע לתכלית המצוה וענין ההוא אין זה טענה לבטל השעות אשר נוכל

להסתכל ולידע לבד מה שבאמת קרוב הדבר מאד כו' וזה הוא כל טענות המרגלים כפי הנאמר בזה"ק (ד' קנ"ט ע"ב) אר"ש מפרשתא דא כו' ומסתכלין עיקרא חד ושרשא חד כו' וזה עיקר הכל שכל מה שעובר על האדם אינו שוכח זאת הנקודה שהוא ממש כגרזן ביד החוצב שאין לנו לעשות רק להיות הרצון להשתעבד לעבודת השי"ת, וזה שאמרו בני מהימנותא מאי קאמרי (במדבר י"ד ח') אם חפץ בנו ד' כו' קב"ה לא בעי אלא לבא כו' פי' שיהי' בנו החפץ והרצון והמעשה הוא מן השי"ת ואין לנו לברור שיהי' כן או כן והשי"ת צדיק וכפי הרצון נמשך המעשה ולזאת אין שום טעם לבוא לעצלות ע"י שנדמה שא"א להגיע להיות מתוקן כראוי, וע"ז נאמר (במדבר י"ד ט') אך בד' אל תמרודו כי זה נקרא מרידה שהרי הוא כמהרהר אחר השי"ת שמצוה לאדם מה שא"א לקיים והרי נאמר (איוב ל"ז כ"ג) לא מצאנוהו שגי'א כח שאין הקב"ה מטיל עול על האדם יותר מכפי יכולתו כי חנון ורחום ה' וז"ש אינן בני מהימנותא חדאין במלין כלומר ממה שיודעין ומסתכלין עומק הדברים לא נפלו ח"ו כאלו המרגלים לומר מאן יכול למזכי בה כו' אלא אדרבה חדאין איך שהשי"ת רוצה לזכות אותן להתחלת מצותיו אף שלא יגמרו באמת כי יודעין שמעצמיותם אין להם כלום והאמת שיש להאדם להודות ולהלל להשי"ת על מעט העבודה שיש לכל א' אך שיודע שאין מהמתחילין לכנוס בעבודתו ית"ש כראוי עכ"ז הלא לפי זכות האדם אינו ראוי אף לטפה מן הים בהתחלה שיש לו ומי שמשגיח בעיניו פקיחא יברר לו דברים אלו ועי"ז דחדאין במילין מתברכין מילין בגוייהו כלומר כשיודעין שאין זוכין גם לזה באין לבחי' אין כג"ל ומאין נמצא הכל כמש"ל ושורה ברכה כמ"ש בזה"ק (ד' קס"ח ע"ב) לא רבי קב"ה אלא לדאזעיר כו' ע"ש וכשרואין דמתברכין מילייהו בגוייהו מסתכלין עיקרא חד ושרשא חד והעיקר והשורש הזה הכל הוא מבחי' אין שרואין שכל התשוקת באין ע"י בחי' זו שהוא יראת ה' ראשית הכל כמ"ש ראשית חכמה יראת ה' ולא אשתכח בהו פרידא כלומר אף אחר שנפתח להם שערי חכמה ומתעלין ממדרגה למדרגה עכ"ז אין שוכחין זאת הנקודה שהכל מהשי"ת ועי"ז לא אשתכח פרידא.

וכשנסתכל יותר בפירוש הדברים נאמר כי כשנופל מזאת הנקודה ונדמה לו כי מעצמו זכה לזה אז הוא נפרד כלומר כי החכמה מהשי"ת ומ"מ ע"י הידיעה הנ"ל שהוא ביטול להשי"ת והקדושה אז זוכה לקבל הארה מעצמיותו ממש שהוא דבוק בנפשו אבל כשנפרד אף שיודע מה שהשיג הוא עצמו נפרד כי אין אני והוא יכולין לדור במחיצה א', וזש"כ בהו ולא אשתכח בהו פרידא ולא נצא מכוונותינו שגם אחר שנפתח להם יודעין

שהוא מהשי"ת ולכך נתוסף להם ברכה יותר ויותר עד שזוכין להגיע לרצון השי"ת ע"י שגם אח"כ יודעין הנקודה הנ"ל, ודברינו זה כמו שאכתוב בעזהשי"ת לקמן בפ"י ולאן אתה הולך, ואינהו דלא אשתכחו בני מהימנותא כו' בפרידא כו' נתבאר ממילא שהוא היפוך דלא אולפן אורייתא לשמה כלומר שכל כוונתם לתקן א"ע ולא להיות משועבד כנ"ל כגזון ביד החוצב ועי"ז שנדמה להם שלא ישיגו ולא יתקנו א"ע אמרי הא אעמלנא כו' טב לן דלא אטרחנא ועי"ז חייבין לסטרא בישא שע"י מה שזכו להשיג ולראות גודל מתיקת עבודת הקב"ה שהרי בעצמם משבחין וגם זבת חלב ודבש כו' רק ששוכחין הנקודה הנ"ל וא"כ הרי אין חיותם מהשי"ת וחייבין ממש לסטרא בישא וזה בפרודא שמה שהשיגו לא יוכל להתקיים בידם כי יתערב טו"ר במעשיהם כנ"ל והוציאו דבה אפס כו' דבעי למהוי תקיף בעותרא כד"א (משלי י"ח כ"ג) ועשיר יענה עזות כו' ולפי דרכנו נאמר כי יש עני ועשיר ועושה כלם ה' וכן כתיב תחנונים ידבר רש ועשיר יענה עזות ואמת כי בחי' א"י היא עבודה זו תפלה לעני כי יעטוף בחי' אין ודור המדבר מקודם ה' בבחי' עושר תפלה למשה אבל מי שעובד לתקן עצמותו ואינו לשמה רק לגרמייהו ונדמה להם דבעי עותרא ואינו כן כ"א רצון הקב"ה בבחי' עבודה מעוני טוב ואדרבה האדם צריך לשמוח בזה יותר, כי בחי' זו קרובה יותר אל האדם ולא נאריך בזה כאן אבל מאחר שהמרגלים היו אנשים גדולים ראשי ב"י והארות' גדלה במדבר ואם נקודה זו ה' אצלם בבירור שהעיקר בחי' אין ה' יכולין לחזור בשלום וזה שכ' כי כ"ז בא שלא אולפי לשמה רק לגרמייהו וז"ש מקודם בזוה"ק (ד' קנ"ח) דדברו לגרמי' עיטא בישא דלא יזכון למהוי רישין כו' כנ"ל שבחי' א"י הוא בחינות אין כנ"ל אבל בני מהימנותא מאי אמרי כו' אלא לבא, לא להיות עובד ועושה כי עשיית האדם רק הרצון ויסתמרון ההוא רשימא קדישא הוא שמירת הברית, ונניח עתה דברים אלו שצריכין ביאור רחב, אך בה' אל תמרודו כיון שרצון הקב"ה להיות בחי' אין כנ"ל נקרא מרידה כשאדם בוחר לעצמו דרך הנראה לעיני בוד' לא בעי עותרא כו' כי הקב"ה משמש דוקא במאני תבורא כמ"ש בזוה"ק בכמה דוכתי ואם נסתכל בדברי הזוה"ק שכ' היש בה עץ אי יש בה בחי' עץ שהוא תורה שבכתב אור הבהיר כענין משה ודור המדבר או בחי' אין שהוא אמת כעין בחי' א"י בחי' תפלה לעני כנ"ל או בחי' תפלה למשה כנ"ל ובפי' אדמו"ר זצלה"ה נדבר מאלה הדברים ועיקר דבריו שחסר להם חיזוק וזה נרמז במ"ש בזוה"ק במוט בפרודא כד"א (תהלים קכ"א ג') אל יתן למוט כו' ואי' במדרש ויצא (פ' ס"ח ב') אמר יעקב אליעזר יצא בעשרה גמלים כו' חזר ואמר לית אנא

מובד סברי מן בריי כי מאין יבוא עזרי כו' אל יתן למוט כו' ופי' כ"ז כנ"ל כי הסתכל יעקב כי הוא ערום מכל שנטל אליפו כל אשר לו שנשאר עני ממש כמ"ש שחשוב כמת וע"ז אמר אשא עיני למלפני ולמעבדני כו' כלומר לתחילת הבריאה שנעשה רק מאין ולזאת מזה עצמו שנשאר עני צריך לשמור עצמו שלא יתן למוט. כו' כלומר שלא יטה מעבודתו ע"י עניות ושפלות לית אנא מובד סברי, כי כשיתעצב האדם ע"ז ומתחיל ליאש עצמו ומבקש עצות לחזור לעושרו הרי הוא מטה עצמו מהשי"ת כמ"ש לעיל:

ועתה כ"כ יש להסתכל במ"ש ולאן אתה הולך למקום עפר רמה ותולעה וג"כ נסמך על דקדוק מה הסתכלות יש בזה, ולכאן רק פי' הידיעה כמ"ל, ונאמר ג"כ שנוכל ללמוד ממה שברא השי"ת כן עולמו להיות האדם מת אחר כלות שנותיו ואין להקשות על דברינו כי המיתה בא מחטא אדה"ר כי בלי חטא הי' האדם חי לעולם ויכול לתקן גם בחייו ענין שעתה בא ע"י המיתה ואיך אנו יודעין בזה כי עתה א"א לתקן רק ע"י מיתה וא"כ יש להבין ענין הזה להיות האדם עובד כמה שנים ואח"כ מת ונקבר במקום עפר רמה ותולעה נוכל להבין זה ע"ד הפשט כי האדם צריך לעשות עבודתו שנברא עלי' ולחזור העבודה להקב"ה שנשתלח ממנו להיות בטל לגמרי כל חיותו ונפשו ונשמתו חוזרות עם העבודה אשר בידה אל הקב"ה ומי שזכה לתקן כל ימיו כפי שנשתלח כמו אבותינו אברהם יצחק ויעקב וכדומה נאמר עליהם בא בימים והיינו שמיתתם ע"י שנגמר עבודתם ממילא נפשו יוצאות ע"י נשיקה שהיא השתוקקת עצום עד שהנפש יוצא ובאבות חושב שנות אדם בן תשעים לשוח אחר כל השלימות שחושב מקודם אח"כ בא הכריעה ולשחוח בהודאה ממש בגפילת אפים עד שנתבטל באמת ונעשה כעפר ממש כמ"ש (קהלת ג' כ') הכל הי' מן העפר והכל שב אל העפר שפי' עפר ששם מקום הביטול שכל דבר הנטמן בעפר נתבטל ממש כעפר ששם עפר על שחיקת הכל מלשון עפרורית שהוא אבק ועפר, ומה שגופות הצדיקים נשאר קיים, האמת נראה ע"י שגם בחייהם אין בהם חיות עצמם והם מבוטלים ממש להשי"ת אשר בתוכם וא"כ כל גודל וריבוי הגוף רק מחיות השי"ת ונשאר קיים וז"ש חכז"ל (ברכות י"ח ע"א) הצדיקים במיתתם קרויים חיים כי חייהם של צדיקים הוא חיות הקדושה אשר בתוכם וזה נשאר קיים וגופו יוכל להשאר כמו שהוא שהרי כמו שהוא הוא ג"כ עפר ממש כמ"ש אאע"ה ואנכי עפר ואפר כו' ונמצא כי ימי האדם בזה העולם אינו דבר קבוע כנ"ל שיהי' דבר זה עיקר ויסוד רק המכיוון הוא אחר השלימות, והיא המיתה שאז הנפש

והנשמה חוזרות בשליחותם ומזה שאנו רואין שכן בריאת האדם מן העפר וט"ס ענין ביטול כעפר כנ"ל וחוזר אל העפר נלמד כי עיקר החשובות הביטול שהתחלה בא מזה ע"י שנתבטל כח האדם בטיפה מוסרחת להיות בטל בחי' אין ומזה נוצר האדם כי קודם היצירה צריך להיות בחי' אין וכן הגמר אחר העבודה ג"כ הוא בחי' ביטול כלומר אף שהשיג ועובד כל ימיו צריך שידע שאין זה שלו רק שהשי"ת פעל בו כגרון ביד החוצב בו כנ"ל ושלא יחזיק טובה לעצמו ואדרבה יתוסף לו יותר ויותר הכנעה בהשיגו גודל קדושת ויראת השי"ת ויפול עליו הכנעה ובושה וידע כי כל מעשיו אינם כטפה מן הים אל התחלת כניסה לעבודת השי"ת ואף כי עבד הרבה באמת אין הכוונה לרמות עצמו רק לידע ברור שהוא האמת כי נמצא רק נקודה קטנה שהיא מן האדם.

והרי אמרו חכמז"ל (שהש"ר ה' ג') פתחו לי כחודה של מחט כו' כפתחו של אולם כו' ודבריהם חיים וקיימים, וא"כ יקשה שאנו רואים חסידים ואנשי מעשה שכמעט א"א לומר שלא פתחו כחודה של מחט לפי העבודה העצומה, אולם הת"י הוא בהסיר השקר המכסה האמת כי האמת שמה שאנו רואין העבודה זה הוא אחר שכבר פתח להם השי"ת כפתחו של אולם לפי מעט הפתיחה שפתחו הם וכשידע אדם ויאמין דברי חז"ל אלו יתברר לו כי לפי קצת העבודה שלו אין משלו רק כחלק אחד מאלפי אלפים כההפרש בין חודה של מחט לפתחה של אולם והכנעה זו שאחר העבודה היא בחי' אין ג"כ שבא בסוף, ובס' הזוה"ק ובספרים הקדושים אם עיינת או תעיין בהם תראה שב' בחי' אלו נקראים חכמה עילאה וחכמה תתאי שהם ב' יראת עילאי ותתאי א' בחי' יראה והכנעה שמקודם הכל שבא מצד ששפל באמת וא"י מה ועי"ז יש לו הכנעה ואח"כ שמשיג רואה שגדלות ויראת הבורא ית' אין באפשרי להשיג ומצד הידיעה עצמה יש לו הכנעה והוא חכמה עילאי וכ"ז יש לנו ללמוד מזה שאדם בא מט"ס והולך למקום עפר רמה ותולעה מזה נלמד שסדר ועיקר העבודה מאין לאין כנ"ל, ונוכל להבין ג"כ מזה טעם בריאת האדם שהי' ע"ז לעשות מכל הדברים אין כלומר לקרב כל דברי העוה"ז להשי"ת להראות שהכל ברא לכבודו ושהכל אין נגדו שהדברים בפ"ע גראים נפרדים ח"ו עניני עוה"ז וע"י הצדיק שמברר הכל להשי"ת ומבטל א"ע אף שהוא בעוה"ז עי"ז מקרב כל עניני עוה"ז להיות בטלין להשי"ת:

והעולה מכ"ז הוא כי גוף העבודה מהשי"ת ועיקר הצריך לאדם הוא להודות ולהכניע ולהראות שהכל ממנו ית' לבטל עצמו כעפר וז"ש (אבות פ"ב מ"ח) אם למדת תורה הרבה אל תחזיק טובה לעצמך כי לך נוצרת

ויש לדקדק כיון שקיים מה שנוצר עליו ג"כ יש לו טעם להחזיק טובה לעצמו ולומר עשיתי אשר נוצרתי עליו אמנם נוכל לפרש כי לכך נוצרת שלא תחזיק טובה לעצמך כל' אין רצון הקב"ה גוף הלימוד כי יצירת האדם רק ע"ז שלא יחזיק טובה לעצמו כנ"ל וז"ש ג"כ (אבות פ"ד מ"ד) מאוד מאוד הוא שפל רוח שתקות אנוש רמה ומדקדקין כי לשון תקוה הוא מה שמצפין ע"ז ע"ש בתויו"ט ומדר"ש ואין קשיא לפי מש"כ כי אדרבה באמת כל התקוה להיות עפר שנזכה לבסוף להכניע עצמו כנ"ל ואין קשיא מה ששואלין הלא התקוה על העולם כי הפי' הוא שאין המכיוון חיי עוה"ז אף שעובד ה' כל ימיו אין המכיוון רק לבטל עצמותו ואיך יתגאה כזה וא"כ איבד כל תקותו ואמר לשון אנוש שהוא הגוף תקותו ותיקונו שמצפה האדם שיהי' בטל כעפר וא"כ איך יתגאה בגופו וג"כ ל"ק מ"ש כי צדיקים אינם רמה כי זה מצד שגם בחייהם ניטל מהם שם אנוש כמש"ל ואולי אין להם במה להתגאות כי כל חיותם הקדושה הגוף שיש לקרות בחי' אנוש כבר הוא עפר אצלם ויצא משם אנוש ומי שרוצה להתגאות הוא ודאי בחי' אנוש ואולי נאמר שתקות אנושית שבו דוקא להיות רמה ותולעה ובמה יתגאה וכל הדברים אלו כמעט מפורשין בכל ספרי רבותינו הקדושים ז"ל וגם מ"ש בס' כש"ט, וידידינו האברך החסיד ר' בן ציון הראה לי זה שמה שכ' (ירושלמי חגיגה פ"ק ה"ז פתיח"ר דאיכה ב') הלואי אותי עזבו ותורתי שמרו שיעזבו לחקור גדולת הבורא ית"ש ע"י התורה ששיגו שא"א להשיג לבד ההכנעה שיש מקודם מצד שא"י כנ"ל ע"ש הוא דיבור ראשון של ספר הקדוש, ואחר שנתברר לי דברים הנ"ל באורך וזכרתי אלו הדברים והם הם הדברים שכתבנו לעיל ב' בחי' יראה הנ"ל וכ"ז יש להסתכל מכח מאין באת ולאן אתה הולך.

ועתה הסתכלות הג' לפני מי אתה עתיד ליתן דו"ח לפני מלך מלכי המלכים הקב"ה שלא יסבור לפי ב' הדברים הנ"ל שאין לו לעשות מאומה וישב בטל רק לשמור בהכנעה כי מ"מ העבודה הוא עיקר שבזה יבא לפני בוראו רק שא"א שיגיע הדברים להקב"ה בלי הביטול כנ"ל וממש כמו שמלך שולח א' שיבא לו דבר פלוני שיהי' טוב כראוי שבוודאי יש ג' דברים שישמע הקבלה שישמע השליחות ויקבלנו והב' מעשה השליחות שיחפש דבר הטוב, והג' ביאתו עם הדבר לפני המלך, שכל א' מהם הוא עיקר ובלי ביאתו בחזרה לא הועיל כלום בעבודתו וע"ז נאמר ולאן אתה הולך כו' שביאתו לפני המלך אינו רק בביטול והכנעה כנ"ל והוא העיקר ומ"מ העבודה העיקרית מצד דו"ח שהמלך יראה אם הביא כרצונו ולזאת צריך להסתכל בכל מעשיו בכל רגע אם יוטבו בעיני המלך, ומה שדקדק

הוא שאין להשגיח כלל על הידיעה שיהי' ראי' על טוב האיש ומעשהו ועתה נתבטל התפארת והגאות אשר עי"ז יוצא שכר היגיעה בהפסדו ושוב יכול להיות שלא יועילו הדברים למי שאינו יודע כי באמת בתחלת הידיעה נתפעל האדם מעט רק שצריך לראות שלא יתישן הדברים.

ולאשר כי משנה שלימה דברינו הנ"ל בפ"ג דאבות כל שמעשיו מרובין מחכמתו חכמתו מתקיימת וכל שחכמתו מרובה ממעשיו אין חכמתו מתקיימת נראה מה שיש להתבונן במאמר הזה ויש להבין לכאור' מאחר שחכ"ל אומרים שהמעשה עיקר א"כ מה אמרו חכמתו מתקיימת ואין חכמתו מתקיימת מאחר שאין זה עיקר והול"ל שזה טוב יותר וכדומה ואף כי התנא בא לומר שגם החכמה לא תתקיים עליו מ"מ ברישא לא סגי בזה שחכמתו מתקיימת מאחר שהמעשה חשוב יותר כנ"ל ונראה כי החכמה צורך גדול אל האדם ואפשר יותר מן המעשה שנא' החכמה תחי' בעלי' והיינו שע"י החכמה שבו סר מדרך רע ומבין להבדיל בין הרע ובין הטוב שלא לטעות אמנם לעבודת השי"ת אשר עי"ז נברא האדם וודאי עיקר המעשה ועי"ז אמרו מוטב שיהי' שוטה כל ימיו ולא רשע שעה אחת לפני המקום ב"ה ולזאת האדם העובד בלתי לה' לבדו ולא לגרמי' לתקן א"ע רק להיות עבד משועבד לקונו צריך לשמור המעשה יותר מן החכמה ולעשות פעולת והכנה לצורך המעשה יותר מלצורך השגת החכמה ומובן מזה כי מי שיהו מעשיו מרובים כדי שיהי' חכמתו מתקיימת נקרא חכמתו מרובה ובזה עצמו נוכל לפרש משנה הנ"ל באופן זה כי מי שמעשיו מרובין מחכמתו פי' מתוך חכמתו שע"ז סובב עיקר חכמתו לרבות המעשה להיות ביתר שאת וכוונה רצוי' לבוראו חכמתו מתקיימת וממילא גורמת לו מעשים יותר כנ"ל שהמעשה גורמת חכמה יותר והחכמה שנתרבה לו ג"כ מתקיים ותביאנו למעשים יותר ומי שחכמתו מרובה ממעשיו שעיקר מעשיו להרבות חכמתו אין חכמתו זאת מתקיימת והכלל כי החכמה גדולה להאדם אבל צריכה להתבטל להמעשה שעבודת האדם להבורא ב"ה וב"ש יהי' הצורך אצלו יותר מחכמתו שהוא תיקן עצמותו כנ"ל: ולאשר כי כעת הזמן קצר ואין לי פנאי ארשום לך עוד בקצרה איזה דברים על פ"ד דאבות משנה א':

איזהו חכם הלומד מכל אדם אמרו בספרים הקדושים כי האדם צריך להבין כל הנראה בעיניו שאין הקב"ה מזמין להאדם רק מה שיוכל ללמוד מזה איזה דרך לעבודת השי"ת והן אמת שהדברים נאמרים רק למי שאין לו שום פנוי' ולא כערכינו כלל, עכ"ז נפרש כי הלומד מכל אדם שמכל אדם לוקח לעצמו מוסר ודרך לעבודת השי"ת מן האדם הטוב כפשוטו שלומד

ממעשיו, ואף מן לא טוב יוכל ללמוד איך בא הטעות וכ"ז מובן וע"ז הראי' שנא' מכל מלמדי השכלתי אף שהי' לו ג"כ מלמדים רשעים כאחיתופל וא"כ הפי' כי אין הלימוד לפי גודל המלמד דווקא רק לפי הלימוד והיגיעה יכולין ללמוד ג"כ מן הרשע אולם לזה ודאי צריכין חכמה והוא נקרא חכם כי אתו החכמה שאף מן ההיפוך הוא מכיר בחכמתו ללמוד שלא לעשות כן א"כ החכמה אצלו וכעין זה כתב בס' דרך חיים שעיקר כוונת התנא לומר חכם מעצמותו משא"כ ע"י שיודע הרבה תלוי חכמתו בהדברים שיודע וכ"כ העשיר תלוי בעשרו שהוא חוץ ממנו אבל השמח בחלקו הוא בעצמותו ולכך בחכם שעושה פעולה לזה ע"ש הסיום קצת דחוק ולמש"כ מובן היטב ע"ש:

איזהו גבור הכובש את יצרו כו', כבר נודע מש"כ רבותינו הקדושים ועי' בס' רמזי תורה כי פי' כובש שלא לדחותו רק לכבשו להיות נכנע ומבוטל להקדושה וזה גבורה גדולה והפשוט מובן כי הגבור ללחום וכדומה אף שעושה מה שלבו חפץ בגבורתו לא נוכל לומר שהוא גבור מאחר שרצון לבו אינו ברשותו נמצא כי אינו עושה כרצונו כלל רק ברוח שטות שבא לו במהירות ואין זה רצונו שהרי מתחרט אח"כ ואדרבה ע"י הגבורה נגמר המעשה במהירות יותר ורע לו אח"כ נמצא כי הגבורה הוא רק כשלבו ברשותו שיכול להטותו כרצונו א"כ יש לו ענין הגבורה וממילא למה שיש לו כח נקרא לדבר הזה גבור אבל בלי הקדמה זו לכבוש יצרו אף אם לכל הדברים כחו עצום אינו גבור כנ"ל וע"ז הראי' טוב ארך אפים מגבור כו' נמצא כי החלוש הכובש יצרו עדיף מגבור וממילא אינו גבור רק אחר הקדמה של כבישת היצר כנ"ל ואינו קושיא שבפסוק נאמר טוב א"א מגבור משמע שאין זה גבור רק טוב מגבור, כי זה העיקר וראשון לענין הגבורה והחלוש שיש לו זאת עדיף מגבור ונמצא איזה גבור בכל גבורה שיש לו רק הכובש את יצרו כנ"ל:

איזהו עשיר השמח בחלקו, כבר נודע אשר הריבוי בא מברכת ה' כמ"ש (משלי י' כ"ב) ברכת ד' היא תעשיר, אולם כשיש לו בחי' השמח בחלקו שמודה להשי"ת על מעט שיש לו שיודע ומבין שגם זה אינו כפי מעשיו א"כ שורה ע"ז ברכת ד' עוד פי' השמח בחלקו שעיקר שמחתו בעשרו שיודע שהעושר מיוחד לו שבוודאי שייך העשירות אליו כי פועל אדם ישולם לו וממילא אינו חומד יותר שהרי אין עיקר שמחתו בעשרו רק בחלקו מצד זה שהעשירות חלקו הוא שהשי"ת חלק זה אליו בפרט, וע"ז הראי' יגיע כפיו כי תאכל כו' שזה שבא מיגיע כפו שייך אליו בפרט ובה בבין לשון תד"א שאמר על הקב"ה עשיר ושמח בחלקו הפי' שאין לומר

התיוו"ט פי' דו"ח נראה בפשיטות כי דין הוא על עצם כל מעשה ומעשה אם טובה היא בלי עירוב פסולת, וחשבון הוא אם רב אם מעט לפי הזכיות והחובות כנ"ל, העולה מכל הנ"ל שג' ענינים הם עיקר עבודת האדם ע"י היראה הקודמת לכל וע"ז נאמר אם אין יראה אין חכמה כי יראה ראשונה קודמת לכל וגוף העבודה מצד דו"ח להיות מעשים טובים ועבודה שלימה והג' היראה שאח"כ וע"ז נאמר אם אין חכמה אין יראה שלאחר השגה וידיעה נולדה יראה זו השלימה שמשיג מה שא"א להשיג כנ"ל, וג' אלו מצאנו בכמה ענינים ענין התפלה ג' ראשונות כמ"ש חכו"ל לעולם יסדר אדם שבחו של מקום תחלה שהוא להודות מקודם שאין בא להתפלל מצדו ומודה ואומר ד' שפתי תפתח כו' וגוף התפלה וג' אחרונות כעבד שמקבל פרס מרבו ומודה עליהם ולזה יש בהראשונות כריעות והשתחוואות וכן באחרונות וכן ברכת הנהנין תחלה שע"ז זוכה להנות כמ"ש חכו"ל (ברכות ל"ה ע"א) אסור ליהנות מעוה"ז בלא ברכה ופי' אסור מבואר בס' התניא שהוא ע"ש בית אסורים שא"א לעשותה בלתי שינתק מחיות השי"ת וכשעושה הדבר הזה נאסר בבית האסורים וא"י לנתק ע"ש כן הדבר שבלי ברכה כשנהנה אינו בקדושה שהרי אמרו חכו"ל (שם) לה' הארץ ומלואה כו' והארץ נתן לבנ"א כאן קודם ברכה כאן לאחר ברכה ע"ש פ' כיצד מברכין והנהנה קודם הברכה מעל ע"ש וא"כ מאחר שקודם ברכה לא נתן לב"א א"כ החיות שמקבל ממזון הזה הוא מסט"א לא ממוצא פי' ד' שיש בהמזון רק ע"י הברכה במודה ומכניע עצמו להשי"ת שיודע שלולא שנתן לו השי"ת שיהי' זה מזון לאדם לא הי' מזון כלל ומודה שרק ברצון השי"ת הוא אוכל ע"ז נותן לו המאכל ויכול לאכלו בקדושה שלא ידבק בחומר המאכל רק בחיות שנתן השי"ת בהמזון להחיות ולהזין כנ"ל ואח"כ כשקיבל חיות והחזיר נפשו בהמאכל צריך לברך ולהודות לומר שגם עתה אינו נפרד ויודע שהמזון שהחזיר את נפשו מהשי"ת וע"ז הוא מקרב המעשה שעושה האכילה אל הקב"ה.

ובזה יובן הגמ' שם (בע"ב) גזול אביו ואמו חבר לאיש משחית שדרשו על הנהנה בלא ברכה ע"ש והיינו אף שאכל בקדושה על שמחסר הברכה שגזול שאין הדבר מגיע כלל אל השי"ת וכמשל הנ"ל שלא החזיר העבד בשליחתו כלל אל המלך אף שמצא דבר טוב מאד מה עשה וזה עצמו הי' בירבעם שאחז"ל (סנהדרין ק"ב ע"א) שלא הי' בתורתו שום דופי וכל חכמי ישראל לפניו כעשבי השדה וגטרד מפני גסות הרוח בלבד כמ"ש בס' שערי הקדושה ח"ב שער ד' והוא מש"ס והוא ממש כנ"ל שעבד עבודה רבה באמת ולכך אמר ואין פשע ואעפ"כ ע"י גסות שנדמה לו שזה מעצמו והוא

ע"ז ממש מאחר שלא החזיר העבודה אל השי"ת ועי"ז נקרא איש משחית שהרי כל התורה והחכמה שהשיג השחית והפריד מהשי"ת. לסט"א עד שהשחית כל ישראל לעי"ז כמ"ש שם שהי' ג"כ עי"י גסות הרוח שיצטרך לעמוד ומלך יהודה יושב כי אין ישיבה בעזרה אלא למלכי בית דוד ולכך לא עלה לירושלים והעמיד ע"ז ע"ש והוא פלא גדול שנוכל לראות מזה איך אדם כמותו נטרד עי"י גסות הרוח כ"כ והרי נראה שנדמה לו שאין עי"ז שהרי אמר אין פשע ומזה יתבאר שאין קושיא מה שמקשין (וכמדומה שכ' קושיא זו ג"כ בס' דרך חיים על משנה הנ"ל) שהרי בידיעה זו לבד שעתיד ליתן דו"ח די שכשיזכור זה איך יבא לידי עבירה, והרי כבר הגיע ככה לירבעם שאמר אין פשע ואינו בשקר רק שנדמה לו עי"י גסות שסבר שכל עבודתו מעצמיתו וזה הוא עי"ז ממש כנ"ל, וענין ג' דברים מצאנו ג"כ בברכות שלפני ק"ש ולאחרי' שמקודם מברכין הבוחר כו' ופי' האר"י ז"ל כ"כ בשמו בספר אא"ז ז"ל שמצד זה אנו באין ליחדו ולומר ואהבת לא מצדנו ואחר ק"ש כפי מה שקיבל עליו עומ"ש ועול מצות מודה ומשבח כי מהשי"ת הוא ושהוציאנו ממצרים שבלי הגאולה לא היינו מגיעים לזכות זה וליחדו ולקבל עול מצוותיו וכן ב' תמידין בכל יום בבוקר ובערב שהוא ג"כ הודאה מקודם על כל היום שכל מה שיעשה ויעבור על האדם הכל מהשי"ת ואחר היום ג"כ הודאה גמורה וקרבן על שעבר כנ"ל.

ובזה אפשר קצת ליישב קושיות תוס' המובא ג"כ בס' אאמוז"ל למה נקרא תפלת מנחה בצהרים הלא תמיד של שחר ג"כ הוא מנחה ע"ש ולפמ"ש אפשר קצת ליישב די"ל שקרבן והודאה זו הוא ענין החזרה שמחזיר עבודת ד' לבעלי' להקב"ה והוא גמר העבודה והנחתו במקומו ובה נצא מביאור המשנה, ונתעכב המכתב ע"ע פ' חקת:

ואכתוב עוד על מאמר א' מפ' ד' דאבות אשר שנינו בש"ק ונראה אם יפול חדשות ולא לדרוש באתי רק הצריך לענינו אשר ידעתי צוק העתים אשר העבודה רבה גם ליישב עצמו על שעה מועטת ולזאת מוטל על כל א' להודיע אשר יודע ואולי מועיל לחבירו אף כי ידעתי בצרת נפשי אשר הידיעה יתירה על המעשה ואופן הזה כמעט נאמר עליו עושר שמור לבעליו לרעתו ולזאת קשה עלי מאד לכתוב גם לדבר אף עם אנשים הידידים לאשר כל א' מחזיק לחבירו כפי חכמתו כן הוא אף שיודע בעצמו שאינו כן אבל בחבירו תולה כנ"ל ומה אעשה לזה אם אצווה ואומר דעתי מלבד אשר לא ישמעו לי ילמדו כי כן צריך להיות ויאמרו כי בעצם צריך להיות הידיעה יתירה על המעשה ולזאת צר לי מאד על אשר חכמתי יותר ממעשי ד' יושיעני, אבל בהקדם דברי אלה אשר כל שומע באמת יודע שכן

ששמח בחלקו מצד הריבוי שהרי הכל שלו רק הלשון שמח שנאמר עליו מצד שחלקו הוא כלומר שהוא בראו והחיות ממנו ית' א"כ מצד שהוא חלק מעצמותו עי"ז השמחה, וחלקו הוא ב"י כמ"ש כי חלק ה' עמו וכמ"ש המפרשים שם: (י' ועי' בס' שפ"א פ' פקודי ש' תרל"ב).

איזהו מכובד? המכבד את הבריות כו' השי"ת מלך הכבוד וחולק כבוד ליראיו כמ"ש חכו"ל בלשון הברכה של ראיות המלך שחלק מכבודו לבו"ד וכמו כן מה שמצאנו כבוד בעולם מצד כי כל מה שבדא הכל לכבודו ולפי מה שאדם נכבד במעשיו יותר יש פאר וכבוד למי שבראו ומצד זה מיוחד לו יותר כבוד שהרי חלק הכבוד לו יותר שגורם כבוד כנ"ל ולפי"ז נמצא כי שורש הכבוד לבני אדם הוא מצד שהם בריותיו של הקב"ה ולכך צריכין לכבד הבריות מצד כי הם בריותיו וגורמים כבוד שמים וז"ש כי מכבדי אכבד ולכך המכבד את הבריות ואינו מקפיד כ"כ על טוב האיש רק מצד שהם בריותיו של הקב"ה כי באמת הוספת הכבוד של המרבה והממעט הוא מעט נגד עיקר הכבוד מצד הבריאה ולכך אף שלפי מעשה האדם צריכין לכבדו עכ"ז עיקר הכבוד לכל הבריות כנ"ל וזה המכבד הוא מורה בזה שכל הכבוד מצד הבורא ית"ש והוא מרבה כבוד שמים מאד והוא נקרא בכלל מכבדי אכבד שהרי א"א לכבד רק מצד הבריאה כנ"ל:

בן עזאי אומר הוי רץ למצוה קלה כו' שמצוה גוררת מצוה כו' ששכר מצוה כו' כי עיקר עשיית מצוה לעשות ציווי הקב"ה ואין הפרש בין קלה לחמורה אף כי גורם נחת רוח יותר בחמורה, אבל כשבאה מצוה זו לפניו הרי היא כאילו הציווי עתה כי אין המשנה מדברת לדחות החמורה מפני הקלה רק [שהרצון] לקלה יהי ממש באותו חשק ורצון כמו לחמורה, שהרי לענין המצוה אין אדם מגיע מצד שפלותו רק מצד ציווי השי"ת, וזה טעם ברכת המצות אשר קדשנו במצותיו וצונו מצד זה באין לקיים המצוה נמצא כי עשיותו רק מצד הציווי ואין לאדם לעשות המצוה מצד טעם המצוה רק מצד הציווי, ואף שיש טעמים במצות, גם מה שרוצין הטעם הוא מצד שהיא ציווי הקב"ה, ויש להבין למה הוצרך התנא לטעם שמצוה גוררת מצוה הרי המצוה עצמה מצד הציווי יש לרוץ אחרי' לקיימה אך כי בא לומר שיש באמת בקיום המצוה קלה ג"כ עשיות כל המצות בכח ולא בפועל כי אנו אומרים על מצוה א' תרי"ג מצות התלויים בה ופי' זה שהמצות מסודרים זה על זה ותלויין זב"ז וכשאדם מקיים מצוה א' נעשה פעולת כל המצות בכח מצוה זו שתלויין זה בזה למשל דברים המקושרים זע"ז שבהגבהת אחת יגבה הכל וזה עצמו הפי' מצוה גוררת מצוה שגוררת ממש שאר המצוות רק שבפרט הפעולה היא במצוה זו שעושה ונמצא כי

במצוה אחת נעשה כל המצוות רק לענין הפעולה ולענין הפעולה ציווי של הקב"ה כמו החמורה ומובן היטב שאין שום הפרש לא מצד הפעולה ולא מצד נחת רוח שגורם כנ"ל ורק לענין השכר שנוטל על הפעולה שעושה בפועל וא"כ על פעולת הקלה יתירשל מצד שיעלה על דעתו שבזה ימעט שכרו משכר החמורה וע"ז אמר ששכר מצוה מצוה כי עיקר השכר הוא קיום המצוה וכמ"ש יפה שעה א' כו' וזהו אמת כפשוטו כי זה קיום המצוה יותר מהשכר שהרי ע"ז נותן הקב"ה השכר ובודאי הפעולה יותר מהשכר וזה מובן, אך לזה צריכין להיות איש אמת להיות עבודה תמה להשי"ת ולא לגרמי' ועי' בפי' משניות להרמב"ם ז"ל בסנהדרין על משנת כל ישראל ע"ש המשל מנער קטן שהביאהו למלמד ללמדו, הכלל כי השכר היותר גדול הוא המצוה עצמה כנ"ל ומ"מ הפי' שכתב הרע"ב וגם הרמב"ם על שכר מצוה מצוה שזוכין ע"י למצוות חמורות הוא אמת נכון יותר בלשון המשנה דקאי על שמצוה גורדת מצוה אבל הנ"ל הוא אמת בפ"ע והר"מ ז"ל שם כתבו על שלא לקבל פרס ע"ש:

אל תהי בז לכל אדם כו' כי כל מה שברא הקב"ה לכבודו ברא א"כ אף הרשעים גורמים כבוד שמים בטובתם ושלא בטובתם וא"כ המבזה האדם ממעט כבוד שמים ומ"מ אין התנא מדבר ברשע גמור שמצוה לבזותו והרי זהו כבוד שמים ויש לבזות מעשיו אבל לא שם אדם שבו שהרי יוכל להיתקן עוד ולכל אדם יש עכ"פ תיקון כנודע ופי' שעה כתבו בספה"ק מלשון רצון כמ"ש (בראשית ד' ד') וישע ד' אל הבל כו' שהוא מלשון ריצוי לקונו והפי' שלכל אדם יש איזה דבר טוב שיהי' מרוצה לקונו שע"ז נברא כנ"ל:

וישע ד' אל הבל כו' שהוא מלשון ריצוי לקונו והפי' שלכל אדם יש איזה דבר טוב שיהי' מרוצה לקונו שע"ז נברא כנ"ל:

ואל תהי מפליג לכל דבר כלומר שכל דבר יש לו חיות מהשי"ת וזה החיות נקרא מקום ועש"ז אמרו חז"ל (בראשית דב' ס"ח י') שהקב"ה מקומו של עולם ואין עולמו מקומו והקב"ה נקרא בל' חכז"ל מקום ב"ה וב"ש והכלל שהנקודה חיות שבכל דבר נקרא מקום כ"כ בסה"ק פי' הנה מקום אתי ובמדרש שם, וז"ש שלא יאמר על שום דבר שהוא מרוחק לגמרי מהקדושה אף שהוא דבר רע שמ"מ יש לו מקום והוא ניצוץ קדוש המחי' אותו ולשון מפליג הוא ניתוק וכריתה ממקום דביקתו שלא יאמר שאין זה מהקדושה ואדרבה ע"י שיודע שכל החיות בא מהקדושה יוכל לבטלו בשורשו:

מאד מאד הוי שפל רוח כו' כבר כתבתי לעיל שעיקר התקוה הוא

הביטול לאן אתה הולך וא"כ העיקר השפלות, ואל יקשה כלל מה שמקשין העולם הלא כל אדם תקוותו רמה א"כ למה ישפיל בפני כל אדם כי אין זה טעם על השפלות רק טעם על מידת השפלות שזה עיקר התקווה כנ"ל:

אל תעשם עטרה להתגדל בהם כו' שלא יהא הרצון לתקן עצמותו וזה להתגדל וקרדום לחפור למצוא עומק החכמה לדחות הפסולת רק להיות עושה רצון בוראו כנ"ל:

ומחמת מיעוט פנאי גם נחיצת ש"ק כי נתעכב ע"ע עש"ק פ' חקת ולזאת אקצר כו' ועל השי"ת בטחוני בחסדו כאשר עזרני וקיימני ע"ע כן יגמור לנו בחסדו ויעזרנו על דבר כבוד שמו להכיר דרך אמת לעשות רצונו בלבד בלבב שלם ולהיות לבבנו אחד לעבודתו ית"ש:

דברי ידיך ש"ב הדושה"ט הקטן ארי' ליב

לה

ב"ה בלק לזו' הצנועה מרת יוכבד רבקה שתחי' ותתרפא במהרה.

דיין בריעף האב איך ערהאלטען אין וואס די ביסט אדורך געגאנגען דאס יאהר די אלע יסורים מיט די שרעק איז בודדאי אכפרה אויף דיינע אלע זינד אין די האסט תשובה געטוהן דער עיקר תשובה איז חרטה צי האבען אויף די זינד אין די ביסט היינט א אנדערער מענטש האטש די האסט יסורים פין אלע זייטען דראפסטו האבען שמחה די ביזט אסאך ריינער געווארען ביסט היינט אַנפּש יקרה ושפלה זאלסט נעמען אויף דיר אן השי"ת זאל דיר שיקען ארפּו"ש זאלסט האבען כל טוב זאלסטו ווייטער זיין אַנפּש שפלה ווי ביז יעצט (אין דאס) וועט שוין ברענגען צי אלע מעשים טובים וואס נאר צו וועסט נעמען אויף דיר זאלסט די זאגען בלי נדר דאס וואס מען האט מורא צי טיעהן אהן איז אזוי א שווער ווי נדר גופא אין השי"ת זאל דיר שיקען במהרה ארפּו"ש תוך כל חולי אחב"י רפואת הנפש והגוף זאלסט אהיים קימען געזינטער הייט.

ממני בעלך המתפלל בעדך הק' ארי' ליב

מכתבך קבלתי ומה שעברת השנה. כל הייסורים והפחד, הוא בודדאי כפרה על חטאיך והרי כן שבת בתשובה, עיקר התשובה היא רק להתחרט על החטאים, והרי את היום אדם אחר. למרות ויש לך ייסורים מכל הצדדים, עליך להיות בשמחה במה שנטהרת הרבה. את היום נפש יקרה ושפלה, קבלי על עצמך לכשיעזור השי"ת, וישלח לך רפּו"ש ושיהי' לך כל טוב, המשיכי להיות נפש שפלה. כמו עכשיו. וזה כבר יביא לכל המעשים הטובים.

כל מה שאת רוצה לקבל על עצמך תאמרי "בלי נדר". מה שחוששים מלעשות נדר. בלי הנדר חשוב הוא כנדר גופא. והשי"ת ישלח לך במהרה רפואה שלמה, בתוך כל חולי אחב"י, רפואת הנפש והגוף. שתשובי הביתה בריאה.

פרק ג':

ענינים שונים

לו

ב"ה ה' קדושים י"א למב"י תרס"א גור:

החיים והשלום לכבוד אהובי מחו' הרב הגדול המפורסם בנש"ק קדוש
יאמר לו כקש"ת מו"ה **ישראל שליט"א**:

את מכתב כ"ת שיחי' קבלתי בצירוף הפלפולא בדבר הלכה. ושמחתי
בראותי כ"ת מטייל בש"ס ופוסקים ארוכות וקצרות. והנני למלאות רצונו
להגיד דעתי הקלושה בזה בענין הלכה ובענין מעשה בקצרה.

בוודאי מי שיש בו קצת יר"ש ומקבל ע"ע לשמור ולקיים מצות
התלויות בארץ ויודע בנפשו שגם ב"ב לא ימחו בידו אין לו לחוש. ולמצוה
יחשב לו והגם שעלי' זו שלא לשמה יחשב נוכל לומר מתוך שלא לשמה
בא לשמה. אך מי שאינו בטוח בנפשו לקיים המצוות כי רבים המה מתנות
עניים ומעשרות עולה כחומש מן התבואות ויותר והעולה על כולנה שנת
השמיטה שהיא נסיון גדול לפ"ד בפרט אם כל מחייתם יהי' רק מתבואות
הארץ לכן לא בנקל להביא את עצמו לידי נסיון כזה, ובפרט מ"ש כ"ת
שיחי' להתיר גם להאנשים מתנהגים בפריצות במדינות הללו על סמך
שהעולה לשם יכניע א"ע וכו' חס לי' לזרעא דאבא למימר הכי והלא כל
עליותיו אינו אלא לרעות א"ע מחמת שפרנסתו דחיקא בכאן. ובטח שמע
כ"ת שי' מהכיתות הפריצים הרשעים שנתפשטו בא"י ובירושלים אוי
לאזנים שכך שומעות לכן בזה בוודאי יש חשש איסור לפע"ד כ"ז כתבתי
להלכה.

ועתה אני כותב למעשה לאשר כתב כ"ת שיחי' רצונו להשתדל בזה
להסב לבות בני' לעלות לשם מהראוי שלא לסמוך א"ע על המעשה רק
לשלוח שמה מקודם איזה אנשים בעלי דעת שיהי' שמה לפחות איזה
חדשים שיוכלו לראות אם באופן להחיות א"ע מצמיחות האדמה כי אינו
דומה שמיעה לראי' וגם הלא הרבה אנשים אביונים בא"י למה לא יעשו גם
המה כן ועכ"פ צריכין מקודם לשאול לאנשים מכירים אשר יושבים שם
כמה שנים לשמוע מה בפיהם בזה. ואשר נראה מדברי כ"ת כי נעשה
השתנות שמה שהארץ מצמחת בברכה יתירה ממה שהי' עד עתה אנכי לא
שמעתי מזה וזה יכולין להתוודע מאנשי א"י:

ומה שבא עוד בדברי כ"ת שי' שכשיתקבצו רוב מבנ"י כריבוא ואלף
וכו' דברי תימא הם שעל כזה נאמר אל יתהלל חוגר כמפתח ולא נוכל
לצרף זאת להתיר לעלות לא"י והקב"ה ישיב שבותנו במהרה ויעלנו לציון
ברינה וישמחנו כימות עניתנו. אלה דברי ידידו לנצח הדו"ש בלונ"ת.

הק' ארי' ליב מפה ק"ק גור.

לז

ב"ה ל"ב למב"י

כבוד ידידי מחו' הרה"ג המפורסם כ"ש מוה"ר ישראל שליט"א
את מכתבו שנית קבלתי ושם נאמר כי כ"ת מעכב מלעשות דבר עד
אשר אסכים גם אנכי ואנכי לא ידעתי הלא מודה אני כי הוא מצוה למי
שיודע בנפשו שיקיים המצות התלויות בארץ ואם כי לדידי שלא לשמה
הוא.

ומה שהשיב כ"ת בזה לדמותו לאוכל מצה כשהוא רעב לדעתי אינו כן
דהתם אינו רוצה להפיק רעבונו בדבר אחר רק במצה של מצוה אבל הכא
בעוד שהי' לו פרנסה לא חש לעלות ה"ז דומה למי שמכין לו מזון להפיק
רעבונו כל ליל פסח וכשנחסר לחמו ונאבד ממנו מוכרח לאכול מצה דא
ודאי שלא לשמה הוא אך אעפ"כ מצוה קרינא לה (נזיר כ"ג ע"ב) שמתוך
שלא לשמה בא לשמה ובפרט לאיש כמוהו ולדכותי' בודאי לשם מצוה
קעביד ויקנה ויעשה ויצליח ולמה יתעכב על ידי.

אך העצה שנתן כ"ת לעשות כמעשה הנביא (נחמי' י' ל') להביא את
העם באלה ושבועה, הוסיף לומר שבבית שני לא מצינו שעכבו על מצות
התלויות בארץ כי לא נחרב רק בשביל שנאת חנם לא באתי לידי מדה זו
כאשר כתבתי שאצלו הוא נסיון גדול לתת כחומש מכל התבואות הארץ
ואפ' עני מחויב ליתן ואיתא במשנה (אבות פרק ו') בארבעה פרקים הדבר
מתרבה על מפני מעשר עני וכו' הם חשודין על שכל שהוא במיתה וגם
מתנות עניים שאינו מפורש מ"מ כתוב בי' (משלי כ"ב כ"ג) וקבע את
קובעיהם נפש רק חורבן וגלות (יומא ט' ע"ב) אינו בא זולת על ג"ע וש"ד
כו' וש"ח ולדידי עצה על השבועה הוא פטומי מילי בעלמא מכמה טעמים
ומי ישמע לו לקבל השבועה והרי בכל יום ויום עולים כמה חבריות
וקונים אדמה למאות ואלפים אשר בלי ספק לא נמצא חלק עשירית
שיעלה על דעתם לקבל עליהם דברים חמורים כאלה ובפרט אנשים
פרוצים שהקילו בכמה דברים בפה איך נוכל לומר שישנו מעשיהם בודאי
אותם ההולכים למדינת אמריקא הם פורקים לגמרי כל דת היהדות וזה
שעולה לקנות אדמתו רוצה להיות נשאר בין היהודים אבל אין הוכחה
שדעתו לתקן מעשיו מה לי לדבר רעה על אחב"י השי"ת ישמור אותן
שלא יכשלו בשום דבר אבל להלכה כתבתי הנלע"ד

מאת ידידו דו"ש וטובו הק' ארי' ליב.

לח

ב"ה יום ו' אלול שנת תרמ"ד לפ"ק פיעטרקוב.
אל כבוד רבבות ישראל עם סגולה. ואל ראשי אחינו שבגולה. הרבנים
הגאונים. איש על דגלו חונים. ואלפי רבבות ישראל אליהם פונים. ה'
עליהם יחי':

הנה מאז הודעתי לכבוד גאונם כי גטעתי עצי אתרוגים בארץ הקדושה בכפר חאטין הנקרא במדרש כפר חטיא והבאתי נטיעות מאלו הכשרים במסורה מדור דור מהגאונים הקדושים אשר בארץ המה אשר שם ה' עד עתה מדבר. ולא שלטה בה ידי זרים. אך עד עתה היו הנטיעות רכות והתנועעו לרוח היום ויוכו מהקוצים אשר סביבותם. אף אלו כשרים ע"פ הדין כי מה שנעשה ע"י קוצים כשר. אך לא היו מהודרים כ"כ. אך בשנה זו כאשר זכיתי לעלות אל הר הקודש ושכנתי במדבר לא במלון אורחים. שמתי עיני אל הגנות ביתר שאת ויתר עוז. ותקנתי בכל מה שהי' באפשרי לתקן לטובה. ובעזה"ש גדלו והצליחו במראיתם ותבניתם. יפים במראה ונחמדים בתואר עוד יותר מאתרוגי קארפ. וגם הגנות אשר שכורים המה מהערביים הושם עליהם שמירה מעולה מאוד. והמה יפים ונהדרים. ובודאי כל איש יתלהב ליקח אתרוג מארץ הקדושה. וגם ע"פ דין. ובאשר הסכימו גם צדיקי ישראל וקדושי. כי במקום שנמצא אתרוג ארץ הקדושה כשר. אף אם ה' אתרוג קארפ נאה ממנו מהראוי לברך רק על אתרוג מארץ הקדושה כי מצות הדר הוא רק למצוה מהמובחר. ומורכב פסול מן התורה. ואתרוג ע"פ דין צריך מסורה. וגם אם נסמוך על סימנים. מעוטא דמעוטא המה אשר להם כל הסימנים. כי אף אם יש להם בליטות ועוקצם שקוע עדיין לא נדע אם הגרעינים זקופים. ואי אפשר לדעת רק אם נמצאו שני אתרוגים מאילן אחד. ויפתח האחד להכשיר השני. וגם אתרוג בלא פיטום מאה"ק כשר גמור הוא. כאשר העיד הרמ"א שבימיו רוב האתרוגים היו בלא פיטמות וכל האתרוגים אשר יהיו מארץ הקדושה יהיו באנדערלירט כתב על שמנו ואם יביאו אתרוגים ממקומות אחרים ויאמר עליהם כי ממקום קדוש יהלכון אין לסמוך עליהם ולא לטובת אה"ק היא ואין עדות אחריותם עלי. עבד לעבדי ה' חיים אלעזר וואקס אבדק"ק הנ"ל:

גם אנכי מסכים שאם אין סימנים באתרוג מקארפו יש לחוש מלברך על חשש מורכב. ומצוה להדר אחר אתרוג מארץ ישראל. הגם שאינו מהודר ביופי אם הוא ע"פ דין כשר. הק' ארי' ליב מגור:

דברי חכמים אינם צריכים חיוזק והנה גם אנכי מסכים לקושט דברי אמת הנאמרים לעיל. שיש לחוש לאתרוגי קארפו מחשש מורכב ומצוה להדר אחר אתרוג מארץ הקדושה. הק' ישראל יהושע חר"פ קוטנא:

גם אנכי מסכים לכל הנ"ל לטוב. הק' יחיאל מאיר ליפשיטץ מגאסטינין:

לט

ב"ה ג' אחרי.

חיים ושלוש וכ"ט לכבוד אהו' חותני החריף החסיד המופלא הנגיד המפורסם מ' יהודא הלוי נ"י ויזרח.

את מכתבו קבלתי תמול ות"ל שזיכני לבשורה טובה מלידת נכדי בן בני א"מ שיחי' כן יתן ה' ונזכה להכניסו בבריתו של אאע"ה ולגדלו ולחנכו ומוכרחני ליסע לביאלע על הברית מילה ליום מחר אי"ה הגם כי תמול באתי מן הדרך לכן מוכרחני לקצר ואולי יהי' שהות עוד לכתוב אליו בחזרתי לפה ביום ה' לעתות ערב אי"ה.

ואודות החזקת היתום בוודאי מצוה גדולה היא ונכון יותר לעשות המצוה בשארים הקרובים שהם קודמים, וע"ד הסעודה אשוב שלא לערב שמחה בשמחה וגם אולי יהי' כ"ת עוד בר"ח סיון בביתו נכון יותר לסיים הספר בחודש המיוחד לקבלת התורה. ראיתי באיזה ספר אפשר בשל"ה או בסדר היום כי נכון ליתן הס"ת לבהכ"נ או לבהמ"ד בחג השבועות, אבל אין העולם נוהגין כן בעבור שהמנהג להוליך הספר בעת הסיום, עכ"פ בחודש הזה נראה נכון יותר.

וע"ד כתיבת האותיות נראה שהוא כבוד התורה לכבד לאנשים וגם אם נמצא ביניהם אנשים פחותים אין למנוע בעבור זה בשגם הסופר מתקן אח"כ האותיות ומצוה בו לא שייך בזה כי ביד כ"ת לכתוב כמה אותיות שירצה לבסוף והמה יכתבו מקודם איזה אותיות והש"י יתן ויהי' לו לברכה והצלחה לו ולכל ב"ב, ונזכה לקבל חג הבע"ל בשמחה וכשרות כאות נפשו ונפש חתנו הדו"ש.

הק' ארי' ליב

מ

המכתב האחרון שכתב אדמו"ר מאלכסנדר זצלה"ה לאדמו"ר בעל שפת אמת מגור זצלה"ה קודם שנפטר ח"י אדר.

ב"ה א' אדר ממתקי"ם לפ"ק אלכסנדר.

לידיד ד' ולידיד נפשי הרב החריף בנן של קדושים חו"נ כקש"ת מו"ה ארי' ליב ג"י (הוא הה"ק אדמו"ר בעל שפת אמת זצ"ל מגור).

את שאהבה נפשי בקשתי ולא מצאתי אף כי נפשי מאוד בוכי לא עלי רק על צאן עדרת רועים כי בצרתם לי צר, אך בזכור אהבתינו מתהפך היגון [יתהפך מיגון] לשמחה פן תוכל להראות אתי בכל אפשירות יען ידעתי כי אהבת ישראל יתגדל אצלך בכל עת ולא תשקוט ולא תרגיע כי לבך הומה עלי [עליהם] וזה פי' הפסוק עם שפכו לפניו לבבכם רק אי"ה [תהי'] אהבה האמתית המסותרת בפחד יתגדל אצלך מעולם ועד עולם.

ידידך הק' חנוך הענוך הכהן

בהעתקת מכתב אחרת

[הק' חנוך הענוך בן שרה חנה הכהן]

מא

חיים ובריאות ושלוש וכ"ט לכבוד אהובי יד"נ ולבי הרב החסיד הצדיק המפורסם לשבח ולתהלה כש"ת יח"מ.

את מכתב קדשו קבלתי והשי"ת ישלח לך"ת רפואה שלימה במהרה תוך כל חולי אחב"י ואם כתולעת אנכי ולא איש להתפלל בעבור כ"ת עכ"ז זוכר אני את כ"ת מעצמי בברכת ושים חלקנו עמהם אבקש גם מכ"ת לזכור בצוק העתים וצרות אחב"י המרובים מאוד אין לנו מנוח לכף רגלינו גם א"א לעסוק בתורה מרוב התלאות השי"ת ירחם עלינו ויפר עצת אויבינו ויקם עלינו עצת התורה (הטובה) ועצת כל הצדיקים עלינו לטובה. אודות המחלוקת ברפין אמרתי לר' אפרים שיבטל דעתו לסמוך על המוכ"ז ר"מ אשר דברתי עמהם.

דברי דו"ש וטובו כל הימים באהבה עזה כמשפט לאוהבי שמו.

הק' ארי' ליב.

מב

ב"ה ב' וארא תרמ"ד פה גור

החיים והשלום וכל טוב לכבוד אהובי ידי"נ הרב המאוה"ג צדיק ותמים חסיד ועניו איש ירא אלקים המפורסם לשבח כקש"ת מו"ה יחיאל מאיר שי' לאוי"ט בטוב ובנעימים.

הנני לבשר לכ"ת שי' בשורת מזל טוב כי הגיע ת"ל תור חתונת בני החתן המופ' בתורה ויראת שמים כמר משה בצלאל שיחי' שתהי' למזל טוב ובשעה מוצלחת ביום ד' פ' בא ג' שבט הבע"ל, יתן השי"ת ויהי' החתונה למזל טוב ויעלה זיוגם יפה ואזכה לראות מהם בנים וב"ב עוסקים בתורת ה' ונוכה לשמוע אך טוב מכל אחבנ"י, והשי"ת יתן לכ"ת שי' חיים ובריאות הגוף ויחדש כנשר געוריו כאות נפשו ונפש אוהבו דו"ש וטובו בלו"ג חפצה

הק' ארי' ליב מק"ק גור

מג

ב"ה א'... תרנ"ד פה קרעניץ

החיים והשלום לכ' מחו' ה"ה הרב הצדיק המפורסם בגש"ק קדוש תאמר לס"ק כקש"ת מ' יחזקאל שי' לאוי"ט האבד"ק שינאו. אחד"ש הטוב הנני בזה לבקשו עבור המוכ"ז השו"ב מ' יעקב ג"י אשר נסע עמי זה בעשרה שבועות למדינה זו והוא שו"ב עם כל המעלות וגם במקומו יש לו פרנסה והוא נכבד בעיני בני עירו. אך מחמת סיבה מוכרח הוא לחפש לו מקום במדינה אחרת. לזאת באתי בדברי אלה לכבוד תורתו שי' להודיעהו כי איש הגון הוא וכאשר יהי' אצל כ"ת שי' איזה זמן בלי ספק ימצא בו כל המעלות כראוי. ונא לקרבו ואולי כ"ת שי' לעשות לו טובה לימצא לו מקום למצוה גדולה יחשב לו. ואין מהצורך להאריך לחכם כמוהו בשגם יודע כי אין דרכי לבא בכתובים.

והש"י יכתבהו ויחתמהו לכ"ת שי' לחיים טובים בספרן של צדיקים. כנפש מחו' דו"ש ומבקש למלאות מבוקש.

מאתי הק' ארי' ליב אבד"ק גור

מד

ב"ה יום א' ראה תרל"ג פה גור.

החיים והשלום ושמחה לכבוד ידיד נפשי ולבבי הרב החרף החסיד השלם מו"ה איש ירא אלוקים פנחס אלי' נ"י ויזרח (נ"א את) מכתבו קבלתי אתמול בלילה מוצש"ק ב"ה אתנו החיים והבריאות והשי"ת יזכנו לשמוע בשורות טובות וישועות ונחמות מכל אחב"י הצריכים רחמים וישועה בגוף ובנפש ופרנסה אשר כמעט נשכח ממני צערי אשר ... בשני בני בשנה זו השי"ת ינחמנו ויהפוך עלי הכל לטובה כי הוא אב הרחמים מהשמועות אשר תשמיענו אזני בכל יום ויום עד כי אין כח לסבול כבדה אזני משמוע השי"ת ירחם עלינו ויזכור כי אנחנו בני אברהם יצחק ויעקב אשר עשו רצונו בלב שלם ואנחנו בוחרים בדרכיהם ומחכים ומצפים (נ"א ומצפים ומחכים) אליו שיתגלגלו רחמיו עלינו ויקרב אותנו אליו ונזכה אנחנו להיות מעבדיו התמימים ואם היינו יודעים כי יש לפנינו נחת רוח היינו מקבלים עלינו הכל בשמחה אבל אנו מצערים אשר בכל צערנו אין אנו זוכרים (אולי צ"ל זוכים) לעשות לפנינו נחת רוח יהמו נא רחמיו עלינו לשמוח נפשנו בשמחה של אמת ולהאיר עינינו מהחשיכה ולתת לנו חיים ברכה ושלום ויקרבנו אליו.

דברי ידידך בלב וגפש ומנחם בזוכריו

הק' ארי' ליב

מה

ב"ה ליל א' דחנוכה תרנ"ד, גור.

החיים והשלום וכ"ט לכבוד אהו' יד"נ ש"ב הרב המאה"ג חכם ושלם חסיד ועניו אי"א כ"ש מו"ה פנחס אלי' ויזרח לעד.

את מכתב כ"ת שיחי' וגם הט"ג קבלתי והשי"ת ברחמיו ישלח במהרה רפואה שלימה לב"ב יחי' לרמ"ח אברי' ותתחזק ותתרפא במהרה תוך כל חולי אחב"י ונזכה לשמוע מאתו אך טוב וגם מכל אחב"י וכשם שעשה לנו הקב"ה נסים וישועות בימים הללו כן יעשה לנו וימהר ישועתינו ולהרוח לנו מצרותינו ומעבודת הפרך אשר גברה מאוד בשנה זו וגם ש"ב מ' פישל צריך רחמים רבים השי"ת ירחם עליו בכלל ישראל.

מאת ידידו ש"ב הדו"ש בלונ"ח מצפה לשמוע מאתו בשורה טובה.

הק' ארי' ליב

מו

ב"ה א' פ' תולדות

החיים והשלום לכבוד אהובי ידיד נפשי ולבבי ש"ב (נ"א ידי"ג)
המאוה"ג חריף ובקי חסיד ועניו או"א כש"ת מו"ה פנחס אלי' ג"י וזרח
לעד.

אחשוב כי כבר קיבל כ"ת מכתבי, וכעת שיש לי גילעגנהייט
אודיעהו בשורת מזל טוב שזיכנו השי"ת להכניס את בני שיחי' בבריתו של
אאע"ה ונקרא שמו בישראל נח לאמר זה ינחמינו מעצבונינו, וזכנו לשמוע
בשורות טובות ישועות ונחמות כי מאד כשל כח הסבל מתלאות שונות
הסובבות אותנו כולנו עם עני ודל וחסה בשם ה', וקורא אני (נ"א עלי)
שלום מר לי מר כאשר מתאספים איזה שמחה מוכרח כ"א להגיד צערו
ואם אמרתי אספרה כו' אך מי שאמר לעולמו די יאמר די לצרות אחבנ"י,
ולישועתו אנו מצפים ומיחלים לחסדו והקב"ה יזכני לגדל את בני שיחי'
לתורה ולחופה ולמע"ט.

דברי ידידו דו"ש וטובתו

הק' ארי' ליב.

מז

ב"ה אור ליום ד' משפטים (י"א אדר תרס"ג)

החווה"ש ובריאות לכבוד אהובי ידי"ג ש"ב ה"ה המאו"ה חכם ושלם
וחסיד ועניו אי"א כעש"ת מוה"ר פנחס אלי' שליט"א. האבד"ק פילץ.
ת"ל כי הגיע תור נשואי נכדיי * שיחי' השי"ת יתן שיהי' למז"ט
להבנים ולהזוג ולכל משפחתנו, והשי"ת ישמור שלא ישלוט בהם ע"ר ח"ו,
ונזכה לראות מהם דור ישרים וזיווגם יעלה יפה יפה, ובוודאי ימחול כ"ת
שיחי' להטריח עצמו ולבוא על החתונה אי"ה למעני ולמען הבנים, ות"ל
כי הביהמ"ד נפתח לנו כן יפתח לבנו בתורתו הקדושה והשי"ת ישמור
אותנו מכל הרדיפות, ויתר הדברים של ע"ג מענין החדרים אספר לכ"ת
כאשר יבוא אי"ה לפה, והשי"ת יפר עצת הרשעים ונזכה לשמוע אך טוב.
מאתי ש"ב ידיד נפשו הדו"ש בלוג"ח

הק' ארי' ליב מפ"ק גור.

גם אנכי דושה"ט ומבקשו לבוא לפה כאשר הבטיח לנו ונזכה לבשרו
תמיד אך טוב.

נאום ש"ב הדו"ש א.מ.

גם אני מזכירו הבטחתו ואבקשו לבוא על שמחתינו,

נאום ש"ב הדוש"ת, משה בצלאל.

* הרה"ח ר' יצחק מאיר בן רמ"ב וחתן כ"ק בעל אמרי אמת זצ"ל

מח

ב"ה אור ליום ד' ראה תרנ"ג

החיים והשלום והבריאות לכבוד א"ה ידי"ג ה"ה הרב המאוה"ג המפורסם החסיד השיש כ"ש מ' * אברהם יהודא ג"י ויזרח. אד"ש הטוב, השי"ת ישלח לכבודו הרפואה במהרה בשלמות, באתי במילין אלו לכבודו אשר החיוב מוטל עליו לשמוע אל הדברים אשר הדאקטורים מצווים אותם, כי הרופא אמר צריך שומעין לו, וכאשר השי"ת ישלח רפואתו ויחזור לאיתנו יוכל להתנהג כרצונו, ולע"ע מוכרח לבטל דעתו לדעת הרופא, והשי"ת יתן ונשמע אך טוב מאתו, ונזכה לראות בחיים ושלום, ויחדש כנשר נעוריו.

כחפץ אוהבו הדו"ש בלונ"ח ה'ק' ארי' ליב מפ"ק גור.

* רב בק"ק ברוק

מט

ב"ה מוצש"ק אור ליום א' מטות תרל"ג גור.

חיים ושלום ובריאות וכ"ט לכבוד אהובי ידיד נפשי וידיד אבותי הרב המאוה"ג צדיק וחסיד אי"א חכם ונבון כש"ת מוה' מנחם מענדיל אבד"ק זדונסקא וואליא.

הגני בזה לדרוש שלומו הטוב, השי"ת ישלח לו רפואה שלימה במהרה ויתן לו חיים ובריאות הגוף ויחדש כנשר נעוריו להיות לו כח לעשות כל הצריך לו ויתן שמחה וברכה והצלחה בכל הענינים ונזכה לשמוע בשו"ט והשי"ת ינחמינו ג"כ כי ... בשנה זו נלקח ממני ב' בנים הצעירים השי"ת ברחמי ירחם עלי ולא יהי לי עוד צער. וינחמיני בחסד כמ"ש אורייתא מודיעות לי' חובא ונזכה לישועת ה' ונחמות תוך כל אתב"י הצריכים לישועה ורחמים.

דברי ידידו אוהבו דו"ש בלב ונפש,

ה'ק' ארי' ליב

ב"ה א' בהעלותך תרנ"ז, גור.

החיים והשלום ובריאות ורפואה לאהו' יד"נ חביבי הרבנ' החרוף
החסיד מ' מרדכי מאטיל נ"י * ויזרח.

כאשר נודעתי מרוב החולשת אשר יש לך כעת הנני לברכך כי ישלח
לך השי"ת רפואה שלימה במהרה בתוך כל חולי אחב"י ויחזק כוחך ותחזור
לבריאתך ונזכה לראותך בחיים ושלום, וגם אתה תחזק את עצמך ליקח
הרפואות וכל אשר תוכל לחזק כוחך ביין וחלב וביצים,
מאת ידיך דו"ש ומצפה לשמוע מאתך אך טוב.

הק' ארי' ליב מפ"ק גור

* הרה"ח מאטיל וואלער זצ"ל

נא**בעזה"ת**

תודות לאל ית' אשר בעזרתו נתרפא עד כה וישלח דברו וירפאהו עד
שישוב לאיתנו ולכוחו הראשון, והנני מבקש ממנו אשר ייחוש לבריאותו
וישמור עצמו ממנהגים שלא כדרך הארץ כי כשמו כן הוא התחלת שינוי
ווסת חולה היא ונאה ויפה יותר הרבה אשר יתנהג האדם עצמו בשמירת
נפשו וגופו ביחד וע"ז נאמר ג"כ הדבק במידותיו כאשר הוא ית' הרכיב
טבע האדם גופו ונשמתו הכל בו כאשר הרמ"א בדרכי משה ובהג"ה באו"ח
(סי' ו') פירש ומפליא לעשות כן יש לאדם לשמור נפשו בהנהגת הטבע עם
גופו ביחד ובפרט בעתים הללו וגם כי איננו בבריאות כראוי.

ואבקש שאם יהי' לו געלעגנהייט יודיעני עוד משלומו. ז"ז חדשות אין
והשי"ת יכתבכם בספרן של צדיקים לאלתר לחיים טובים ברכה ושלום
והצלחה בכל ענינים יעזרנו כבוד שמו בתוך כללות עמו ישראל.

דברי ידידכם הדו"ש

הק' ארי' ליב

נב

ב"ה ב' אחרי.

לכבוד גיסי הרבני המופל' הנגיד החסיד מ' אהרן פנחס ולזוג' אחותי הצנועה מ' רייציל תי'.

לאשר כי ר' ישראל משה ג"י הגיד לי כי בדעתכם לעשות פה האופריפין של החתן שיח' ולפי דעתי אין בזה צורך אך רע עלי המעשה, אשר הנהיגו אנשי ווארשא זה שנים לעשות סעודות גדולות נוסף ע"ז אשר הנהיגו להיות הכלה במקום עליות החתן מה שלא שמענו כן מאבותינו, ואינו מנהג טוב מכמה טעמים, אשר ע"ז אין לכם לעשות רק כמנהג אבותינו לתת רק יי"ש ולעקיק, והאמת אגיד כי בעבור זה עצמו הי' כדאי לעשות פה האופריפין כדי שלא להוסיף כח למנהג הזה, אך לפי דעתי שיהי' בווארשא ושלא לנהוג כמנהגם, ועליכם ישגיחו גם שאר אנ"ש והשי"ת יתן שיהי' לכם השמחה למז"ט ולברכה בשעה מוצלחת, בעבורי אבקש שלא תבקשו אותי על החתונה, כי אתם ידעתם שאיני יכול לנסוע ור' ישראל משה יודע, כי גם על מיחוש האוזן אשר לי, וכמה פעמים רציתי לשאול הדאקטאר רק שאיני יכול מטעם הנ"ל.

דברי גיסך ואחיק.

הק' ארי' ליב.

דו"ש החתן שיח'.

נג

ב"ה יום א' מקץ ערב חנוכה תר"ס:

החיים והשלום לכבוד אהובי יד"נ ולבבי...

מכתב כ"ת קבלתי. מאד יש לנו ע"נ מזה העסק וביותר מן הצער הגדול אשר כ"ת שי' עם ב"ב מצטערים בזה. השי"ת ישמח את לבבכם ויצמח ישועה בקרוב לבניכם ולנכדכם וכאשר ימי הניסים ממשימים ובאין עלינו לטובה. יעשה השי"ת עמנו חסדים גדולים וישמח את נפשינו. עכ"ז מחויב כ"ת שיח' לחזק את עצמו ושלא לבכות ח"ו כי הלא כעת שכיח כמעשים הללו ברוב אנשים נאמנים ולא יכלו לעמוד באמונתם. והשי"ת יהפך הכל לטובה. וזכות התורה אשר עסק בנו שי' מעודו יעמיד לו אשר יצמח לו ישועה. ויוכל עוד לעסוק בתורה במנוחה. ובוודאי גם זה לטובה. ועוד יהי' לכם נחת מאתו. ומכל צאצאיכם. באמת גם אנכי נבהלתי מהצער שהגיע לכם בימי הזקנה, אח"כ נתיישבתי כי בוודאי הוא להגן על הדור. אשר כל אחב"י שרוין בצער הרבה. השי"ת ירחם על כלנו בכלל ובפרט. ונוכה לשמוע מכם בשורות טובות ונחמות. במחלת ז' תחי' אין שינוי והשי"ת יתן ותתרפא במהרה. עבור ר' ... ג"י הנני שולח שלשים דו"כ כי העת דחוק. מאת ... יד"נ המשתתף בצערו ומצפה לישועת השי"ת

נד

גם אני דו"ש את ידידינו שי' והשי"ת ישלח לכ' רפואה ויחזקהו ויאמצהו וישלח רפואה שלימה לרמ"ח אבריו ושס"ה גידיו בכלל כל חולי אחב"י ומחויב כ"ת לחזק עצמו ולקיים כל דברי הרופאים הגם שקשה מאוד לשנות הסדר אך ע"פ רופא מומחה מחללין את השבת לכן מחויבים לשמוע אליו והשי"ת יתן ונשמע בשורה טובה מכ"ת שיחי'.

מאת ידידו הדו"ש ומצפה שיתרפא עד מהרה.

הק' ארי' ליב מפ"ק גור

נה

גם אני דו"ש הרב שי' והשי"ת ישלח לכ"ת שי' רפואה שלימה במהרה והנכון לשמוע לדברי הדאקטאר בזה כי הוא מומחה לדברים הללו, והשי"ת יחזקהו ויאמצהו לחזור במהרה לבריאות השלימות, כנפש ידידו הדו"ש וטובו,

הק' ארי' ליב מפ"ק גור

נו

יושע ה' כו' שנת עת קץ ראה, פה גור.

החיים והשלום וכ"ט א"ס ורפואה שלימה במהרה אל כבוד אהובי וידידי יקירי כאחי מחמד נפשי * מו"ה מאיר לאנדשטיין שליט"א. שמעתי ממקהילות הבאים לכאן שיש לך צער גדול ויסורין גדולים מחלייך ואי' במד' (דברים רבה ד' א') שאין מפסיקין בקללות לכן עצתי שתקבל היסורין באהבה ותתן שבח והודאה להשי"ת על זאת וממילא אין כדאי להשי"ת שאתה תהי' בצער וד"ל.

כה דברי ידידך המברך ברפואה שלימה במהרה בתוך שאר חולי ישראל בבא"ס.

הק' ארי' ליב מפ"ק גור

* שהי' בן בית אצל הבעל חידושי הרי"מ זצ"ל.

נז

ב"ה ג' ראה

החיים והשלום והרפואה לכבוד אהו' יד"נ ולבבי ש"ב החסיד הישיש מ' מאיר נ"י וזרח.

שמעתי הן ידידנו המוכ"ז וגם מכל הבאים משם גודל היסורין שלך והשי"ת המרחם יסיר מאתך היסורים במהרה ויחזק כוחך וישלח לך רפואה שלימה מן השמים תוך כל חולי אחב"י ונוכה לראות אותך בחיים ושלום ואחשוב כי עוד אבוא אליך לבקרך כי מסתמא תסע באלה הימים לווארשא כאשר האוויר מתחיל להקר ואסע אי"ה לווארשא לבקרך, צר לי עליך אחי וצריכין לקוות לד' לקבל היסורין מאהבה דאיתא במדרש (דברים רבה ד' א') שאין מפסיקין בקללות שאין בדין שבני מתקללין ואני אתברך וממילא המברך ה' ומקבל היסורין באהבה היסורין בדילין ממנו שאין בדין שהמברך ה' יהי' ביסורין.

מאתי ש"ב הדו"ש ורפואתך בלב ונפש.

הק' ארי' ליב

נח

ג' בהעלותך תרמ"ב

כבוד חותני הה"ג החריף החסיד המופ' חו"נ כש"ת מו' יהודה הלוי נ"י, ולזוגתי בתו הצנועה מ' יוכבד רבקה תחי' ולחמותי אמה תחי'. המקום ינחם אתכם בתוך אבלי ציון וירושלים, ישמור אתכם מכל צער מעתה ועד עולם, ותזכו עוד לראות שמחות מבתה היתומה לראות ממנה בנים עוסקים בתו"מ וזה יהי' לנחמה לכם ולשכר הנפטרות בש"ט אשר בעל הרחמים ישיב לה גמולה בעולמה ולביתה בעוה"ז ואבקש מזו"ג ומחמותי תחי' שלא לצער עצמכם יותר מדי, מ'קען נישט זעך מצער זיין צי פיעהל על המת ומי יודע ויפעל יארן א מענטש האט, ובפרט אז זי האט גיהאט א שם טוב אין געליטען כל ימיה יסורין. (אין לו-לאדם להצטער על המת יותר מדאי – ומי יודע כמה שנים יש לו לאדם ובפרט שהי' לה שם טוב שהיא סבלה כל ימיה יסורים).

ייתב לה בעל הרחמים בעולמה, והשי"ת יתן לשמוע מעתה ועד עולם בשורות טובות.

ממני הק' ארי' ליב

נט

ב' חי' תרמ"ד גור.

החיים והשלום והישועה ונחמה לידידי הרבני המופלג הנגיד החסיד מ' שלמה נ"י.

תתנחם מבעל הנחמות תוך שאר אבלי ציון וירושלים ובאמת מצידי הייתי נוסע אצלך לנחמך וגם בעבור בר מצוה של בנך איטשע מאיר שיחי אבל יש טעמים שאין להעלותן על הכתב כי לא לכולם יש טוב עין ע"כ צריכין לשמור שלא לצאת השכר בהפסד, ואחשוב כי נכון שתבוא לפה אי"ה ביום ב' הבע"ל על השלישי למילה אי"ה שאכניס את בני הנולד לי למזל טוב ביום ש"ק בבריתו של אאע"ה ויהי לכולנו למזל טוב ולברכה ותקח עמך את בנך א"מ שיחי כי יש תשלומין לבר מצוה ומאד אבקש אותך לחזק עצמך ובלי ספק תאמין לי כי כל מה שתשכח ולא תעצב על בנך תיטיב לך וגם לו במקום שהוא ישלם לו ה' טובה על קיצור ימיו בעוה"ז, ומה אנו יודעין אפשר שלמו לו ימיו הקצובים לו ולא שייך כלל לדאוג ע"ז לפי דעתי, והשי"ת יתן ותגדל את היתומים לכל טוב ותקבל נחת משאר צאצאיו וישמור אותך מכל צער ובגך יצחק מאיר שיחי יצליח בתורה ומידות כאות נפשך ונפש ידיך המשתתף בצערך.

הק' ארי' ליב

ס

הזמנה לחתונת בעל השפ"א זי"ע

בעזה"י עת דודים הגיע לפ"ק.

הנה זיכני הש"י בחסדו להשיא נכדי החתן המופלג כ' ליבלי שיחי לאוי"ט בן בני המופלג בתורה וביראה המנוח מו"ה אברהם מרדכי ז"ל. החתונה תהי' בעזה"י למז"ט יום ד' ג' אדר שני פה גור עם ב"ג הכלה מ' יוכבד בת המופלג החרף הנגיד מ' יודל נ"י מחענטשין נכד הרב הצדיק המנוח מ' פייביל קאמניצער ז"ל ונכד הגאון המנוח מ' ברוך פרענקיל ז"ל יתן השי"ת שיעלה זיווגם יפה ושיראו בנים ובני בנים עוסקים בתורה ובמצוות מתוך הרחבה, הנני אקרא לאוהבי ורעי לבוא לשמוח ולשמח כי שמחת א' מהחבורה מגיע לכל החבורה ומנהג ישראל תורה הוא לבקש אוהבים למצוה זו לקיים ואהבת וכו' גם ניתקן ברכת שהכל ברא לכבודו על אסיפה זו, ותזכו לשמוח גם בשמחת בניכם ובנותיכם ובני בניכם בהרחבה וכל טוב, ונזכה כולנו יחד לשמוע בערי יהודא וכו' קול ששון ושמחה חתן וכלה בתוך כל ישראל.

דברי הק' יצחק מאיר בהרב מור"י ז"ל.

סא

[מכתב אשר כתב הגה"ק החי' הרי"מ זצ"ל להחסידי הר' אברהם ליפנער לבקשו על התתונה מנכדו אדמו"ר בעל שפת אמת זצ"ל].
ב"ה יום ה' תשא "תברך" לפ"ק.

הנה זכני ה' בחסדו להשיא נכדי המופלג כ' ליבלי נ"י לאי"ט בן בני המופלג בתורה וביראה מ' אברהם מרדכי ז"ל התתונה תהי' בעזה"י למזל ביום ג' אדר שני פה גור עם ב"ג הכלה מ' יוכבד רבקה תחי' בת המופלג חריף הנגיד מ' יודל נ"י מחנאטשין נכד הרב הצדיק המנוח מו' פייביל קאמינער ז"ל נכד הגאון המנוח מ' ברוך פרענקל ז"ל יתן השי"ת שיעלה זווגם יפה ושיראה בנים ובני בנים עוסקים בתורה ובמצות מתוך הרחבה, והנה אקרא לאוהבי ורעי לבוא לשמוח ולשמח כי שמחת אחד מהחבורה מגיע לכל החבורה ומנהג ישראל תורה הוא לבקש אוהבים למצוה זו לקיים ואהבת וכו', גם נתקן ברכת שהכל ברא לכבודו על אסיפה זו ותזכה לשמוח בשמחת בניכם ובנותיכם ובני בניכם בהרחבה וכל טוב וגזכה כולנו יחד לשמוע בערי יהודה וכו' קול ששון ושמחה חתן וכלה בתוך כל ישראל.

סב

מכתב מהה"ק הר"ר וואלף מסטריקוב זצלה"ה לאדמו"ר הגה"ק בעל שפת אמת זצלה"ה עוד בימי חורפו ולאחיו הצעיר הרב ר' שלמהלי אלטר זצ"ל.
לכבוד ידידי הרב המאה"ג החסיד ר' ארי' ליב אלטר ולאחיו הצעיר החתן שיחי'.

בנים אתם לאדמו"ר ז"ל שביבים מנהר דינור אקרא שמכם, האגודה אשר עלי ארץ נוסדה ביום מחר, ראשה מגיע השמימה וגיל יגיל אביכם. הזקן בגן עדנו, ואז ישא משאות מאת פניו לכל האנשים אשר הסתופפו בצלו באמונה בחיים חיתו, אקוה כי גם אני אהי' בתוכם ומנת כוסי אשא כוס מלא יין המשמח ומגדנות מפרי עץ החיים...

סג

ב"ה א' בהעלותך תרס"א גור,

החיים והשלום והשמחה לכבוד אהוי מחוי' יד"ג הרב הגדול המפורסם
בצינא קדישא כ"ש מ' שלמה שי' לאוי"ט בק' ראדזימין
את יקרת מכתבו עם בשורת שמחת נשואי נכדתו שתי' קבלתי ע"י
נכדתו כלתי מ' אסתר גליקא שתי' יתן השי"ת ויהי' לכם ולהזוג למזל טוב
ולברכה ויעלה זיוגם יפה בשעה מוצלחת ותזכו לראות מהם זרע ברוכי ה',
ובכל לבי הייתי רוצה למלאות מבוקשו וליסע לשמוח עמו ביחד; אבל ומה
אעשה כי אש יצאה ונשרפו לי כל הבנינים וגם בהכ"נ ובהמ"ד של בני עירי,
ואני וגם בני מיטלטלים ואין לנו מנוח וא"א לזוז מפה בשגם בתי אסתר
ת"י יולדת בתלמוז"ט, ובתי השני' חולה וחלישה מאוד ואין מי להשגיח על
הילדים ואנכי להם במקום אב ואם והכל מן השמים והיא לטב בוודאי,
והנני שולח ע"י בני נחמי' ש"י חמשה ר"כ מתנה לדרשה ויהי' לכם
השמחה בשלימות בלי ע"ר ושום פגע ונזכה לשמוע מכם אך טוב מאתי
מחוי' הדו"ש בלר"נ.

הק' ארי' ליב מפ"ק גור

והנני דו"ש בנו הרב המפורסם מ' אהרן מנחם שי' ואומר לו מז"ט
והש"י יפקדהו בפקודת ישועה בזרע של קימא כנפשו ונפש ידידו הק' ארי'
ליב.

סד

ב"ה אור ליום ב' פקודי תרמ"ט גור.

החיים והשלום וכ"ט לכבוד אהובי מחותני ה"ה הרב הגדול המפורסם
בצינא קדישא בנש"ק כקש"ת מ' יהושע שלמה שי' לאוי"ט
כאשר זיכני השי"ת והגיענו לשמחת חתונת בתי שתחי' כמבואר
מעבר לדף אשר תהי' למזל טוב אי"ה ביום ג' ויקרא הבע"ל אבקש
מאהובי מחותני שי' למחול על כבודו לבוא לשמוח אתנו בשמחתינו כי
היא בחודש שמרבין בו בשמחה וגם צריכין אנו להתראות כעת וכ' והש"י
יתן ונזכה לשמוע אך טוב מכל אחב"י כנפשו ונפש מחוי' אוהבו דו"ש בלב
ונפש.

הק' ארי' ליב מפ"ק גור

והנני דו"ש בנו הרב מ' אהרן מנחם שי' ושלום נכדו האברך מ' שמחה
בינם ש"י ואבקש מכם לבוא על חתונת בתי תחי' או על אחת מימי
המשתה הנ"ל.

סה

ב"ה ג' יתרו.

לכבוד חותני הרבני החרף המופל' הנגיד החסיד מו"ה יהודא הלוי נ"י.
מכתבו קבלתי בשבוע העברה ולאשר כי נסעתי עם ש"ב החתן ישעי'
שי' על החתונה לא הי' לי פנאי להשיבו, ואודות מכתבו כפי הנשמע
משפחת ר' יוסלי משפחה הגונה כי ר"מ ז"ל מווארקא התחתן עם אביו
ולבחון הנער יכולין ע"י א' בווארשא מן הצד שלא יהי' התחלת מעשה
מזה, אולם אם בן ש"ב ר"פ נ"י הוא עלם טוב מהראוי שלא למנוע טוב
מבעליו, ואנשים אחים אנחנו ואם הכלה גדולה בב' שנים מהחתן אין בזה
קפידא לכן אם טוב הילד בעיניו ידבר עם ר"פ עצמו וז"ז אין חדשות הש"י
יזכני לשמוע אך טוב מאתי חתנו דו"ש.

הק' ארי' ליב

סו

ב"ה ב' ז' טבת כתרו לפ"ק גור.

החיים והשלום וכל טוב לאה' ח"א מחו' ר' יודל נ"י.
בעזה"י ילדה בתו בן זכר * למזל טוב שעה זו אחר כמה נסים וחסדים
מהש"י ברוך הטוב והמטיב, ב"ה הם בבריאות כראוי יזכו אבי הילד נכדי
שיחי' וז' אם הילד תחי' להכניסו בבריתו של א"א ולגדלו לתורה ולחופה
ולמע"ט, ויהי' למזל טוב והצלחה וברכה לנו ולכל המשפחה ולכל ישראל
אמן כי"ר.

דו"ש הק' יצחק מאיר.

גם אני הנני להודיעהו כי בעזה"י הכל טוב יתן השי' שיהי' למז"ט לכל
המשפחה ואזכה להכניסו בבריתו של אאע"ה ולגדלו לתורה ולחופה
ולמע"ט ולכ"ט זולת זה חדשות אין להודיעו.

דברי חתנו דו"ש ארי' ליב

* ואו"ש לכל ב"ב ובקשתי לבא על הברית.

סז

ב"ה א"ח דפסח ח' לספירה

חיים ושלום לאה' יד"נ החסיד הישיש מ' ישראל בר' שבתי נ"י

השי"ת ירחם על בנך מ' יצחק מאיר שי' וישלח לו רפואה שלימה במהרה תוך כל חולי אחב"י ונוכה לראות אותו בחיים ושלום. ויתן לך כח לחזק את עצמך, ואומר לך מזל טוב מבין זכר הגולד בלילה זה לבני אברהם מרדכי נ"ו ונולד בן זכר נתרפא כל החבורה וכן יהי' לבנך רפואה שלימה. מאת ידידך הדו"ש ומשתתף בצערך ומצפה לשמוע מאתך בשורה טובה.

הק' ארי' ליב

סח

ב"ה מוצש"ק לסדר ושמרו דרך ה' לעשות צדקה תרס"א

אהו' ידי"נ ש"ב הנגיד החסיד מ' שמואל * נ"י ויזרח
ולאהו' ידי"נ ש"ב הנגיד החסיד מ' חיים * נ"י ויזרח
ולדודי אה' י"נ הנגיד החסיד מ' ברוך * * נ"י ויזרח

אחדשה"ט, כאשר נודע לכם המעמד של... אשר רבות השתדלנו עבורו ואחרי ההשתדלות עלה בידינו לתומכו... וכעת בא לכאן... לגמור כל הרעגלאצי, ובצוק העת לא יוכל עוד לעוזרו לזאת צונוי כ"ק אמו"רי לכתוב לכם שתסייעו גם אתם עכ"פ... כי אם ח"ו לא יגמור עם כולם יהי' כל היגיעה לריק. בלי ספק תמלאו רצון אמו"רי הנני ידידכם הדו"ש והצלחתכם אברהם מרדכי אלטער מפ"ק גור.

גם אני דו"ש האחים מ' שמואל נ"י ומ' חיים נ"י וגיסי ר' ברוך נ"י, ולא אוכל להתאפק מרוב הע"נ של... הרב שי'. אשר נחסר לו עוד איזה... שלא יהרס ח"ו כל הבנין מוכרחים גם אתם לעזור בזה ובזכות זה תצליחו במעשה ידיכם והשי"ת יציל במהרה את... לחירות עולם, מאיתי ש"ב הדו"ש ומבקש למלאות שאלתי.

הק' ארי' ליב מפ"ק גור

* האחים הנגידים מ' שמואל ומ' חיים רוטנברג נכדי הרמש"ח רוטנברג אחיו של החידושי הרי"ם זצ"ל

** הוא הרה"ח ברוך קמינר גיסו של השפ"א זצ"ל

סט

הקדמה

**מהאדמו"ר בעל השפ"א זצלה"ה
לספר שו"ת חידושי הרי"ם זצלה"ה**

ישמחו הצדיקים ויגילו החסידים בראותם יחד, כליל תפארת מרן אא"ז הרב המחבר זצלה"ה. ואם כי השאיר אחריו ברכה הרבה חידושים על הש"ס והש"ע. לאשר אינם מסודרין, הדפסנו מקודם שאלות ותשובות עם איזה לקוטים. ועוד נדפיס אי"ה אחר חיבור הזה חידושים על ש"ע ח"מ. יתן ה' ויאירו דבריו כאשר האיר עיני ישראל בעודו בחיים חיותו במאור תורתו הקדושה וזכותו יעמוד לנו ולכל בית ישראל אמן. הצעיר ארי' ליב בן לא"א המנוח מוה' אברהם מרדכי ע"ה בנו של המחבר זצלה"ה.

ע

הסכמה על ספר "שארית ישראל" מהמגיד מקוזניץ זצ"ל

גם אני ראיתי הספר הזה מעט הכמות ורב האיכות שונעתק מכתב יד קודש של הרב המגיד הקדוש מקאזניץ זצלה"ה, שכתב על גליון המדרש כאשר ראיתי בעיני, והמה דברים יקרים, ואי"ה כאשר יצא לאור אקח הספר.

הק' ארי' ליב מק"ק גור

להיות לראי' ביד המוכ"ז האברך מוה' ישכר נ"י, מקאזניץ נכד של המחבר המגיד הקדוש זצלה"ה אשר גוף המדרש עם ההגהות כתי"ק הנ"ל היה איזה שבועות ביד אאמור"י ועבר על ההעתקה ותיקן בכמה מקומות, גם אקח ספר אחד אי"ה כשיגמר, ונתתי מ"ק.

דברי הכותב אברהם מרדכי אלטר מפ"ק גור

עא

הסכמה לספר ברכת אברהם מהרה"צ אברהם אבי"ש זצ"ל אב"ד
ליקאבי וכו'

ב"ה אור ליום ד'

גם ידי תכון עם הרב כו' מוהר"י נ"י מסראצק בהדפסת הספר ברכת
אברהם מזקנו הרב הגאון הק' המפורסם בדורו לצדיק תמים כק"ש מו"ה
אברהם אביש זצ"ל מפפד"מ ומצוה להוציא את חיבוריו לאור [ה'].
באתי עה"ח הק' ארי' ליב מק"ק גור

עב

הסכמה על ספר משיב כהלכה על שו"ע או"ח יו"ד ממו"ה אברהם זאב
וואלף פרענקיל זצ"ל אב"ד פרשווארסק ורישא קרקא תרמ"ה

להיות לדאי' ביד הרב המדפיס הספר כי גם אנכי אקח ממנו ספר אחד
בעת שיהי' נגמר ונתתי לו ע"ז מעות קדומה חמשה זהובים
ד. הק. ארי' ליב מפה גור

